

**DET NORSKE
UNIVERSITETS RÅD**
NORWEGIAN COUNCIL OF UNIVERSITIES

ÅRSMELDING 1998

[Innholdsfortegnelse](#) Denne siden leses best med Netscape 3.0 eller bedre

EN STOR UTFORDRING

Kompetansereformen har vært den store utfordringen for våre universiteter og høyskoler og for institusjonssamarbeidet i det året vi nå har bak oss.

Det er bred enighet nasjonalt og internasjonalt om at satsing på kunnskap og kompetanse er nødvendig for å sette den enkelte og samfunnet i stand til å møte framtidens utfordringer. I sin uttalelse om Buer-utvalgets innstilling *Ny kompetanse*, understreket Det norske universitetsråd ved årets begynnelse at universiteter og vitenskapelige høyskoler må bli aktive medspillere i den livslange læringen og at institusjonene må betjene de behov som presenteres fra arbeids- og samfunnsliv. Året som er gått, har vist at også Universitetsrådet har en viktig rolle å spille i realiseringen av kompetansereformen.

Universitetsrådet vet at universitetene og de vitenskapelige høyskoler er godt skikket til å møte de nye behov som samfunns- og næringsliv har for etter- og videreutdanning. Derfor gikk Det norske universitetsråd mot forslaget om et "Åpent universitet" for livslang læring ved siden av våre universiteter og høyskoler. Det er i nasjonal sammenheng hverken kompetanse eller ressurser til å bygge opp parallelle fagmiljøer. *Alle* våre universiteter og høyskoler må være åpne for etter- og videreutdanningsformål.

Det norske universitetsråd har tatt til orde for å bygge ut et forpliktende nettverkssamarbeid mellom de eksisterende institusjoner innenfor høyere utdanning. Et slikt samarbeid må bl. a. sørge for koordinering av markeds- og behovsundersøkelser, oversikter over eksisterende tilbud på universitets- og høyskolenivå, og formidling av spesialkompetanse ved utvikling av nye tilbud. Sammen med Det norske høyskolerådet ønsker Universitetsrådet å etablere en organisasjon som kan bidra til en felles tilrettelegging og en nasjonal koordinering av medlemsinstitusjonenes satsing på etter- og videreutdanning med særlig vekt på IT-basert undervisning og desentrale utdanningsstilbud. Denne organisasjonen, som vi har kalt *Norgesuniversitetet*, vil vi utvikle i samarbeid med partene i arbeidslivet.

Regjeringens oppfølging av Buer-utvalgets innstilling gjennom stortingsmeldingen om *Kompetansereformen* anbefalte at det desentraliserte nettverket av høyere utdanningsinstitusjoner innrettes mot å spille den rollen som "Åpent universitet" var tiltenkt. Meldingen viste til at Universitetsrådet og Høyskolerådet allerede har startet et samarbeid

med dette for øye. At også stortingskomiteen i sin oppfølging av meldingen om kompetansereformen har uttalt seg positivt om initiativet til Norgesuniversitetet, er en viktig stimulans i det videre samarbeidet med Høgskolerådet og med arbeidslivets organisasjoner.

La oss håpe at Norgesuniversitetet blir en realitet i 1999!

Innhold

DEL 1. UNIVERSITETSRÅDETS VIRKSOMHET

INNLEDNING 6

Representantskapet

Styret 7

Sekretariatet 7

Budsjett og regnskap 8

UNIVERSITETSPOLITISKE UTFORDRINGER 9

Bærekraftige forskningsmiljøer 9

Strategiske satsinger 9

Økonomien i universitets- og høgskolesektoren 10

Budsjettering av forskningsvirksomheten ved universiteter og høgskoler 10

Nye ideer for finansiering av norsk forskning 11

Rapport om EUs fjerde rammeprogram for forskning 12

Forberedelser til EUs femte rammeprogram 13

Egen doktorgrad for kandidater med utdanninger av kunstnerisk-estetisk karakter 14

En flora av doktorgrader 14

Doktorgrader ved statlige høgskoler 15

Fjernundervisning i norsk høgre utdanning 16

Cand.mag.-graden 16

Godskriving av yrkesutdanning som del av cand.mag.-grad 17

Mastergrader på engelsk 17

Mastergrader på norsk 18

Sorbonne-erklæringen 18

Førstesemesterordningen 19

Idrettsfaglig utdanning – behov og dimensjonering 20

Universitets- og høgskolepedagogikk 20

INNSPILL TIL STORTINGET 22

Kompetansereformen 22

IT-kompetanse i et nasjonalt regionalt perspektiv 23

Om dimensjonering av ulike studier innenfor høgre utdanning 24

Allmennfakultetens betydning 25

Om regulering av opptaket til studier ved universitetene 26

Oppheving av lov om lærerutdanning 26

Revidert nasjonalbudsjett 1998 27

Regjeringens forslag til statsbudsjett 1999 28

KOORDINERING OG ARBEIDSDELING 30

- Arbeidsgruppen Norgesuniversitetet 30
- Samarbeidet med Høgskolerådet 31
- Norgesnettrådet 31
- Nye rådgivende organer under Det norske høgskoleråd 32
- Senter for høyere studier 32
- Institusjonenes forhold til randsonevirksomheten 33

LOVER OG REGLER 35

- Nye retningslinjer for tilsetning i stipendiatstillinger 35
- Forskrifter til lov om studentsamskipnader 35
- Kopinor-avtalen 36

UTVIKLING AV EGEN ORGANISASJON 38

- Eget styre for Senter for internasjonalt universitetssamarbeid 38
- Nytt standardreglement for nasjonale fagråd 39

INTERNASJONALT SAMARBEID 40

- Det nordiske universitetssamarbeidet (NUS) 40
- Forholdet til HØGUTs fremtidige rolle og virke 41
- Forholdet til en ny nordisk forskningspolitisk strategi 41
- CRE - Association of European Universities 42
- Confederation of EU Rectors' Conferences 43
- Concil of Europe's Committee for Higher Education and Research 43

SENTER FOR INTERNASJONALT UNIVERSITETSSAMARBEID 44

- SIU 1998 44
- SOKRATES-programmet 46
- NUFU-programmet 49
- Samarbeidsprogrammet med Sentral- og Østeuropa 51
- NORADs stipendprogram 51
- NORDPLUS-programmet 52
- Administrasjon 53

DEL 2. NASJONALE NETTVERK

DE NASJONALE FAKULTETSMØTENE 54

- Det nasjonale fakultetsmøtet for historisk-filosofiske fag 54
- Det nasjonale fakultetsmøtet for realfag 55
- Det nasjonale fakultetsmøtet for samfunnsvitenskapelige fag 56
- Det nasjonale fakultetsmøtet for juridiske fag 57
- Det nasjonale fakultetsmøtet for odontologiske fag 58
- Dekanmøtet i medisin 58

NASJONALE RÅD/FAGRÅD 60

- Nasjonalt råd for sivilingeniørutdanningen 60
- Nasjonalt råd for psykologiutdanningen 60
- Nasjonale fagråd 60

UNIVERSITETSRÅDETS UTVALG 61
Universitetsrådets forskningsutvalg 61
Universitetsrådets internasjonale utvalg 62
Universitetsrådets studieutvalg 63
Nasjonalt utvalg for utviklingsrelatert forskning og utdanning 64
Nasjonalt utvalg for universitetsmuseene 64
Nasjonalt utvalg for universitetsbibliotekene 65
Universitetsrådets rådgivende EDB-komite 65

DEL 1. UNIVERSITETSRÅDETS VIRKSOMHET

INNLEDNING

Representantskapet

Universitetsrådets øverste organ, Representantskapet, utgjøres av den øverste valgte og administrative ledelse ved medlemsinstitusjonene og ledelsen i Norsk Studentunion. Representantskapet møtes ordinært to ganger i året.

Det 43. møte i Det norske universitetsråd, Representantskapet

ble avholdt 4 og 5 mai 1998 ved Universitetet i Tromsø. Hovedtemaene på møtet var

- Etter- og videreutdanning

Representantskapet ga sin tilslutning til at Universitetsrådet og Høgskolerådet i oppfølgingen av Buer-utvalgets innstilling *Ny kompetanse* innleder et samarbeid med arbeidslivets organisasjoner om etableringen av "Norgesuniversitetet" for etter- og videreutdanning, med særlig vekt på utvikling av IT-basert undervisning og desentrale utdanningstilbud.

- Universiteter og høgskoler – grunnstammen i forskningssystemet

Universitetene og høgskolene er våre viktigste forskningsinstitusjoner. Forskning må ha en plass i virksomheten på linje med utdanning, men representantskapet konstaterte at slik er det ikke anno 1998. Store studentkull har gitt reduserte forskningsmuligheter. Laboratorietunge fag mangler moderne utstyr og driftsmidler. Dette er forhold som må rettes opp for at institusjonene skal kunne fylle sin plass i forskningssystemet; de faglige stabene må få arbeidsmuligheter som gjør at de kan være på høyde med internasjonale forskningsmiljøer.

- Temamøtet om utviklingen innen bibliotek- og museumssektoren

konstaterte at det er et økende behov for felles holdninger og felles løsninger i universitetssektoren også på dette området og at samarbeidet gjennom

Nasjonalt utvalg for universitetsbibliotekene og Nasjonalt utvalg for universitetsmuseene må videreføres og styrkes.

Det 44. møte i Det norske universitetsråd, Representantskapet

ble avholdt 19 og 20 oktober 1998 ved Norges veterinærhøgskole i Oslo. Som vanlig fikk økonomiske forhold betydelig oppmerksomhet, bl.a. drøftingen av følgende saker:

- *Statsbudsjettet 1999*
- *Budsjettering av forskningsvirksomheten ved universiteter og høyskoler*
- *Kopinor-avtalen*

Mer universitetsinterne forhold ble belyst i følgende saker:

- *Forskningsetiske retningslinjer*
- *Mastergrader*
- *Utviklingen av Norgesuniversitetet*

De forskjellige sakene vil bli omtalt i de ulike kapitlene nedenfor.

Styret

Styrets sammensetning i 1998 har vært:

- Rektor Lucy Smith, Universitetet i Oslo (leder)
- Rektor Carl Julius Norstrøm, Norges Handelshøyskole (nestleder)
- Rektor Jan Fridthjof Bernt, Universitetet i Bergen
- Rektor Tove Bull, Universitetet i Tromsø
- Rektor Emil Spjøtvoll, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
- Rektor Per Olaf Fjeld, Arkitektshøgskolen i Oslo
- Leder Norsk Studentunion, Anne Rygg, 1 halvår
- Leder Norsk Studentunion, David A. Baum, 2 halvår

Styret har i løpet av året avholdt 8 styremøter, med 115 saker til behandling.

Viktige saker for styret har bl.a. vært:

- *Innspill til regjeringens forskningsmelding*
- *Institusjonenes forhold til randsonevirksomheten*
- *Forholdet til EU-forskningen*
- *Universitetenes cand.mag.-grader*
- *Økt satsing på IT-utdanning*
- *Doktorgrader ved statlige høyskoler*
- *Utviklingen av samarbeidet med Høgskolerådet*
- *Forholdet til Norgesnettrådet*

Oppfølgingen av disse sakene vil bli omtalt i det etterfølgende.

Sekretariatet

Sekretariatet for Det norske universitetsråd ledes av generalsekretær Per Nyborg, og er organisert i to avdelinger, *Allmennavdelingen* og *Senter for internasjonalt universitetssamarbeid*.

Personale tilknyttet *Allmennavdelingen*:

Underdirektør Jarle Rønhovd, avdelingsleder
Rådgiver Guri Bakken
Førstekonsulent Marit Selvik Kallekleiv
Kontorfullmektig Elin Lønne (fra 01.04.98)

Personale tilknyttet *Senter for internasjonalt universitetssamarbeid (SIU)*:

Direktør Ulf Lie, avdelingsleder
Seksjonsleder Ingebjørg Birkeland, Europa-seksjonen
Seksjonsleder Kurt Løvschal, Oversjøisk seksjon
Kontorsjef Kari-Lise Reinertsen (fra 06.07.98)
Førstekonsulent Bjørn Erik Andersen
Førstekonsulent Ingveig K. Astad (perm fra 01.10.98)
Førstekonsulent Egil Eiene
Førstekonsulent Asle Haukaas
Førstekonsulent Anne Kloster Holst (vikar fra 01.10.98)
Førstekonsulent Paul Manger
Konsulent Kari Omdahl
Førstekonsulent Dag Rune Ramstad
Førsteseekretær Kari Rød Collins
Rådgiver Tom Skauge (fra 01.11.98)
Førsteseekretær Gerd Skeie
Førstekonsulent Helge Skugstad
Førstekonsulent Arne Aarseth
Hertil kommer korttids- og deltidsengasjementer

Budsjett og regnskap

Universitetsrådets budsjettet omfatter generalsekretærens og Allmennavdelingens virksomhet. SIUs virksomhet dekkes av programmenes administrasjonsbidrag og er budsjettert separat. Det vises til egen omtale av SIU.

Representantskapet vedtok budsjett 1998 med en ramme på 2.920 mill. kroner. Dette bygger på bidragene fra medlemsinstitusjonene og departementet med 1.3 mill kroner på hver part, og det resterende dekket inn som godtgjørelse for arbeidsoppgaver som utføres for SIU og andre. Departementet har prisregulert sin andel til 1.350 mill kroner. Generalsekretæren har hatt fullmakt til å overskride budsjettrammen mot tilsvarende merinntekt. Styret har hatt fullmakt til å trekke på udisponert egenkapital til prosjekter som ikke medfører forpliktelser for senere budsjettår. Disse fullmakter er ikke benyttet i 1998.

Regnskapet er gjort opp med et underskudd på ca 163.000 kroner som har sin årsak i øket reisevirksomhet, generelle prisstigninger, oppgraderinger/service på datautstyr samt nødvendige investeringer i forbindelse med nytilsetninger.

UNIVERSITETSPOLITISKE UTFORDRINGER

Bærekraftige forskningsmiljøer

I innspillet i februar 1998 til regjeringens forskningsmelding har Det norske universitetsråd påpekt at ansvaret for grunnforskning og forskerutdanningen må ligge hos institusjoner som har tilstrekkelig bredde og dybde i sin faglige virksomhet til å hevde seg i det internasjonale forsknings-samfunnet og å delta med styrke i det internasjonale forsknings-samarbeidet. Fagenhetene må være store nok til å dekke et fag i tilstrekkelig bredde og med staber som er aktive deltagere i den internasjonale kunnskapsproduksjon. Det forutsetter også et faglig spenn representert ved avdelinger eller fakulteter som kan gi grobunn for utveksling og samarbeid mellom disiplinene.

Det vil være en stor utfordring for den nasjonale forskningspolitikken å virkeliggjøre prinsippet om satsing på bærekraftige forskningsmiljøer. Et slikt prinsipp vil kunne hindre at forskningsressursene utarmes og svekkes gjennom uklok spredning. Samtidig vil et slikt prinsipp være et viktig bidrag for å gi bærekraftige miljøer muligheter til videreutvikling og styrking av sin fagkompetanse, parallelt med at det styrker disse miljøenes muligheter til å hevde seg i den internasjonale konkurransen. Dersom dette prinsippet legges til grunn, vil det kunne bidra til tettere samarbeid og arbeidsdeling mellom mindre forskningsmiljøer. For universitetssektoren er et slikt prinsipp et viktig element både ved nasjonal prioritering og kvalitetssikring, slik det blant annet skjer gjennom Forskningsrådet, og for de muligheter det gir for å sikre høy internasjonal kvalitet på forskningen.

Strategiske satsinger

Som landets viktigste forskningsinstitusjoner har universitetene ansvar for å yte bidrag til samfunnsmessig viktige utfordringer for framtidig forsknings- og kunnskapsutvikling. En del slike viktige utfordringer er de senere årene blitt møtt gjennom konsentrasjon omkring særskilte innsatsområder. Satsingsområdene har bidratt til at den nasjonale forskningsinnsatsen er blitt spisset mot viktige forskningsområder og samfunnssektorer. Resultatet har vært gevinster i form av bedret rekrutteringsgrunnlag for institusjonene og økt rekruttproduksjon, økt produksjon i form av forskningsresultater og økt innsats innenfor faglig samarbeid, både mellom fag og mellom institusjoner.

Universitetsrådet har i sitt innspill til forskningsmeldingen påpekt at et alternativ eller supplement til en satsing på et fåtall brede områder kan være en rullerende prosess hvor det hvert år settes i gang en eller flere målrettede satsinger av mindre omfang, men slik at satsingen likevel kan gi både muligheter og utfordringer til et bredt spektrum av fagmiljøer. Universitetsrådet viser her til forslaget om en ny nordisk forskningsstrategi. En tilsvarende norsk modell kan gi våre fagmiljøer bedre muligheter til å fremme nye viktige forskningsmessige initiativ, samtidig som den er så fleksibel at den kan fange opp aktuelle politiske prioriteringer. Innenfor en slik modell vil det hele tiden være aktiviteter under utvikling, gjennomføring og evaluering. Varigheten og størrelsen av den enkelte aktivitet vil avhenge av behovet, og de midlene som frigjøres hvert år, vil derfor variere i takt med dette. Men det må hele tiden være åpninger for nye satsinger.

Universitetsrådet mener det er riktig at strategiske satsinger av den karakter som her er nevnt, realiseres gjennom Norges forskningsråd, gitt at universitetene og de vitenskapelige

høgskolene får de nødvendige basisbevilgninger til forskerutdanning og egeninitiert forskning.

Økonomien i universitets- og høgskolesektoren

Kostnadsberegningssutvalgets utredning om økonomien i høgskolesektoren (NOU 1998:6) beskriver utviklingen i utgift pr student som relativt stabil i perioden 1992-97. Dette gjelder både høgskolene (3,4% vekst i perioden) og universitetene (3,7% vekst i samme periode). Det er ingen overraskende konklusjon at universitetsøkonomien og høgskoleøkonomien har utviklet seg noenlunde likt: Det er tross alt den samme departementsavdeling som har vært ansvarlig for budsjettingen av de to sektorene. *Veksten* har vi imidlertid ikke opplevet.

Universitetsrådet påpekte i sin uttalelse om denne utredningen til Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet at verken universitetssektoren eller høgskolesektoren kan kjenne seg igjen i en beskrivelse som gir uttrykk for at institusjonenes budsjettsituasjon ikke er blitt forverret i løpet av 1990-årene

Det er imidlertid viktige nyanseringer i Kostnadsberegningssutvalgets vurdering. Selv om utvalget mener å kunne konstatere en stabil bevilgning pr. student, påpeker utvalget en rekke kostnadsdrivende faktorer. Svært mange av disse er felles for universitetssektoren og høgskolesektoren. Summen av disse må bli en *de facto* innstramning.

I begge sektorer har det vært virksomhetsvekst på områder som ikke er studentrelatert, som kompetansehevning i høgskolesektoren og forskerutdanning i universitetssektoren. For universitetssektoren ville det vært meget interessant å få prissatt innsatsen i forskerutdanningen.

Universitetsrådet har påpekt at tilførselen av midler til nye studieplasser i første del av nitti-årene dekket over noen av de underliggende budsjettproblemer som både universitetene og høgskolene har stridd med. Når veksten ikke bare stoppet opp – noe som man måtte være forberedt på – men uten forvarsel ble avløst av nedbygging, ble disse problemene tydeliggjort. Lønnsutviklingen i universitets- og høgskolesektoren har vært sterkere enn statsbudsjettets kompensasjon for lønnsvekst. Årvisse pålegg om effektivisering og dermed følgende budsjettreduksjoner har heller ikke uten videre kunnet effektueres ved å redusere lærerinnsetningen pr. student. Lønnsutgiftene har således blitt stadig mer dominerende i kostnadsbildet. Manglende påslag i driftsbudsjettet når nye bygg tas i bruk og reduserte bevilgninger til vitenskapelig utstyr har ytterligere erodert institusjonenes økonomiske fundament.

Den eneste ressurstilførselen universitetene har fått de siste årene, har vært de påslag som har fulgt med de nye studieplassene. Når disse midlene tas ut igjen, får det store konsekvenser for både for utdannings- og forskningsaktivitetene. De krav til omstillinger dette har ført med seg, har Universitetsrådet viet betydelig oppmerksomhet, bl.a. gjennom Rapport nr. 2/98 fra Det norske universitetsråd *Universitetenes økonomiske situasjon*.

Budsjettering av forskningsvirksomheten ved universiteter og høgskoler

Basisbevilgningene til universitetsforskningen har hittil blitt gitt uspesifisert sammen med bevilgningene til undervisningsformål. Det er god logikk i dette, siden utdanning og forskning i universitetssystemet er to sider av samme sak. Forskningen er ikke direkte synlig i grunn-

undervisningen, likevel er alle enige om at også denne undervisningen må være forskningsbasert. Dagens budsjettering fokuserer imidlertid sterkt på studenttall og vektallsproduksjon. Dette bidrar til å usynliggjøre forskningens egenkostnader. Derved skjules realiteter, og budsjetteringspraksis medvirker til at det er vanskelig å føre en reell og fruktbar debatt om forskningsfinansiering. En budsjetteringsmåte som tillater at forskningen synliggjøres sterkere, er derfor nødvendig.

En overgang til separate utdannings- og forskningsbevilgninger ville imidlertid by på mange problemer. For det første er det en del av forskningsmidlene som er uløselig knyttet til undervisningen, nemlig lønnsutgiftene og kontorholdet for de vitenskapelige ansatte. Disse midlene kan ikke styres uavhengig av undervisningen, og en separat budsjettering vil i denne sammenheng ha liten hensikt. Det forhindrer likevel ikke at denne forskningen og den økonomiske innsatsen som ligger bak, kan bli bedre synliggjort både i budsjettpresentasjonen og i rapporteringen. Det er mulig å budsjettere både hovedfagsveiledning og forskerutdanning separat. En tilfredsstillende rapportering bør være en forutsetning for at en avtalt del av arbeidsåret fritt skal kunne brukes til egen forskning eller faglig videreutvikling. Eksternt finansiert virksomhet utgjør i følge departementets anslag i budsjettproposisjonen 31% av den totale FoU-innsatsen ved universitetene. For noen av de vitenskapelige høgskolene er prosenten enda høyere. Gjennom en separat budsjettering av forskningen ved universiteter og vitenskapelige høgskoler ville den eksternt finansierte forskningen bli mer synlig – både på inntekts- og utgiftsiden.

Det norske universitetsråd kan ikke tilrå at forskningsvirksomheten ved universitetene og de vitenskapelige høgskolene budsjetteres uavhengig av undervisningsvirksomheten ved institusjonene. Universitetsrådet ønsker likevel en modifisering av dagens budsjettpresentasjon som gjør forskningen mer direkte synlig. Det er også nødvendig å utvikle en budsjettmodell som gjør universitetsforskningen mindre sårbar for reduksjoner i antall begynnerstudenter, og som gjør det mulig å opprettholde nødvendig infrastruktur for forskningen – for eksempel drift av laboratorier, bibliotek, museer – uavhengig av svingende studenttall.

Nye ideer for finansiering av norsk forskning

Det norske universitetsråd har i flere sammenhenger pekt på behovet for å styrke innsatsen for norsk forskning: Den vanskelige utstyrssituasjonen ved våre medlemsinstitusjoner er tatt opp i brev direkte til Finanskomiteen i forbindelse med at revidert nasjonalbudsjett ble lagt fram. I en henvendelse til statsråd Lilletun i forbindelse med nedskjæringene i bevilgningene til universitetene ble det redegjort for hvilke konsekvenser den varslede nedskjæringen vil ha for forskningsinnsatsen ved universitetene. Universitetsrådet har også pekt på behovet for å styrke innsatsen for norsk forskning i innspillet til den nye forskningsmeldingen.

Den samlede forskningsinnsatsen i Norge er utilstrekkelig i forhold til de utfordringer vi som nasjon står overfor med hensyn til å trygge levekår og livsgrunnlag på lang sikt. I Universitetsrådets innspill til den nye forskningsmeldingen er det pekt på at det bør være et nasjonalt mål å bringe Norges forskningsinnsats opp på gjennomsnittlig OECD-nivå, noe som etter Forskningsrådets vurdering vil kreve en investering på ca 5 mrd over en 4-års periode.

Det norske universitetsråd er spesielt opptatt av at den uavhengige forskningen styrkes, og at det utvikles finansieringsmodeller som kan ivareta denne delen av den totale forskningsinnsatsen. Etablering av et eget fond for forskning, slik det ble omtalt i

Voksenåserklæringen, representerer en mulig finansieringsmåte. Skatteincentiver er et annet virkemiddel. Dette virkemiddelet er tatt i bruk i flere land, bl.a. USA, Canada og Australia. Universitetsrådet har med interesse notert at det gjennom Dokument 8:68 (1997-98) ble fremmet forslag i Finanskomiteen om ta i bruk dette virkemidlet også i Norge.

Universitetsrådet har påpekt at før skatteincentiver tas i bruk i vårt land, er det imidlertid en del forhold som trenger nærmere avklaring. Et slikt forhold er knyttet til selve utformingen av incentivordningen, hvor det må sikres at ordningen reelt utløser *økt* forskning, og ikke bare fører til at privat finansiering erstattes med en form for statlig subsidiering gjennom skattefritak. Poenget her må være at statens ordinære bevilgningsnivå opprettholdes, og at de private midlene som blir utløst, kommer i tillegg. Videre må det utarbeides kriterier for hvilke institusjoner som kvalifiserer til å motta slike bidrag, og hvor langt givers styring av midlene inn mot spesielle tema eller prosjekter skal kunne gjøres gjeldende. Forholdet til den uavhengige forskningen er spesielt viktig i denne sammenhengen. Det må også avklares om bruken av slike incentiver skal avgrenses til å gjelde for privatpersoner eller om bedrifter også skal inkluderes.

En incentivordning til allmenntilgode formål alene er etter Universitetsrådets vurdering ikke tilstrekkelig til å møte de utfordringer vi står overfor når det gjelder å bygge opp en samlet nasjonal forskningsinnsats. Det er også nødvendig å vurdere andre virkemiddel, og Universitetsrådet har pekt på den ordningen som en tid har vært praktisert i Nederland i noen år. Her gis det etter søknad fradrag i arbeidsgiveravgiften for FoU-personell til FoU-prosjekter i bedriftene. En tilsvarende ordning bør vurderes som et alternativ til eller supplement til forslaget om skatteincentivordninger.

Det norske universitetsråd vil se på ordninger med skatteincentiv og egne fond for forskning som interessante bidrag for å øke den totale forskningsinnsatsen i Norge. Tilsvarende ordninger har vært drøftet tidligere uten at det ført til noe konkret, og Universitetsrådet stiller seg derfor avventende.

Rapport om EUs fjerde rammeprogram for forskning

Norges forskningsråd har i en egen rapport evaluert Norges deltagelse i EUs fjerde rammeprogram for forskning og teknologisk utvikling (1994-1998). Rapporten har vært behandlet i Universitetsrådet, som i sin uttalelse bl.a. har pekt på følgende forhold:

Deltagelsen fra forskerne ved norske universiteter og vitenskapelige høyskoler har i løpet av programperioden økt betraktelig. En av følgene er at universitetene har opprettet egne administrative stillinger for å hjelpe forskerne med dette arbeidet. Disse "EU-rådgiverne" samarbeider med Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet og Norges forskningsråd. Samarbeidet er i løpet av det siste året blitt godt utviklet og har fungert bra, men erfaringene fra Fjerde rammeprogram generelt er ikke like positive. Dette skyldes i første rekke mangelen på åpen kommunikasjon.

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet har det overordnede ansvaret for å tilrettelegge norsk forskningspolitikk etter de retningslinjer Stortinget trekker opp gjennom lovgivning og politiske vedtak for norsk forskning. Deler av dette ansvaret er delegert til Forskningsrådet, som har en politikktutformende og en administrativt iverksettende rolle i den sammenheng. Gjennomføringen av selve forskningen foregår imidlertid ved forskjellige former for private og offentlige forskningsinstitusjoner – hvorav de fire universitetene er de

største – og det har i enkelte tilfeller vært pekt på at kommunikasjonen mellom de forskningsutførende og de forskningsadministrative aktørene kan bli bedre.

Dette gjelder også den norske deltagelsen i EUs rammeprogrammer for forskning og teknologisk utvikling, hvor det har vært spesielt viktig med et godt samarbeid mellom universitetene og departementet/Forskningsrådet når det gjelder utformingen av retningslinjene for denne deltagelsen. Kritikken som er kommet fra universitetene, kan oppsummeres i tre punkter:

- Universitetene og deres forskere har ikke i sterk nok grad vært med på å utforme de forskningspolitiske retningslinjene for den norske deltagelsen i Fjerde rammeprogram og utformingen av det som fra departementets og Forskningsrådets side er blitt kalt "nasjonale interesser" og "norsk forskning".
- Departementets og Forskningsrådets generelle informasjon til universitetene og deres forskere har ikke vært god nok, og kontakten med universitetenes EU-rådgivere – som har et sentralt ansvar ved sine respektive institusjoner – har vært mangelfull.
- Den måten Forskningsrådets forskningskoordinatorer har arbeidet på overfor universitetene og deres forskere, har vært for personavhengig og for rettet mot universitetene sentralt, og til tider for passiv og preget av mangel på konkret kunnskap om de enkelte delprogrammene.

Det er imidlertid viktig å få frem at dette forholdet er blitt meget bedre det siste året. Universitetenes EU-rådgivere er blitt invitert til møter i KUF, og den direkte kontakten med departementets representant til Brussel er blitt åpnere. Det samme gjelder forholdet mellom universitetenes EU-rådgivere og Forskningsrådet, selv om det her gjenstår å utvikle mer institusjonaliserte og mindre personavhengige relasjoner mellom universitetene og de enkelte koordinatorene.

Forberedelser til EUs femte rammeprogram

I forlenging av sin gjennomgang av Forskningsrådets rapport om norsk deltagelse i EUs fjerde rammeprogram har Universitetsrådets forskningsutvalg belyst en del prinsipielle forhold som på ulik måte er knyttet til EUs rammeprogrammer og norsk forskning.

Ledelsen ved alle universitetene gir uttrykk for ønske om aktiv deltagelse i EU-programmene fra egne institusjoner, men ikke alle har fulgt de verbale utsagnene opp med handling. Ledelsen bør kunne bidra med bevisstgjøring rundt betydningen av å delta, spesielt dersom institusjonens egne prioriterte forskningsfelt kan kobles sammen med EU-prioriteringer, med å delta aktivt i diskusjonene rundt programmene og med å prioritere midler til søknadsarbeid og oppfølging. Politiske uttrykk for støtte kan for eksempel være øremerkede midler til hjelp med søknadsskriving, administrativ hjelp til å drive program, tilgang på kontorer, boliger for utenlandske forskere, fleksibilitet i forhold til godkjenning av utenlandske eksamener, m.m. Et annet eksempel på støtte kan være å motivere nye miljøer og nye forskere til å søke internasjonale nettverk, spesielt innenfor EU-systemet. I femte rammeprogram gis det for eksempel en bredere åpning for en del typer grunnforskning innenfor humaniora og samfunnsvitenskap som bare hadde små muligheter innenfor fjerde rammeprogram. Det vil

derfor kunne være fornuftig å målrette en del av informasjonsarbeidet og med søknadsskrivningen i denne retning.

I EUs femte rammeprogram ser det ut til å bli sterkere fokus på formaliserte samarbeidsavtaler mellom forskning og næringsliv enn det har vært i fjerde rammeprogram. Universitetenes erfaring med fjerde rammeprogram er at samarbeidet mellom universitet og industri til dels har vært unødvendig komplisert. For å motivere forskningsmiljøene til å gå løs på de hindringer som eksisterer, ville det være ønskelig at Forskningsrådet la mer vekt på å stimulere til samarbeid mellom universitet og industri.

Universitetenes randsonestitusjoner – institusjoner hvor universitetene deltar, men som ikke er en del av den akademiske strukturen – har til nå i liten grad vært trukket med i EU-programmene. Med sitt ansvar for oppdragsvirksomhet og kommersialisering burde disse være naturlige brobyggere mellom universitetene og næringslivet, og dette forholdet vil kunne styrkes gjennom deltagelse i EUs forskningsprogrammer. Et systematisk samarbeid vil kunne være positivt for begge parter: Randsonestitusjonene får ivaretatt sitt behov for kontakt med akademia, mens universitetsinstitusjonene får tettere kontakt med de anvendte miljøene med deres etablerte kontakter til næringsvirksomhet og forvaltning. Begge parter vil også kunne utvide sine europeiske nettverk, og slike koblinger vil kunne fungere meget bra i forbindelse med EUs såkalte demonstrasjonsprosjekter.

Kontakter i Brussel og kjennskap til hvordan arbeidet med forskningsprogrammene fungerer, er svært viktig. Gjennom EØS-avtalen og deltagelsen i EUs forskningsprogrammer gis Norge mulighet til å sende nasjonale eksperter og medarbeidere til Kommisjonen. Per i dag oppfyller imidlertid ikke Norge sin kvote for spesialister ved kontorene i Brussel. Derfor bør KUF arbeide aktivt for å endre dette forholdet ved å skaffe midler fra norsk side til at flere nasjonale eksperter kan arbeide i Kommisjonen.

EUs femte rammeprogram for forskning og teknologisk utvikling (1999 – 2002) vil bli mer "policy-preget" enn fjerde rammeprogram. Samtidig vil det åpne for sterkere grad av generisk forskning – eller det som fra universitetenes side kalles langsiktig, strategisk rettet grunnforskning. Det vil derfor være nødvendig å få til et enda bedre samarbeid mellom de forskningsutførende institusjonene (universitetene) og de forskningsadministrative institusjonene (KUF/NFR) i femte rammeprogram enn i det fjerde.

På denne bakgrunn har Universitetsrådets styre anbefalt at:

- Norges forskningspolitiske satsningsområder og felles uttalelser overfor Europakommisjonen utformes i bedre samarbeid med universitetene og KUF,
- Mer av arbeidet i Forskningsrådet innrettes på grunnforskningens – og derved universitetenes – premisser enn hva tilfellet har vært i fjerde rammeprogram.
- Universitetsledelsene bidrar aktivt til å mobilisere nye miljø som EU-partnere.
- Universitetene etablerer et formelt nettverk mellom EU-koordinatorene. Disse fordeler arbeidsoppgaver og "spesialisering" seg imellom.

- Universitetene i større grad samarbeider med randsoneinstitusjonene om forskningsprogrammene i EUs femte rammeprogram.
- Den organisasjonsmessige tilknytningen av TMR/IMP-programmet vurderes
- Det arbeides for å flere nasjonale eksperter i Kommisjonen.

Egen doktorgrad for kandidater med utdanninger av kunstnerisk-estetisk karakter

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet anmodet Det norske universitetsråd i september 1998 om å vurdere en egen, felles doktorgrad for kandidater med profesjonsutdanninger av kunstnerisk-estetisk karakter.

Universitetsrådets styre drøftet saken på oktobermøtet og ga da retningslinjer for det videre arbeidet. Det er etablert en arbeidsgruppe som skal gjennomgå standardforskriftene for doktorgrader med krav om organisert forskerutdanning og foreslå eventuelle tilpasninger som vil være nødvendig for en doktorgrad i kunstnerisk-estetiske fag. Arbeidsgruppen er også bedt også om vurdere aktuelle betegnelser for en doktorgrad som kan være felles for alle kunstnerisk-estetiske fag. Det tas sikte på at innstillingen kan være ferdig tidlig våren 1999.

Arbeidsgruppen har følgende sammensetning:

professor Knut Fægri, Universitetet i Oslo, lede
 rådgiver Olaug Kristine Bringager, Universitetet i Oslo
 professor Halina Dunin-Woyseth, Arkitektshøgskolen i Oslo
 l. amanuensis Idar Karevold, Norges musikkhøgskole
 fakultetsdirektør Ivar Østerlie, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
 seksjonsleder John Kamsvåg, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
 Underdirektør Jarle Rønnevold, Det norske universitetsråd, er gruppens sekretær.

En flora av doktorgrader

Universitetsrådets styre har konstatert at det i dag tildeles 10 ulike doktorgrader innenfor den organiserte forskerutdanningen i Norge. I tillegg kommer 4 såkalte frie doktorgrader. De vitenskapelige høgskolene har til nå klart seg med én grad ved hver institusjon (med unntak av Norges musikkhøgskole, som i dag ikke tildeler doktorgrad). Særlig har dr.scient. vært benyttet som en slags fellesgrad, og er i bruk både ved Norges landbrukshøgskole, Norges veterinærhøgskole og Norges idrettshøgskole. Norges handelshøgskole har sin dr.oecon. og Arkitektshøgskolen i Oslo benytter dr.ing. Arkitektshøgskolen har søkt om å få opprette en egen doktorgrad, dr.arch., i tillegg til dr.ing., men det er avslått. En ytterligere utvidelse av den organiserte forskerutdanningen med en egen doktorgrad for kunstnerisk-estetiske fag, vil resultere i totalt 15 doktorgrader og gjøre bildet av de norske doktorgradene ennå mer komplisert. I tillegg til en eventuell ny doktorgrad for kunstnerisk-estetisk forskerutdanning vil en lett kunne tenke seg denne floraen ytterligere utvidet, f.eks. med dr. ped., dr. ed. dr. san., for å nevne noen.

I forbindelse med drøftingene om mulig nye doktorgrader ved Arkitektshøgskolen i Oslo fant Universitetsrådets styre det betimelig å ta opp spørsmålet om en forenkling av titlene på doktorgradene som tas under den organiserte forskerutdanningen. En mulig løsning her kan være å sammenfatte de organiserte gradene under en tittel, f.eks. *philosophiae doctor*. Med et

fast og kvalitetssikret reglement for en slik grad og med muligheter for å spesialtilpasse dette til de enkelte utdanninger, som f.eks. phil.doc. i arkitektur, phil.doc. i musikk etc., burde det for fremtiden være enklere å imøtekomme våre institusjoners behov for adekvate doktorgrader og doktorgradstitler.

Universitetsrådet er innstilt på å ta opp dette når forholdene omkring forskerutdanningen i kunstnerisk-estetiske fag er utredet.

Doktorgrader ved statlige høyskoler

Spørsmålet om statlige høyskoler skal få rett til å tildele doktorgrader har vært oppe til diskusjon flere ganger. I 1998 fikk saken fornyet aktualitet ved at tre høyskoler søkte om rett til å tildele doktorgrad. Det gjelder Høyskolen i Agder, som søkte om rett til å tildele doktorgrad i nordisk språk og litteratur, Høyskolen i Bodø, som søkte om rett til å tildele doktorgrad i bedriftsøkonomi med vekt på innovasjon og entreprenørskap og Høyskolen i Stavanger, som søkte om rett til å tildele doktorgrad ved sivilingeniørutdanningen.

Tidligere har departementet vist en restriktiv holdning i dette spørsmålet, i tråd med de anbefalinger som ligger i St. meld. nr. 40 (1990-91) *Fra visjon til virke*. Her fremheves det at kriteriene for tildeling av doktorgrad må være faglig bredde som ved universitetene, eller et nasjonalt ansvar slik de vitenskapelige høyskolene har. En liknende vurdering har for øvrig Universitetsrådets styre uttrykt i sitt innspill til den nye forskningsmeldingen, hvor det bl.a. pekes på at tilstrekkelig bredde og dybde i den faglige virksomhet kombinert med fagenheter som er store nok til å dekke et fag i tilstrekkelig bredde og med staber som er aktive deltagere i internasjonale kunnskapsproduksjon, er en forutsetning for at det kan etableres *bærekraftige forskningsmiljøer*. I tråd med dette har Universitetsrådet oppfordret de små, spesialiserte vitenskapelige høyskolene til å organisere sin forskerutdanning i et samarbeid med andre/større institusjoner som gir forskerutdanning, framfor å planlegge egen forskerutdanning. Dette vil kunne hindre at forskningsressursene utarmes og svekkes gjennom uklok spredning, og vil tillate at det innen rammen av et Norgesnett finnes en riktig balanse mellom spredning og konsentrasjon av ressurser.

Statsråd Lilletun har imidlertid ønsket en oppmykning av den praksis som hittil har vært fulgt og har framhevet i sin Utdanningspolitiske redegjørelse at det viktigste kriteriet for rett til tildeling av doktorgrad må være faglig kvalitet, og at en slik rett i prinsippet også kan gjelde statlige høyskoler dersom et tilstrekkelig faglig nivå dokumenteres. På denne bakgrunn ble Norgesnetttrådet bedt om vurdere hvilke krav som skal stilles til en institusjon som ønsker å etablere doktorgrad. Norgesnetttrådet foreslo til kriterier forelå i november 1998, og fokuserte særlig på forskningvirksomhetens kvalitet, omfang og bredde; fagpersonalets veiledningskapasitet og -nivå; institusjonens internasjonale orientering og nettverk. Forslagene ble umiddelbart godkjent av departementet.

Som grunnlag for departementets avgjørelse om ev. rett til å tildele doktorgrad skal det skje en faglig vurdering, og Universitetsrådet har fremmet forslag på kandidater til de tre sakkyndige komiteer som skal gi departementet råd i denne saken.

Fjernundervisning i norsk høgre utdanning

Sentralorganet for fjernundervisning på universitets- og høyskolenivå (SOFF) har foretatt en utredning av utvikling av fjernundervisningstilbudet i norsk høgre utdanning fram mot år

2005. I utredningen vurderes det hvilke fag som bør utvikles som fjernundervisningstilbud de nærmeste årene og hvordan dette mest hensiktsmessig kan skje. Da Universitetsrådets styret behandlet utredningen, ble det spesielt pekt på følgende:

Ny teknologi gjør det mulig å ta i bruk fjernundervisning i større grad enn det som har vært tilfelle hittil, og utdanningsinstitusjonene har i denne teknologien fått et redskap som gjør det mulig å nå mange og spredte brukergrupper på en relativt enkel måte. Fjernundervisning representerer en interessant mulighet både for den ordinære undervisningen og i etter- og videreutdanningssammenheng. Elektroniske medier blir nå tatt i bruk i stadig større utstrekning, men det må satses ressurser på større tilgjengelighet både for ordinære studenter og for de som deltar i etter- og videreutdanningsprogrammer.

Universitetsrådet støtter tanken om at organisering og planlegging av fjernundervisning best kan skje gjennom et forpliktende nettverkssamarbeid mellom de eksisterende institusjoner innenfor høgre utdanning. Et slikt samarbeid må bl a sørge for koordinering av markeds- og behovsundersøkelser, oversikter over eksisterende tilbud på universitets- og høgskolenivå og formidling av spesialkompetanse ved utvikling av nye tilbud. Fordi utviklingskostnader for nye tilbud innen fleksibel læring er relativt store, er det viktig å kjenne behovet for nye tiltak før de settes i gang, samtidig som det er nødvendig å sikre at tilbudet har en solid forankring i aktuelle fagmiljø.

For at nettverksløsningen skal fungere, må den være et villet samarbeid mellom institusjonene, og den må organiseres på en måte som respekterer institusjonenes autonomi. Samarbeidet mellom institusjonene må være tett, og det må velges en samarbeidsmodell som institusjonene er tjent med. Videreutvikling av Norgesnett som et forpliktende institusjonssamarbeid kan være en mulig strategi, samtidig som de erfaringer som er vunnet gjennom samarbeidet i SOFF, vil være et viktig utgangspunkt. SOFFs kompetanse og rutiner er i dag knyttet både til ordinære "nær- og fjernstudenter" og spesielt tilrettelagte etter- og videreutdanningstilbud basert på fjernundervisning. En forutsetning for at også næringslivet skal føle seg tjent med en slik nettverksmodell, er at det etableres et samarbeid med alle brukergrupper av fjernutdanningstilbud. Kjennskap til næringslivets behov og innsikt i de problemer som næringsliv og samfunn står overfor, er en vesentlig forutsetning for at også disse brukergruppene behov og ønsker kan ivaretas.

Skal fjernundervisningen lykkes på lengre sikt, må det foretas en fornuftig og balansert avveining mellom de mer dagsaktuelle behov for utdanning og kompetanse som arbeids- og næringslivet til en hver tid har, og utvikling av en mer langsiktig strategi for planlegging av fjernundervisningstilbud.

Cand.mag.-graden

Med utgangspunkt i Rapport nr 3/97 fra Det norske universitetsråd om cand.mag.-graden og styrets vedtak i mars 1998, ble de nasjonale fakultetsmøtene for historisk-filosofiske og samfunnsvitenskapelige fag bedt å sette i gang arbeidet med nasjonal harmonisering av reglementet for cand.mag.-grad innen HF-/SV-fag.

Følgende gruppe ble utpekt til å utarbeide forslag til en nasjonal standardforskrift som kan danne mal for institusjonenes egne cand.mag.-reglementer:

Avdelingsleder Monica Bakken, UiO
Avdelingsleder Ola Furre, NTNU

Prodekan Ole Kr. Grimnes, UiO
Førstekonsulent Hans-Petter Isaksen, UiB
Førstemanuensis Arnt Myrstad, UiT
Professor Endre Mørck, UiT
Seksjonsleder Gunnar Storebø, UiB

Arbeidsgruppen har lagt vekt på å utarbeide et reglement som harmoniserer den praksis og de bestemmelser som er etablert ved institusjonene. Det ble videre lagt vekt på å styrke universitetsfaglig profil i graden, samtidig som Norgesnett-tanken og studentmobilitet er søkt ivare tatt.

Arbeidsgruppens forslag til nasjonal standardforskrift for cand.mag.-grad ved HF- og SV-fakultetene er sendt på høring til medlemsinstitusjonene, og styret vil ferdigbehandle saken våren 1999.

Godskriving av yrkesutdanning som del av cand.mag.-grad

Uten å sende saken på høring har Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet i oktober 1998 fastsatt ny forskrift om godskriving av grad, yrkesutdanning, utdanningsprogram, fag eller emne fra institusjon under lov om universiteter og høyskoler som del av cand.mag.-grad. Forskriften slår fast at all høgre utdanning fra institusjon under lov om universiteter og høyskoler normalt skal telle tid-for-tid i en cand.mag.-grad. Det skal gis full uttelling for praksis i helsefagutdanning, og for kunstfaglig utdanning som aldri tidligere har vært vurdert som høyskoleutdanning, bl.a. utdanning innen opera og teater.

Forskriften ble lagt fram for styret på desembermøtet. Styret vil se forskriften i sammenheng med forslaget til nasjonal standardforskrift for cand.mag.-graden ved universitetenes HF- og SV-fakulteter, som vil bli behandlet våren 1999.

Mastergrader på engelsk

I 1991 åpnet Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet for at universitetene og de vitenskapelige høyskolene kan opprette engelskspråklige mastergrader innen fagområder hvor institusjonen allerede har rett til å tildele norske grader. Hovedhensikten var at institusjonene som ledd i sin internasjonalisering skal kunne tilby studier på engelsk og tildele relevante grader for sine gjestestudenter.

Da den nye stipendordningen for studenter fra utviklingsland og fra Øst-Europa (den såkalte kvoteordningen) ble etablert i 1994, var det i utgangspunktet først og fremst slike engelskspråklige mastergrader ordningen var rettet inn mot. I tillegg har flere av Universitetsrådets medlemsinstitusjoner arrangert spesielle mastergradskurser på engelsk for NORAD-stipendiater i Norge.

I og med at Universitetsrådet overtok ansvaret for NORADs stipendiatprogram i Norge fra 1 juli 1998, har det vært nødvendig å se nærmere på institusjonenes forskjellige opplegg for engelskspråklige mastergrader. En arbeidsgruppe ledet av rådgiver Edmund Utne, Universitetet i Bergen, har gjennomgått disse oppleggene i en rapport som ble levert i mai 1998.

Arbeidsgruppens rapport har vært drøftet både i Universitetsrådets studieutvalg og i Universitetsrådets internasjonale utvalg. Internasjonalt utvalg har også tatt initiativ til å få

utarbeidet en samlet oversikt over de mastergradsstudier som i dag gis ved Universitetsrådets medlemsinstitusjoner. Oversikten er blitt utarbeidet ved Internasjonalt kontor ved Norges Handelshøyskole.

Arbeidsgruppens rapport er sammen med oversikten over institusjonenes engelskspråklige mastergradstilbud gitt ut som Rapport nr. 2/99 fra Det norske universitetsråd.

Mastergrader på norsk

Utvalget som skal utrede norsk høgre utdanning etter år 2000, Mjøsutvalget, har som del av sitt mandat å "vurdere gradsstrukturen: i kva grad han fremjer og gir rom for studieløp som gir yrkeskvalifikasjonar, om det er behov for å endre krav til fagsamansetjing eller studietid knytt til gradane, eller om det er behov for nye gradar. Utvalet må sjå på kva konsekvensar eventuelle endringar vil få for vitskapsfaga og for rekruttering til forskning."

I stedet for å avvente Mjøs-utvalgets innstilling har statsråd Lilletun bestemt å åpne for prøveordning med mastergrader ved de statlige høgskolene fra høsten 1999. Departementet mener erfaringer fra slike prøveordninger vil kunne være del av grunnlaget for vurdering av ny gradsstruktur innenfor norsk høgre utdanning.

Departementet forutsetter at høgskoler som skal få rett til å tildele mastergrad/etablere masterstudier, må nedsette en faglig komite som skal:

- se på det faglige innholdet og sikre den faglige kvaliteten på masterstudiene, herunder påse at det faglige nivået holder internasjonal standard
- vurdere problemstillinger knyttet til overgang og innpassing i forhold til andre studieløp, herunder opptak til doktorgradsstudier
- vurdere hvordan mastergradsstudiet skal ligge i forhold til eksisterende norske grader innen samme type fag/studier
- ivareta forsøksaspektet

Departementet mener at komiteen kan erstatte den vanlige runden med innhenting av høringsuttalelser og forutsetter at den skal ha representanter

- fra høgskolen selv
- fra andre høgskoler, oppnevnt av Det norske høgskolerådet
- fra universitetene, oppnevnt av Det norske universitetsråd
- fra aktuell utenlandsk høgre utdanningsinstitusjon

Det norske universitetsråd ser det ikke som sin oppgave å gå inn i arbeidet med å utvikle studieplaner ved den enkelte høgskole. Universitetsrådet vil derfor ikke selv gå inn i komitearbeidet, men overlater til høgskolene selv å finne fram til aktuelle komiterepresentanter fra universitetssektoren. Universitetsrådet har imidlertid sagt seg villig til å vurdere studieopplegget på ordinær måte når det foreligger en ferdig plan, slik at også disse studiene kan vurderes i en nasjonal sammenheng.

De aktuelle høgskolene har frist til 1. april 1999 med å sende inn endelig søknad om prøveordning. Institusjonene har også fått anledning til forhåndsinformere om studiene – med forbehold om departementets godkjenning.

Sorbonne-erklæringen

Det er ikke bare i Norge at utviklingen nå går fort når det gjelder endringer i gradsstrukturen. I forbindelse med Sorbonne-universitetets 800-års jubileum i mai 1998, stakk utdanningsministerne fra Frankrike, Italia, Storbritannia og Tyskland hodene sammen og laget en "Joint Declaration on Harmonisation of the Architecture of the European Higher Education System." Om gradssystemet sier deklarasjonen følgende:

"Undergraduates should have access to a diversity of programmes, including opportunities for multidisciplinary studies, development of a proficiency in languages and the ability to use new information technologies.

International recognition of the first cycle degree as an appropriate level of qualification is important for the success of this endeavour, in which we wish to make our higher education schemes clear to all.

In the graduate cycle, there would be a choice between a shorter master's degree and a longer doctor's degree, with possibilities to transfer from one to the other. In both graduate degrees, appropriate emphasis would be placed on research and autonomous work."

I Tyskland og Frankrike innføres nå 3-årige bachelorgrader og 2-årige mastergrader parallelt med de tradisjonelle universitetsgradene.

Representantskapet i Det norske universitetsråd hadde på sitt møte i oktober 1998 en første drøfting av de utfordringene dette stiller også det norske gradssystemet overfor og anmodet Universitetsrådets styre å arbeide videre med denne saken. Vi forventer en bred diskusjon om innføring av bachelor- og mastergrader i Norge, senest når Mjøs-utvalgets innstilling foreligger våren 2000.

Førstesemesterordningen

Den nasjonale komiteen for førstesemesterstudier leverte sin innstilling til Universitetsrådet i 1996. Komiteen anbefalte en felles normering for examen philosophicum (5 vekttall), og så det som ønskelig at dette studiet, eller et faglig tilsvarende studium, ble obligatorisk for all høgre utdanning. Det ble foreslått etablert minstekrav for mål, innhold og omfang av studiet, normer for oppbygging, felles retningslinjer for fritak og for når i utdanningen studiet må være gjennomført.

Videre ble det foreslått å etablere en påbyggingsdel for bestemte studier, primært for cand.mag.-graden. Til å ivareta og kvalitetssikre utviklingen av både ex.phil. og påbyggingsdel foreslo komiteen at det ble etablert et nasjonalt fagråd for førstesemesterstudier. Mandat og sammensetning for et slikt fagråd ble drøftet på en nasjonal konferanse i Tromsø i 1997.

På grunnlag av konferansen ble Nasjonalt fagråd for filosofi bedt om å utarbeide et forslag til mandat og retningslinjer for et nytt fagråd, og samtidig redegjøre for hvordan det nye fagrådet skulle samarbeide med fagråd for filosofi. Parallelt med dette mottok institusjonene brev fra departementet, der det framgikk at departementet stilte seg positiv til opprettelsen av førstesemesterstudier etter 5+5-modellen. Av brevet framgikk også at departementet forutsatte at universiteter og høyskoler samordner det faglige innholdet i studiene slik at de blir gjensidig godkjent.

Trass i tidligere bred enighet om etablering av et slikt råd viste det seg under høringen av forslaget at det var stor uenighet om mandat, sammensetning og forholdet til Nasjonalt fagråd for filosofi. Saken ble sluttbehandlet av Universitetsrådets styre i mars 1998, og det ble gjort slikt vedtak i spørsmålet om etablering av et nasjonalt råd for førstesemesterstudier:

1. Faglig samordning av examen philosophicum legges til et eget nasjonalt råd. Rådet skal ha representasjon fra både universitets- og høyskolesektoren. Generalsekretæren gis fullmakt til i samarbeid med Høgskolerådet å formulere mandat og retningslinjer for rådet.

2. Det etableres ikke et tilsvarende råd for påbyggingsstudier/ex.fac. Institusjonene bør forplikte seg gjensidig til å godkjenne hverandres påbyggingsstudier i form av godskriving av vektall. Slik godkjenning vil ikke føre til at studentene fritas for eksamen i faglig obligatoriske kurs. Faglig samordning av påbyggingsstudier gjøres av det relevante fakultetsmøtet.

Det har vist seg at pågangen for etablering av examen philosophicum ved andre institusjoner enn de som alt har slikt tilbud, har vært svært liten. Dette har ført til at nytt nasjonalt råd foreløpig ikke er etablert.

Idrettsfaglig utdanning – behov og dimensjonering

I september 1997 bad departementet om bistand fra Det norske universitetsråd for å få foretatt en samlet vurdering av behovet for idrettsfaglige studietilbud i Norge. Departementet ønsket spesielt en vurdering av dimensjoneringen på hovedfagsnivå. På lavere nivå var det ønsket en vurdering av behovet for nye grunnfags- og mellomfagstilbud i idrett, og også innenfor relaterte fagområder som kroppsøving og friidrett.

Sammen med en referansegruppe utredet studiesjef Baard Wist, Norges idrettshøgskole, saken for Universitetsrådet. Referansegruppen hadde følgende medlemmer:

Førsteamanuensis Geir Arild Espnes, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Førsteamanuensis Dag Edvard Gundersen, Nasjonalt fagråd for idrett

Undervisningsleder Jan Hoff, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Førsteamanuensis Svein Kårhus, Norges idrettshøgskole

Høgskoledosent Jan Ove Tangen, Høgskolen i Telemark

Rapporten, som ble levert i juni 1998, viser at i alt 19 institusjoner, derav 2 som er tilknyttet universitetssystemet, tilbyr idrettsfaglige studier på ulike nivåer. Det nevnes at det er en vesentlig underdekning av lærere med kroppsøvingfaglig bakgrunn i skoleverket, særlig i grunnskolen. Det ventes en økning i behovet for idrettsfaglige kandidater utenfor skoleverket. Det anbefales at det produseres minimum 400 grunnfagskandidater årlig for å dekke behovet.

Videre viser rapporten at det er behov for flere mellomfagskandidater, men at den nasjonale søkningen likevel ikke tilsier at det er behov for å øke utdanningskapasiteten på dette nivået. For tiden er det ledig kapasitet ved de institusjonene som tilbyr mellomfagsnivå i form av ordinære heltidsstudier. Det ser ikke ut til å være behov for å utvikle nye, videregående studier. Institusjonene bør i stedet prioritere utvikling av etter- og videreutdanningstilbud.

Rapporten understreker at det er stor etterspørsel etter idrettsfaglige hovedfagskandidater i markedet, men kandidatene synes å velge andre arbeidsplasser enn skoleverket. Tre institusjoner tilbyr i dag hovedfag i idrett/kroppsøving, og det tilbys desentralisert ved én institusjon. Rapporten konkluderer med at svært få av de institusjoner som i dag tilbyr idrettsfaglig utdanning har de faglige ressurser som er nødvendige for å tilby hovedfag. Etter arbeidsgruppas mening er det bare én statlig høyskole som for tiden har faglige forutsetninger for å kunne gjennomføre et desentralisert studieopplegg på hovedfagsnivå – og da i nært samarbeid med NTNU.

Etter at Det nasjonale fakultetsmøtet for samfunnsvitenskapelige fag og Nasjonalt fagråd for idrett hadde fått uttale seg, ble rapporten oversendt Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet for videre behandling.

Universitets- og høyskolepedagogikk

Gjennom flere år har Universitetsrådet på ulike måter vært opptatt av å bidra til at kvaliteten i høyere utdanning kan holde et høgt internasjonalt nivå. Jevnlig evaluering av fagmiljøer og undervisning, krav om pedagogisk kompetanse for tilsetning i vitenskapelige stillinger tillagt undervisning, utarbeiding av håndbok i undervisningsevaluering, konferanser innenfor feltet er eksempel på tiltak som Universitetsrådet dels har initiert, dels bidratt til.

For å samordne slike tiltak har Det norske universitetsråd tidligere hatt et eget organ, *Kontakt- og informasjonsutvalget for universitetspedagogikk*, KIUP. KIUP har gjennom mange år gjort en stor innsats for universitetspedagogikken. Spørsmålet om et felles utvalg med Høgskolerådet har vært tatt opp, men har ikke kunnet realiseres innenfor den begrensede kapasiteten som er tilgjengelig i de to rådssekretariatene, og arbeidet med å skaffe utvalget en bredere plattform for et videre arbeid med universitets- og høyskolepedagogikk har ikke ført fram.

Spørsmålet om forankringen av arbeidet med universitets- og høyskolepedagogikk ble tatt opp med Norgesnettrådet, hvor det eventuelt kunne gå inn som del av den sektorovergripende kvalitetssikring og evaluering som ligger i mandatet for Norgesnettrådet. Norgesnettrådet viste imidlertid til at dets sektorovergripende arbeid med universitetspedagogikk er ment å være rådgivende for departementet, og at rådets funksjon overfor institusjonene i denne sammenhengen er å se til at virksomheten utvikles som følge av at kvalitet registreres regelmessig og systematisk. Norgesnettrådet pekte videre på at arbeidet med universitets- og høyskolepedagogikk krever større detaljinnsikt i institusjonenes aktiviteter og i det pedagogiske fagområdet enn det som tilligger Norgesnettrådets mandat.

Tidsskriftet UNIPED, som er et tidsskrift som tar opp ulike forhold knyttet til universitets- og høyskolepedagogikk, har vært utgitt av KIUP, som også har hatt det faglige redaktøransvaret. Etter at dette utvalget formelt har opphørt, har redaktøren i realiteten hatt både det formelle og det faglige redaktøransvaret. UNIPED sendes gratis til alle ansatte i vitenskapelige og faglige stillinger ved de lærestedene som er tilsluttet Det norske universitetsråd. Opplaget ligger på

5.800 eksemplarer. For å kunne gi den nødvendige faglige støtte til redaktøren har Universitetsrådets styret vedtatt at å etablere en redaksjonskomite bestående av 1 representant fra hvert av universitetene og 1 representant fra en av de vitenskapelige høgskolene. Redaksjonskomiteen skal ha det faglige og redaksjonelle ansvar for driften og bistå redaktøren i faglige spørsmål.

Det økonomiske grunnlaget for tidsskriftet er forutsatt dekket gjennom bidrag fra institusjonene på samme måte som tidligere. Som kompensasjon mottar institusjonene tidsskriftet gratis i samme antall som før til utdeling blant vitenskapelig/faglig tilsatte.

Spørsmålet om UNIPED også bør dekke de statlige høgskolene, vil bli tatt opp med Det norske høgskoleråd.

INNSPILL TIL STORTINGET

Kompetansereformen

Sett fra Universitetsrådet er utvilsomt det viktigste element i St meld nr 42 (1997-98), at den anbefaler at det desentraliserte nettverket av høgre utdanningsinstitusjoner innrettes mot å spille den rollen som et "åpent universitet" er tiltenkt fra forslagsstillernes side. Etter- og videreutdanning på universitets- og høgskolenivå kan bare realiseres på fullgod måte i faglig sterke miljøer som også driver lærerutdanning, pedagogisk utviklingsarbeid og forskning. Grunnutdanning og etter- og videreutdanning i samme institusjon er til gjensidig berikelse.

Kompetansereformen vil stille nye krav om kontakt og samarbeid mellom utdanningsinstitusjoner og arbeidsliv. Meldingen viser til at Universitetsrådet og Høgskolerådet allerede har startet et samarbeid om hvordan de høgre utdanningsinstitusjonene best skal kunne påta seg ansvaret som kompetansetilbydere for voksne med behov innenfor høgre utdanning.

I vår uttalelse til Stortingets kirke-, utdannings- og forskningskomite om St meld nr 42 (1997-98) understreket Det norske universitetsråd universitets- og høgskolesektorens vilje til satsing og samarbeid om utviklingen på dette viktige feltet. Universitetsrådet og Høgskolerådet har felles interesser når det gjelder å forankre etter- og videreutdanning på universitets- og høgskolenivå i våre medlemsinstitusjoner og å synliggjøre deres etter- og videreutdanningstilbud. Det er allerede etablert nettverkssamarbeid hvor universiteter og statlige høgskoler samarbeider om IT-baserte studietilbud. Dette samarbeidet vil bli videreutviklet. Ansvar for de enkelte studietilbud og for vitnemålsutstedelsen vil imidlertid også i fortsettelsen ligge til institusjonene, ikke til nettverkene.

Alt tyder på at det i praksis vil utvikle seg ulike nasjonale og internasjonale nettverk med et varierende antall deltagende institusjoner som vil tilby etter- og videreutdanning. Høgskolerådet og Universitetsrådet mener at det i tillegg til dette må etableres en nasjonal overbygning som kan sørge for en koordinering mellom de norske universiteter og høgskoler og deres forskjellige nettverk og som også kan tjene som en møteplass med arbeidslivets organisasjoner og åpne for organisasjonenes medvirkning når det gjelder utvikling av nye etter- og videreutdanningstilbud. Vi har invitert hovedorganisasjonene i arbeidslivet til å delta i den videre utredningen gjennom arbeidsgruppen "Norgesuniversitetet".

Universitetsrådet ser nødvendigheten av nytenkning når det gjelder finansieringen av en massiv satsing på kompetansebygging og vil være beredt til å drøfte nye finansieringsmåter som kan supplere bevilgningene til utdanning og forskning over statsbudsjettet.

Når det gjelder etter- og videreutdanning, ser vi spennende muligheter for at våre universiteter og høyskoler kan bli aktører i et kompetansemarked. Men dette vil forutsette at de statlige institusjonene får vesentlig større frihet enn de har i dag til å organisere sin virksomhet. Det vil således være helt nødvendig å avskaffe dagens regelverk som medfører at universitetenes lærere går til private institusjoner hvis de vil jobbe ekstra og som hindrer universitetene å benytte randsonelinstituttene som sine operatører. Det må bli mulig for universiteter og høyskoler å ta betaling for alle kurs som blir særskilt tilrettelagt for etter- og videreutdanning.

Universitetsrådet mener imidlertid at det fortsatt må være statens ansvar å finansiere grunnutdanningen, slik den tradisjonelt er definert. Vi er klar over at særlig universitetenes tilbud kan fungere som grunnutdanning for noen og videreutdanning for andre: Universitetene har allerede i lang tid hatt et betydelig antall eldre studenter som kommer tilbake fra arbeidslivet og som søker, opptas og studerer på linje med dem som kommer rett fra videregående opplæring. Slik bør det være også i fremtiden.

Vi tror man i vesentlig grad kan redusere kompetanseproblematikken ved å gi de statlige institusjonene større fullmakt enn de har i dag til å vurdere om voksne utdanningssøkere har den nødvendige realkompetanse for delstudier som vil være formelt kompetansegivende. Institusjonene vil da også kunne ta initiativ til å utvikle nye dokumentasjonsordninger (som f.eks. kan være nettbaserte) slik at de utdanningssøkende i langt større grad enn i dag selv kan vurdere sin realkompetanse.

IT-kompetanse i et nasjonalt regionalt perspektiv

Utviklingen av den moderne informasjons- og kommunikasjonsteknologien åpner uante muligheter, men stiller samtidig krav til stadig flere om å mestre denne teknologien. Ikke bare må vi utdanne nye fagspecialister, informasjonsbehandling må inn på bred front både i skoleverket og i høgere utdanning, samtidig som vi står foran raskt voksende behov for etter- og videreutdanning av store grupper yrkesaktive.

Det norske universitetsråd påpekte derfor i sin uttalelse til Stortingets næringskomite om St meld nr 38 (1997-98) *IT-kompetanse i et regionalt perspektiv* at den svake satsingen på *utdanning* er ganske påfallende. Det er mangel på kandidater med IT-kompetanse på alle utdanningsnivåer. Mye kunne allerede vært gjort, etter at behovet for en større utdanningskapasitet er blitt stadig mer synlig. Universitetsrådet oppfordret stortingskomiteen til å gå inn for at man omgående opprettet de 500 nye studieplasser som Regjeringen ville vurdere ved neste års statsbudsjett.

Universitetsrådet minnet i sin uttalelse om at universitetene allerede har bidratt til økt kapasitet innen IT ved å omdisponere ressurser fra andre fagområder til IT. Nedbygging av etablerte fagmiljøer for å bygge opp andre tar tid og medfører også omstillingskostnader. I den ressurskrise universitetene nå befinner seg i, er krav om omdisponering av ressurser fra andre fagområder en lite effektiv straksløsning. Mer midler til drift og utstyr til de IT-miljøene vi har, er helt nødvendig.

Det norske universitetsråd har stilt seg bak en plan om fordobling av utdanningskapasiteten for cand.scient./sivilingeniører i informatikk og kommunikasjonsteknologi i løpet av fem år. Det er også ganske åpenbart behov for en bred satsing på IT-utdanning på cand.mag.-nivå og innen ingeniørutdanningen. Mer må likevel gjøres. En mulighet som Universitetsrådet tidligere har tatt til orde for, er et organisert samarbeid mellom våre universiteter og utenlandske institusjoner. Dette kan både gå på utveksling og utlån av lærere og avtaler om spesialkurs og overgangs-muligheter for studenter fra våre egne institusjoner og på samarbeid om forskerutdanning. En spennende mulighet vil være påbygging av norsk cand.mag.-grad med mastergrad i informasjonsvitenskap. Tilsvarende påbygging kan gjøres med utgangspunkt i ulike norske ingeniørutdanninger. Slike programmer kan levere kandidater med høy kompetanse allerede etter ett eller to år fordi de bygger videre på fullført norsk førsteutdanning. Både institusjonene og Universitetsrådet har omfattende nettverk som kan komme til nytte i denne sammenheng, og et samarbeid med Det norske høgskolerådet kan danne grunnlag for et felles påbyggingprogram.

I høringsbrev til Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Dokument nr 8 (1997-98) påpekte Universitetsrådet at det også må satses på integrering av IT i utdanningen av kandidater på andre relevante fagområder. I stadig flere profesjoner er IT blitt et helt nødvendig verktøy. Norsk næringsliv vil trenge et bredt spekter av spesialister som innen sine respektive fagområder kan håndtere applikasjoner hvor IT er en viktig komponent. Dette betyr også at det er et stort behov for tilrettelagt etterutdanning innen IT for ferdige kandidater som har en annen faglig bakgrunn. Vi kan tilføye at også universitetenes generelle cand.mag.-grader kan fremstå som tidsaktuelle og anvendelsesorienterte utdanninger hvis det legges til rette for å supplere to tradisjonelle universitetsfag med et års utdanning i informasjonsvitenskap.

Samtidig ga Universitetsrådet tilslutning til at det legges til rette *og skaffes til veie midler* for et utvidet samarbeid med høyteknologiske bedrifter, bl.a. i forbindelse diplomoppgaver og doktorgradsarbeid, men ikke minst for etter- og videre-utdanning på alle nivåer. Det er også viktig å etablere nettverkssamarbeid mellom utdanningsinstitusjoner og bedrifter. Det praktiske arbeidet med å finne funksjonelle løsninger må imidlertid gjøres av de involverte parter, det kan ikke gjøres av sentrale myndigheter. Det er heller ikke behov for at et privat selskap skal utgjøre et mellomledd mellom bedriftene og utdanningsinstitusjonene.

Det norske universitetsråd har understreket viktigheten av at det offentlige utdanningssystemet fortsatt skal stå for utviklingen av basiskompetansen i arbeidsstyrken. Studentene må gjennom sin førsteutdanning etablere et fundament for livslang læring og evne til omstilling. Når det gjelder etter- og videreutdanning på universitets- og høgskolenivå, er det allerede etablert nettverkssamarbeid hvor universiteter og høgskoler samarbeider om IT-baserte studietilbud. Alt tyder på at det vil utvikle seg ulike nasjonale og internasjonale nettverk som vil tilby etter- og videreutdanning. Universitetsrådet og Høgskolerådet har sammen tatt et initiativ for å etablere en nasjonal overbygning for disse nettverkene som samtidig kan tjene som møteplass med arbeidslivets organisasjoner.

Gjennom den sterke oppbyggingen av vår høgre utdanning som har foregått i løpet av siste tiårsperiode, har våre universiteter og høgskoler vist at de er dynamiske organisasjoner som kan ta nye utfordringer. Ingen systemer vil være mer kompetente eller mer effektive enn våre offentlige utdanningsinstitusjoner når det gjelder å realisere et utdanningsløft på IT-sektoren, hvis bare forholdene legges til rette for dette. Skal det satses offentlige midler på å bygge ut

IT-utdanningen i Norge, vil det være meningsløst å ikke gjøre dette ved å bygge videre på den kompetansen som ligger i våre universiteter, vitenskapelige høyskoler og statlige høyskoler.

Om dimensjonering av ulike studier innenfor høgre utdanning

I sin uttalelse til Kirke-, utdannings- og forskningskomitten om St meld nr 39 (1997-98) måtte Det norske universitetsråd konstatere at det ikke er sammenheng mellom den betydning Regjeringen og Stortinget legger på kunnskaps- og kompetanseutviklingen og de midler man finner å kunne satse på vedlikehold og videreutvikling av kunnskapsressursene. Når vår satsing *pr. student* ligger 20% under OECD-gjennomsnittet, er det nødvendig å *styrke* høgre utdanning i Norge, ikke å svekke den – slik som dimensjoneringsmeldingen bærer bud om.

Vårt land er i den situasjon at vi på mange viktige områder ikke kan dekke næringslivets og samfunnets kompetansebehov. Stortinget anmodet derfor departementet for et år siden om å foreta en snarlig gjennomgang og vurdering av dimensjoneringen av ulike profesjonsstudier og tiltak for å møte etterspørselen etter høyt utdannet arbeidskraft. Dimensjoneringsmeldingen bekreftet at dette ikke er noen enkel oppgave. Departementet har da også anmodet det nylig oppnevnte Mjøs-utvalget om å vurdere dimensjoneringsspørsmålene i et prinsipielt og langsiktig perspektiv og vurdere tilpasningen mellom utdanningssystemet og arbeidslivet i en bred sammenheng. Det norske universitetsråd har understreket viktigheten av at disse vurderingene nå blir gjort og at de deretter legges til grunn for en bred politisk drøfting.

Alle tiltak for å møte etterspørselen etter høyt utdannet arbeidskraft har det til felles at de først vil gi full effekt lenge etter at tiltakene settes i verk. Signaler om forventet overproduksjon kan også i seg selv bidra til underproduksjon. For profesjonsutdanningene tar det 3-6 år fra man setter i gang nye tiltak til de første kandidatene er utdannet. Deretter vil bestanden av profesjonsutøvere kunne forventes å bygge seg opp over de neste tretti år hvis utdanningskapasiteten holdes konstant etter en oppbyggingsperiode. Å bygge ned kapasiteten har en tilsvarende langsom effekt på profesjonsbestanden, men skaper større problemer enn en oppbygging for utdanningsinstitusjonene hvis nedbyggingen og de tilsvarende budsjettreduksjoner skjer raskt.

På denne bakgrunn er det åpenbart at planleggingen av utdanningskapasiteten må skje i et langsiktig perspektiv, at satsingen på de forskjellige profesjoner og fagområder må skje uavhengig av raske konjunkturedringer eller etterspørselsendringer. Eksempelvis bør vi utdanne så mange lærere og ingeniører at man vil være innstilt på at noen i perioder må se seg om etter arbeid utenfor profesjonen. Både lærerutdanningen og ingeniørutdanningen er utmerkede allmennutdanninger ved siden av å være profesjonsutdanninger.

På samme måte som de tre-årige ingeniørutdanningene må ses i sammenheng med utdanningen av sivilingeniører, vil Universitetsrådet understreke viktigheten av å se den fire-årige lærerutdanningen i sammenheng med universitetenes lærerutdanninger (adjunkt- og lektor-utdanning). I forbindelse med Stortingets behandling av St meld nr 48 (1996-97) om lærerutdanningen påpekte Universitetsrådet at universitetenes lærerutdanninger har et betydelig omfang - tilsvarende en tredel av det 18 høyskoler produserer. Meldingen omtalte bare den ett-årige praktisk-pedagogiske utdanningen ved universitetene og Universitetsrådet fant det nødvendig å minne om allmennfakultetenes viktige bidrag til lærerutdanningen.

Dimensjoneringsmeldingen sa ingenting om hvilken totalkapasitet man vil sikte mot i høgre utdanning, heller ikke om fordelingen mellom profesjonsutdanninger og allmennutdanninger,

om forholdet i kapasiteten mellom lavere grad og høyre grads undervisning eller om satsingen på etter- og videreutdanning. Det er et utvilsomt behov for å øke kapasiteten i flere utdanninger, som IT-, og helsefag- og lærerutdanning. Dette må i følge meldingen skje ved omdisponeringer av studieplasser fra jus, humaniora og samfunnsfag.

Dimensjoneringsmeldingen varslet betydelige omstillinger innenfor høyre utdanning. Man erkjenner imidlertid at omstilling i kunnskapsbedrifter er komplisert, fordi personalet er så spesialisert. Departementet gir derfor uttrykk for at innskrenkninger fortrinnsvis bør gjennomføres ved inndragning av ledige stillinger i fag som skal nedbygges. Rasjonelle omstillinger i sektoren forutsetter imidlertid styringssignaler som gir institusjonene tilstrekkelig tid til å foreta de nødvendige tilpasninger

Regjeringen angir *oppsigelser* av professorer som underviser i "ukurante" fag som et aktuelt tiltak. Universitetsrådet har etterspurt viljen til å satse på brede universitetsmiljøer og på den grunnforskningen som foregår i slike miljøer. At bortfall av stillingstrygghet sammen med dårlige arbeidsvilkår og stor undervisningsbelastning kanskje også vil få professorer i "kurante" undervisningsfag til å vurdere alternative karriereveier, bør ikke utelukkes.

Slik fremsto dimensjoneringsmeldingen mer som et signal om at Regjeringen er opptatt av å begrense utgiftene i utdanningssektoren enn at man aktivt vil møte etterspørselen etter høyt utdannet arbeidskraft. Siden Stortinget valgte å sende meldingen i retur, bør det være håp om mer positive signaler når en ny melding blir lagt fram i 1999.

Allmennfakultetens betydning

Universitetenes allmennutdanninger er ikke profesjonsorientert, men kandidatene har mulighet til å finne interessante jobber også utenfor de tradisjonelle arbeidsområdene som utdanning og offentlig forvaltning. Slike utdanninger kan dessuten tilpasses underveis med nye fag når nye muligheter dukker opp og de er en utmerket basis for livslang læring. Det betyr at allmennutdanningene også vil bidra til en robust totalkompetanse og -kapasitet i vår totale arbeidsstokk.

Regjeringen har varslet at ytterligere reduksjoner i studieplassene ved universitetenes allmennfakulteter kan være aktuelt. Universitetsrådet har i sin uttalelse om dimensjoneringsmeldingen (se ovenfor) hevdet at flere andre tiltak bør realiseres før så eventuelt skjer:

- Ordningen med studielån til fulltids privatiststudenter avskaffes; dette vil redusere student-tallet på de mest pressete allmennfakultetene og vil utvilsomt også bidra til en bedre utnyttelse av studieplassene i regionene.
- En del lavere grads studieplasser bør konverteres til høyere grad for å sikre et bedre forhold mellom kapasiteten på disse nivåene.
- Man bør øke kapasiteten i de praktisk-pedagogiske utdanningene, slik at flere av kandidatene fra allmennfakultetene kan gå ut i arbeidslivet som adjunkter og lektorer.
- Det bør etableres ett-årige utdanningstilbud i informasjonsvitenskapelige fag ved alle SV- og HF-fakulteter slik at også disse fakultetenes cand.-mag.-kandidater kan være med å bemanne informasjonssamfunnet.

Med alle disse mulighetene fremstår studentene på allmennfakultetene som et betydelig kompetanseressurs – ikke som den overproduksjon av ikke-etterspurte arbeidskraft som meldingen synes å indikere.

Om regulering av opptaket til studier ved universitetene

I følge departementets beregninger i St prp nr 71 (1997-98) ville opptakskapasiteten til høgre utdanning høsten 1998 være 37 857 mot 36 800 høsten 1997. Ser vi på allmennfakultetene, går opptakskapasiteten på lavere grad ned fra 10 385 i 1997 til 9 235 i 1998. På grunn av stor avgang fra disse studiene, førte ikke kuttet på 2000 studieplasser til tilsvarende reduksjon i opptakskapasiteten.

Det norske universitetsråd var i denne situasjonen innforstått med at opprettelse av nye studieplasser i forbindelse med Stortingets behandling av Revidert nasjonalbudsjett 1998, ble rettet inn mot studier det nå er et særlig behov for. Universitetsrådet vil ellers medvirke til at udekkede behov når det gjelder *hovedfagskapasitet* blir synliggjort med sikte på at institusjonene over noen år konverterer studieplasser fra lavere grad til høgre grad. Videre nedskjæring i opptakskapasiteten på lavere grad bør utstå til allmennfakultetene ved intern konvertering har fått etablert en balanse mellom antall studieplasser på lavere grads og høgre grads nivå.

Universitetsrådet har påpekt at ingen form for nasjonal åpning vil få full effekt så lenge studenter som ikke blir opptatt ved et lukket fakultet, får studielån for å studere ved det samme fakultetet. Den overbelastning dette betyr for fakultetet, må også nødvendigvis få konsekvenser for kvaliteten på utdanningstilbudene til den enkelte student.

Universitetsrådet har sagt seg enig i at det fortsatt er nødvendig med avgrensninger i opptaket for å unngå at overbelastning av kapasiteten går ut over studiekvaliteten. For kvalitets-sikringen er det også viktig at institusjonene kan fordele studentene på enkeltfag innenfor de tildelte rammene for opptak på et fakultet som er lukket.

Oppheving av lov om lærerutdanning

At lov om lærerutdanning oppheves, er en logisk konsekvens av at lærerutdanningsinstitusjonene er kommet inn under Universitets- og høyskoleloven. Det norske universitetsråd har imidlertid gått sterkt mot at denne loven får et eget kapittel om lærerutdanning.

I sin uttalelse om Ot prp nr 77 (1997-98) til Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, ga Det norske universitetsråd uttrykk for følgende:

"Etter vårt syn regulerer dagens lov primært *institusjonene* og deres virksomhet og organisering. Videre omtales studentenes rettigheter og plikter. De enkelte studiers/utdanningers faglige innhold og krav er i utstrakt grad institusjonenes ansvar (§2.3), mens departementet kommer inn på enkelte punkter (som for eksempel § 46.2):

§ 2, 3: Institusjonene kan ikke gis pålegg om læreinnholdet i undervisningen og innholdet i forskningen eller det kunstneriske og faglige utviklingsarbeid.

§ 46: 2. Departementet kan fastsette nasjonale rammeplaner for enkelte yrkesutdanninger og enkeltfag som inngår i en yrkesutdanning.

Dette viser detaljeringsnivået i dagens lov. Disse formuleringene dekker alt fra grunnkurs i matematikk til klare profesjonsutdanninger som ingeniør, lege, sykepleier og psykolog. Hvilke utdanningstilbud den enkelte institusjon skal gi, framgår av brev fra departementet til den enkelte institusjon. Det faglige innhold i de ulike utdanninger framgår av nasjonale rammeplaner eller studieplaner. De nasjonale rammeplanene er, slik det også framgår av benevnelsen, *rammeplaner*, mens det faglige innhold i det aktuelle studiet ved den enkelte institusjon, framgår av institusjonens egen *fagplan* for studiet. Dermed kan også innholdet i rammeplanstudier variere fra institusjon til institusjon.

Når det nå foreslås et eget kapittel som vies en bestemt type utdanning, med detaljert formulering av utdanningens formål og med rammeplanens detaljeringsnivå for spesifikke studier innenfor utdanningen, samt egen skikkethetsvurdering for de studentene som går igang med den aktuelle utdanningen, må dette slik vi ser det, representere et klart brudd med detaljeringsnivået i loven for øvrig.

Det er utarbeidet nasjonale rammeplaner for flere profesjonsutdanninger i høgskolesektoren. En rask gjennomgang av rammeplan for bl a syke- og vernepleierutdanning, ingeniørutdanning og fysio- og ergoterapeututdanning viser at utdanningens mål er klart angitt i rammeplanene, sammen med angivelse av hva utdanningen skal inneholde og hva studentene skal lære i løpet av studiet. På denne bakgrunn blir det ganske uforståelig at slike detaljer for en enkelt profesjonsutdanning skal lovfestes i en lov som i all hovedsak regulerer *institusjonenes* totale virksomhet. Vi har vanskelig for å se hva som gjør dette behovet større for lærerutdanningen enn for f.eks. sykepleierutdanningen.

Lærerutdanning (allmenn-, førskole-, yrkesfaglærer) må i dag betraktes som høgre utdanning på linje med all annen høgre utdanning. Dette bør også avspeiles i lovens behandling av utdanningen. For flere profesjoner er det egne lover eller forskrifter som regulerer retten til å praktisere profesjonen. Dersom myndighetene er av den oppfatning at læreryrket har behov for denne type regulering bør det utarbeides egen forskrift til dette bruk, slik det også åpnes for i ny lov om grunnskolen og videregående opplæring, § 10-1. I en slik forskrift kan det stilles krav til innhold, målsettinger og andre faglige detaljer for den enkelte utdanning, og det kan presiseres hvilke krav som skal være tilfredsstillt for å få praktisere som lærer.

Universitetsrådet finner det beklagelig at departementet gjennom de foreslåtte lovendringene gir særbehandling til et spesielt utdanningstilbud og dermed endrer innholdsrammen i loven om universiteter og høgskoler".

Revidert nasjonalbudsjett 1998

På grunnlag av Innst. S.nr. 155 fra Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Dokument 8:81 (1997-98) anmodet Stortinget om at Regjeringen kom tilbake i Revidert nasjonalbudsjett med en styrking av økonomien ved universitetene. Det norske universitetsråd ga sterk støtte til komiteens merknader i Innst. S.nr. 155, som synliggjorde at stortingskomiteen hadde satt seg grundig inn i universitetenes vanskelige situasjon.

Det faktum at Regjeringen i St.prp. nr. 65 (1997-98) *ikke* fulgte opp Stortingets anmodning om tilleggsbevilgninger for å motvirke den generelle svekkelse av universitetenes

undervisnings- og forskningsvirksomhet som har funnet sted, fikk Universitetsrådet til å reagere. I sin uttalelse til Stortingets finanskomite om Revidert nasjonalbudsjett 1998 påpekte Det norske universitetsråd den manglende oppfølgingen. Tiltakspakken som var foreslått til universiteter og høyskoler innen medisin og IT ville selvfølgelig være viktig for den fortsatte satsingen på disse fagene. Når imidlertid sektorsatsingene synes å bli så smale at mat.nat.-fakultetene bygges ned samtidig som IT skal bygges opp og det ikke skaffes til veie ekstra ressurser til drift og utstyr til den virksomheten som allerede er i gang, kan ikke satsingen bli optimal. Således kan universitetene komme til å tape i konkurransen med annen virksomhet om høyt kvalifisert nøkkelpersonell.

Universitetsrådet minnet også om at Regjeringen i Voksenåsen-erklæringen uttrykte en ambisjon om at Norge i løpet av inneværende stortingsperiode skal opp på gjennomsnittlig OECD-nivå når det gjelder ressurser til forskning. Dette burde innebære en øket statlig satsing på forskningstiltak av størrelsesorden 2 mrd. kroner. Det vi ser i St.prp. nr. 65 er forslag om å *reducere* bevilgningen til Norges forskningsråd med 50 mill. kroner (Kap. 920 post 50). Når NIFU samtidig melder at FoU-utgiftens andel av BNP viser en nedgang fra 1,7% i 1995 til 1,6% i 1997, synes målet fjernere enn noensinne.

På denne bakgrunn og med henvisning til de argumenter som ble fremført i Innst. S.nr. 155, rettet Det norske universitetsråd en innstendig henstilling til Finanskomiteen om at Stortinget ved behandlingen av Revidert nasjonalbudsjett realiserte den styrkingen av universitetsbudsjettene med 100 mill. kroner som Dokument nr. 8:81 tok til orde for. Det var gledelig å konstatere at Finanskomiteen og Stortinget vedtok å øke bevilgningene – om enn ikke fullt ut i det omfang som dokument 8-forslaget hadde gått inn for

Regjeringens forslag til statsbudsjett 1999

Det norske universitetsråd fant det i sin uttalelse til Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen riktig å understreke viktigheten av at man i den vanskelige budjettsituasjonen hadde klart å skjerme bevilgningene til høyere utdanning og forskning. Regjeringens budsjettforslag varslet om et velkomment, men helt nødvendig pusterom i forhold til fjorårets kraftige nedskjæringer og krav om omstilling. Ytterligere kutt nå kunne fått vesentlige konsekvenser for arbeidet med å opprettholde og videreutvikle studiekvaliteter.

I St prp nr 1 (1998-99) ble den nominelle veksten under kategori 07.60 Høyere utdanning oppgitt til 10,8%. Dette ble redusert til 7,8% når man trakk ut høyere opptjeningskrav på nærmere 400 mill kroner, først og fremst til universitetssektoren. Institusjonenes driftsbudsjetter kan gi rom for en lønns- og prisutvikling på 5,5-6,0%, men ikke for lokal lønns- og prisutvikling eller redusert for kjøpekraft for utstyr, bøker og tidsskrifter pga lav kronekurs.

Realveksten i budsjettet var således svært liten, samtidig som videreføringen av det økte studentopptaket i IT og helsefag ville kreve flere studieplasser og betydelig innsats. Driftssituasjonen for institusjonene blir neppe lettere i 1999 enn den har vært i 1998. Mulighetene for omstilling kan likevel bli noe bedre fordi man ikke umiddelbart tar ut alle midlene på de områder man bygger ned utdanningskapasiteten.

Det norske universitetsråd ser med bekymring på den økonomiske situasjonen ved norske universiteter og høyskoler etter mange års innstramminger i driftsbudsjettene. Omstillinger krever økonomisk handlingsrom. De sterke kuttene i universitetsbudsjettene som ble vedtatt under sluttbehandlingen av 1998-budsjettet, ga lite rom for omstillinger og svekket kvaliteten

på undervisningstilbudene. Manglende utstyrsmidler har ført til at norske universiteter og høyskoler står i fare for å sakke stadig lengre akterut i forhold til det internasjonale forskningsnettverk. Det norske universitetsråd mener at *det er behov for en betydelig og langsiktig ressurstilførsel til sektoren hvis vi skal nå våre mål som kompetansenasjon.*

Det er bred enighet om at Norge må satse på fortsatt kompetansebygging for å sikre næringslivets konkurranseevne og en positiv samfunnsutvikling. Vår satsing på høyere utdanning og forskning kan derfor ikke over lengre tid stå tilbake i forhold satsinger i de land vi vil sammenligne oss med. Statistikken viser imidlertid at vi ligger 20 % under OECD-gjennomsnittet både når det gjelder forskningens andel av BNP og når det gjelder ressursinnsatsen pr. student i høyere utdanning.

Grunnforskningen i Norge er helt avhengig av de ordinære driftsbevilgningene til universiteter og vitenskapelige høyskoler. Grunnforskningen sikres først og fremst ved at den enkelte universitetslærer har anledning til å drive selvstendig forskning som en del av sitt tilsetningsforhold. Selv om det således er en sterk kobling mellom utdanning og forskning, krever grunnforskningen en større stabilitet i rammebetingelsene enn det fjorårets proposisjon signaliserte gjennom nedbyggingen av undervisningskapasiteten.

Det norske universitetsråd har påpekt at *studenttall alene kan ikke benyttes som parameter for satsingen på forskning ved universiteter og høyskoler.* Universitetsbudsjettene kan derfor ikke skrus opp og ned med årlige variasjoner i studenttallet. Satsingen på forskerutdanningen må ikke stagnere som en følge av redusert opptak av begynnerstudenter, derfor må kostnadene forbundet med forskerutdanningen synliggjøres i universitetenes og de vitenskapelige høyskolenes budsjetter. Infrastrukturbehov i forskningen som bibliotek, laboratorier og avansert utstyr vil heller ikke variere med årlige endringer i studenttallet og må budsjetteres separat. Universitetsrådet er enig i at forskningens andel av driftsutgiftene må synliggjøres bedre og har gitt innspill om dette til departementets arbeid med forskningsmeldingen.

Det norske universitetsråd vil hevde at sterke universiteter og høyskoler er en nødvendighet for et land som ønsker å satse på kunnskap og kompetanse og har uttrykt håp om at dette også kan komme til uttrykk gjennom konkrete vedtak i Stortinget.

KOORDINERING OG ARBEIDSDELING

Arbeidsgruppen Norgesuniversitetet

Med grunnlag i et felles initiativ fra Det norske universitetsråd og Det norske høyskolerådet drøftet representanter fra de to rådene og fra arbeidslivets organisasjoner våren 1998 mulighetene for et bredt samarbeid om etter- og videreutdanning (EVU) på universitets- og høyskolenivå. Initiativet fikk positive reaksjoner fra organisasjonene, som signaliserte at et organisert samarbeid på dette viktige og utfordrende området vil være mulig. Arbeidsgruppen Norgesuniversitetet ble konstituert 7. september 1998 og har følgende sammensetning:

Fra organisasjonene i arbeidslivet:

Berith Bergersen (LO), Sigrid Lem (Akademikerne), Ninna Garm (YS), Baard Meidell-Johannessen (NHO), Ingeborg Aasnæs (AF).

Fra Universitetsrådet og Høgskolerådet:

Jan Fr. Bernt (UR), Tor Saglie (UR), Knut Brautaset (HR), Svein O. Haaland (HR).

Observatører:

Universitetsrådets og Høgskolerådets generalsekretærer, Jan Atle Toska (SOFF).

Olav Hesjedal er engasjert av Universitetsrådet og Høgskolerådet som rådgiver for samarbeidet om EVU og sekretær for arbeidsgruppen .

Med referanse til NOU 1997:25 (Buer-utvalgets innstilling) og til St meld nr 42 (1998-99) *Kompetansereformen* og Stortingets behandling av denne skal arbeidsgruppen utrede og foreslå løsninger på følgende spørsmål:

1. Hvordan kan arbeidslivets behov for etter- og videreutdanning (EVU) innen høgre utdanning best løses i en samarbeidsorganisasjon med universitetene, høgskolene og partene i arbeidslivet, samtidig som institusjonenes autonomi opprettholdes?
2. Hvilke hovedoppgaver skal organisasjonen ha?
3. Hvilken organisasjonsform bør velges og hvordan skal partene utøve sin innflytelse i den nye organisasjonen?

Norgesuniversitetet skal bidra til en felles tilrettelegging og nasjonal koordinering av våre universiteter og høgskolers satsing på etter- og videreutdanning med særlig vekt på IKT-basert undervisning og desentrale utdanningstilbud.

Ansvar for de konkrete utdanningstilbudene vil ligge til institusjonene, som kan tilby sine programmer lokalt, i samarbeid med andre institusjoner eller gjennom operative nettverk. Det forutsettes at det vil bli etablert mange forskjellige nettverk og at norske institusjoner også vil delta i internasjonale nettverk.

På denne bakgrunn vil aktuelle oppgaver for Norgesuniversitetet blant annet være:

- å registrere behovene i arbeidslivet for EVU på universitets- og høgskolenivå.
- å drøfte hvordan disse behovene best kan dekkes og hvordan utdanning i arbeidslivet og institusjonene kan sees i sammenheng.
- å drøfte sentrale problemstillinger av felles interesse i forhold til EVU som f.eks. realkompetanse og allmenn studiekompetanse.
- å styrke samarbeidet om utdanning mellom det offentlige systemet og opplæring i bedriftene.
- å fremstå som et nasjonalt kontaktpunkt for universitetenes og høgskolenes EVU-virksomhet.

- å bidra til samarbeid og arbeidsdeling mellom de ulike nasjonale aktørene.
- å arbeide for tilfredsstillende rammebetingelser for de statlige institusjonenes EVU-virksomhet.

Disse punktene er veiledende for arbeidsgruppen, i det en viktig del av arbeidsgruppens mandat nettopp er å anbefale hvilke hovedoppgaver den nye organisasjonen skal ha. Arbeidsgruppen skal også fremme forslag om organisasjonsformen.

De forslag arbeidsgruppen kommer frem til skal fremlegges for de respektive organisasjoners styrende organer for realitetsbehandling i løpet av 1999.

Samarbeidet med Høgskolerådet

Det norske høgskolerådet er som Det norske universitetsråd en frivillig samarbeidsorganisasjon for institusjonene i sin sektor. Etableringen av Norgesnettrådet som et rådgivende organ for departementet (se nedenfor) har ikke gjort sektororganene overflødige, men tvert i mot understreket viktigheten av at institusjonenes felles interesser blir ivaretatt av deres egne organisasjoner. Her har Universitetsrådet og Høgskolerådet en felles plattform.

Samarbeidet med Høgskolerådet har i 1998 utviklet seg meget positivt og i et akselererende tempo. Felles utspill på felles brevpapir bærer bud om gjensidig tillit. Særlig har den felles satsingen på etter- og videreutdanning brakt de to rådene sammen: "Norgesuniversitetet" er et felles ansvar. Det vises til egen omtale av Arbeidsgruppen Norgesuniversitetet.

Felles løsninger er også aktuelle på andre områder. Da styret våren 1998 drøftet Universitetsrådets engasjement i internasjonalt samarbeid, ble generalsekretæren bedt om å ta kontakt med Det norske høgskolerådet med sikte på å utvikle et organisert samarbeid mellom Universitetsrådet og Høgskolerrådet om internasjonal virksomhet. Foreløpig har dette bare blitt uformelt drøftet med Høgskolerådets ledelse. Initiativet fra Nordisk Ministerråd med sikte på organiseringen av et nordisk høgskolesamarbeid har imidlertid aktualisert et sektorovergripende samarbeid med tilknytning til Det Nordiske Universitetssamarbeidet (NUS). En avtale med Høgskolerådet som åpner for at SIU kan betjene de statlige høgskolene på lik linje med Universitetsrådets medlemsinstitusjoner, ville utvilsomt styrke vår strategiske posisjon før avtalen med KUF om administreringen av SOKRATES-programmet må fornyes i 1999.

I tillegg til at Høgskolerådet og Universitetsrådet utveksler observatører på sine rådsmøter/representantskapsmøter, avholdes det årlig et møte mellom de to styrene. I 1998 gjennomførte man således felles styrebehandling av Kopinor-saken, der en felles forhandlingdelegasjon forhandlet på vegne av de to rådene. Den løpende kontakten mellom Universitetsrådet og Høgskolerådet blir ivaretatt av generalsekretærene.

Norgesnettrådet

Etter at Stortinget et år tidligere hadde sluttet seg til at det skulle etableres et nytt, sektorovergripende rådgivende organ for KUFs arbeid med høgre utdanning, så Norgesnettrådet dagens lys på forsommeren 1998. Etter forslag fra Universitetsrådet ble rektor Jan Fridthjof Bernt og rektor Tove Bull oppnevnt som medlemmer av rådet, som fikk

professor Magnus Rindal som leder. Rådets administrasjon ledes av direktør Oddvar Haugland.

På Norgesnettsrådets konstituerende møte understreket statsråd Jon Lilletun viktigheten av at det ble etablert et godt samarbeid med Universitetsrådet og Høgskolerådet. Norgesnettrådet tok umiddelbart initiativ til utveksling av observatører med Universitetsrådet og Høgskolerådet og i tillegg er det regelmessige kontaktmøter på administrativt nivå. Dette har ført til en åpen flyt av informasjon mellom de tre rådsorganene og en sterk bevissthet når det gjelder arbeidsdeling og samarbeid.

Norgesnettrådet har allerede rukket å behandle flere saker med stor utdannings- og forskningspolitisk rekkevidde. De viktigste er utvilsomt Norgesnettrådets medvirkning i prosessen som vil føre til at enkelte statlige høgskoler får rett til å tildele doktorgrad (se egen sak om dette) og anbefalingen om at private høgskoler bør få anledning til å "søke opprykk" til vitenskapelig høgskole og universitet. At en opprykksordning da også vil komme for statlige høgskoler, må vi ta for gitt.

For Universitetsrådet vil det i fremtiden være helt nødvendig å kunne drøfte slike universitetspolitiske spørsmål i forkant av behandlingen i Norgesnettrådet. Sakene vil ofte være kontroversielle i universitetssamfunnet og det vil neppe være mulig å finne konsensusløsninger i alle situasjoner. Siden Norgesnettrådet arbeider med relativt korte frister fra departementet, kan Universitetsrådets styre bli nødt til å ta standpunkt i saker som ikke er behandlet i den enkelte institusjons styre. Her ligger det store utfordringer.

Nye rådgivende organer under Det norske høgskoleråd

Det norske høgskolerådet har etablert nasjonale råd for fire utdanningsområder. Det gjelder *ingeniørutdanning, helse- og sosialfagutdanning, lærerutdanning og økonomisk-administrativ utdanning*. Rådernes formål framgår av § 1 i reglementet:

De nasjonale rådene er opprettet av Det norske høgskolerådet for å samordne og styrke høgere utdanning og etter- og videreutdanning innenfor sine respektive fagområder. Organene skal gi råd i overordnede fagpolitiske spørsmål etter anmodning fra institusjonene eller Det norske høgskolerådet.

Universitetsrådet har etter anmodning fra Høgskolerådet oppnevnt 2 medlemmer med varamedlemmer til hvert råd. I tillegg har Universitetsrådet anledning til å møte med observatør på møtene. Alle rådene har hatt konstituerende møter og lagt planer for arbeidet videre framover.

Senter for høyere studier

Senter for høyere studier har flere ganger vært til behandling i Universitetsrådets styre. Saken begynte som en høringsuttalelse til den evalueringen av senteret som Forskningsrådet etter anmodning av departementet utførte. Styret behandlet evalueringsrapporten og forholdet til senteret første gang i november 1997. I styrets kommentar til rapporten pekes det på at kontaktflaten med fagmiljøene utenfor Oslo har vært svak, og at dette har ført til at ringvirkningene i de øvrige faglige miljøene er blitt forholdsmessig mindre. Hvis senteret skal få nasjonal betydning, slik at det kan dekke et reelt behov i det norske forskningsmiljøet, er det nødvendig at universitetene i fellesskap trekkes inn i ledelsen og deltar i utpeking av forskere/forskergrupper til senteret, at de faglige gevinstene rundt senteret i større grad kan

kanaliseres tilbake til aktuelle fagmiljøer i landet, og at det legges opp til en finansieringsform som i mindre grad kommer i konflikt med universitetenes egne prioriteringer eller belastninger deres budsjetter. At kontakten mellom Senter for høyere studier og universitetene har vært liten, medfører et problem bl.a. når det gjelder planlegging og opplegg for doktorgradskandidater som oppholder seg ved senteret, og at institusjonens størrelse gjør hyppige permisjonsordninger "utenom tur" for egen ansatte vanskelige.

Likevel understreket styret i sin uttalelse at det er behov for særlige tiltak til støtte for grunnforskning i en tid der samfunnets krav til nyttig og relevant kunnskap står i fare for å fortrenge den mer grunnleggende kunnskapsutvikling. Selv om slike tiltak primært bør tilgodeses universitetene, representerer senteret et tiltak som faller innenfor denne rammen, og som derfor bør videreføres. Dette forutsetter at senteret får økte rammer og at den faglige drift legges om slik at tiltaket bringes bedre i samsvar med den opprinnelige målsetting.

Da saken kom opp på nytt i 1998, pekte styret spesielt på at en forutsetning for permanentisering av senteret måtte være at senteret fikk en organisering som knyttet det tett mot universitetene og Universitetsrådet, slik at det i sterkere grad kunne framstå som et nasjonalt senter for grunnforskning. Vedtekter og målstruktur måtte da gjennomgås ut fra et slikt sikte. Universitetsrådets styre ønsket å drøfte disse forholdene med styret i Det norske vitenskapsakademi, og tidlig i 1998 ble det holdt et møte mellom Det norske Videnskaps Akademi og Det norske universitetsråd som konkluderte med at Universitetsrådet og Vitenskapsakademiet har en felles interesse i å knytte senteret sterkere opp mot universitetene og Universitetsrådet. Partene var enige om at dette kunne realiseres gjennom forskjellige tiltak, men utgangspunktet burde være en endring i vedtektene for senteret som synliggjorde dette.

I etterkant av møtet utformet så Vitenskapsakademiet nye vedtekter for Senter for høyere studier slik at Universitetsrådet fikk mulighet til å påvirke overordnede forskningsstrategier og forskningsmål ved senteret, og derigjennom senterets faglige profil. I de nye vedtektene ble det tatt hensyn til dette ved at Universitetsrådet utpeker 2 av 6 representanter til styret for senteret, og at lederen utpekes av Akademiet i forståelse med Universitetsrådet. Dessuten ble det foreslått at de fire universitetene skal utpeke hvert sitt medlem, fortrinnsvis rektorene, til senterets råd. Endringer i vedtektene skal for framtiden godkjennes både av styret i Vitenskapsakademiet og av styret i Det norske universitetsråd.

Institusjonenes forhold til randsonvirksomheten

Universitetsrådets styre har flere ganger behandlet saker som på ulik måte har berørt universitetenes og de vitenskapelige høyskolenes forhold til randsonvirksomhet, og i 1997 ble det nedsatt en arbeidsgruppe til å utrede dette sakskomplekset. Gruppen bestod av følgende personer:

rektor Jan F. Bernt, Universitetet i Bergen, leder
rektor Carl J. Nordstrøm, Norges handelshøgskole
universitetsdirektør Tor H. Johansen, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
ass. universitetsdirektør Inger Stray Lien, Universitetet i Oslo
prorektor Jessica Kathle, Norges landbrukshøgskole
prorektor Tore Vorren, Universitetet i Tromsø
underdirektør Jarle Rønne, Det norske universitetsråd

Ingrid Geirhovd, NSU

Direktør Arne Svindland, Universitetet i Bergen, har vært sekretær for gruppen.

Innstillingen fra gruppen ble levert i april 1998, og den er trykt som Rapport nr 1/98, *Halen og hunden*, i Universitetsrådets skriftserie.

I innstillingen gjennomgås prinsipielle sider ved randsonevirksomhet/eksternfinansiert virksomhet og eksisterende regelverk. Innstillingen stiller også opp prinsipper for hvordan et regelverk etter utvalgets oppfatning bør utformes for å kunne fange opp departementets behov for styring og kontroll, samtidig som hensynet til nødvendig handlefrihet for institusjonene ivaretas.

Utgangspunktet for gruppens arbeid har vært en gjennomgang av oppgaver som det etter lover og tradisjon ligger til universitetene og de vitenskapelige høyskolene å utføre, og oppgaver som mest hensiktsmessig kan løses i tilknytning til ulike former for randsonetiltak. I gjennomgangen berøres strategiske og universitetspolitiske avveininger av oppgavefordelingen mellom det som på den ene siden oppfattes som institusjonenes primæroppgaver og det rammeverk som Storting og departement har gitt for virksomheten, og på den andre siden de forventninger samfunnet stiller til institusjonene, de internasjonale forhold som griper inn i institusjonenes virke, samt aktiviteter som bidrar til å bedre institusjonenes ressursgrunnlag, øke bredden i deres faglige aktiviteter og knytte nærmere kontakt til samfunnet slik at den kompetanse institusjonene forvalter, synliggjøres bedre og kan brukes aktivt av samfunnet utenfor institusjonene.

Sentralt i gjennomgangen står organisering og forvaltning av institusjonenes eksternfinansierte oppdragsvirksomhet, om og i hvilken grad den bør ligge innenfor eller utenfor institusjonene. Endringer i institusjonenes forvaltningsregler har ført til at eksternfinansierte aktiviteter som for 15-20 år siden måtte legges til randsoneinstitutter, i dag i langt større grad kan utføres innenfor institusjonene. Dette gjelder eksempelvis forvaltning og håndtering av eksterne prosjekter, hvor det nå ofte er en faglig eller administrativ avveining hvorvidt disse "flagges ut", bruk av personale som engasjeres til et bestemt oppdrag eller på et bestemt prosjekt, hvor bl.a. bruken av oppdragsstillinger har gitt institusjonene større frihet til å benytte korttidsengasjement. I forlengning av ekstern oppdragsvirksomhet ligger også problemområder som "blandingsøkonomi" (tilsatte med prosjekter ved randsoneinstitutt, felles infrastruktur mellom institusjon og tiltak, o.l.), forvaltning av driftsmidler og ev. fordeling av overhead, personalforvaltning (lønn, forsikringsordning, sosiale ytelser, o.l.), bruk av stipendiater og midlertidig tilsatte på eksterne prosjekt, hvilken status og hvilke rettigheter disse har, med mere.

Samtidig har de nye forvaltningsreglene, da særlig KUFs *Retningslinjer for samarbeid mellom universitet/høgskoler og stiftelser/selskap* fastsatt 26.08.93 med endring 02.06.95, og Rundskriv F-10-96 *Reglement om betaling for oppdragsvirksomhet ved universiteter og høgskoler*, i stor grad fått preg av detaljregulering og sentralstyring, og bare i mindre grad imøtekommer det behov institusjonene har for fleksible og enkle administrative løsninger i et aktivt samspillet med næringsliv og samfunn.

Rapporten fra Bernt-utvalget forventes å gi et godt utgangspunkt for den oppfølgingen som vil skje i Mjøs-utvalget våren 1999.

LOVER OG REGLER

Nye retningslinjer for tilsetjing i stipendiatstillinger

Gjeldande retningslinjer for tilsetjing i vitenskaplege utdanningsstillingar blei fastsette av Kultur- og vitenskapsdepartementet i 1986. Desse retningslinjene blei utforma før dei organiserte forskarutdanningsprogramma var etablerte, og dei inneheld forhold som i dag er regulerte i eigne forskrifter, i lover og i sjølve doktorgradsreglementet. Universitetsrådet har derfor gått gjennom dagens retningslinjer for å samordne desse med doktorgradsreglementet og med andre forskrifter og lover som på ulik måte gjeld for stipendiatgruppa, og har utforma forslag til nye retningslinjer for tilsetjing i stipendiatstillingar.

Ei viktig avklaring gjeld *den status stipendiatar har* i forhold til lovverket, og i forhold til universitetslova og tenestemannslova spesielt. Stipendiatar er ingen stader direkte omtala i universitetslova. Denne lova opererer med to kategoriar tilsette: teknisk-administrativt personale og undervisnings- og forskarstillingar. I forslaget er det lagt til grunn at dei generelle reglane i lova om undervisnings- og forskarstillingar også må gjelde for stipendiatstillingane. Det inneber m.a. at reglar for kunngjering, tilsetjing, sakkunnig vurdering, likestillingsomsyn ved tilsetjing og utlysing må utformast med grunnlag i det lovverk som elles gjeld.

I Universitetsrådets forslag til nye retningslinjer det foreslått å heimle prinsippet om *4 års tilsetjingsperiode*, av dette 3 år med rein forskarutdanning. For alle kategoriar stipendiatar er det fundamentalt at den kontrakten som blir inngått, har som ein klar føresetnad at doktorgradsarbeidet skal kunne fullførast innanfor kontraktperioden. Tilsetjingsperioden må derfor dimensjonerast slik at den tar nødvendig omsyn til tidsramme og plan for det enkelte prosjekt, til omfanget av det pliktarbeidet som inngår, og til det finansielle grunnlaget kontrakten kviler på. Minst 50% av tilsetjingsperioden skal nyttast til forskarutdanning. Tilsetjingsperioden skal i utgangspunktet omfatte 3 år med rein forskarutdanning, men i spesielle tilfelle, t.d. der stipendiaten alt har gjennomført delar av forskarutdanningsprogrammet, eller der delar av avhandlinga er ferdig, kan det likevel vere aktuelt med kortare tilsetjingsperiode.

Forslaget regulerer også *permisjonar og forlengingar* etter gjeldande lover og reglement, og skal vere i samsvar med den praksis som institusjonane følgjer. Det er foreslått å maksimere brutto tilsetjing som stipendiat, inkl. forlengingar, til 8 år, altså maksimum 4 års forlengingsperiode. Det er vidare foreslått at ulønna omsorgspermisjon kan gjevast normalt for inntil eitt år etter individuell vurdering.

Forslaget foreslår at *oppseiing* kan skje av faglege grunnar som av alvorleg svikt i framdrifta eller i gjennomføringa av pliktarbeidet, av formelle grunnar som manglande opptaksavtale til forskarutdanningsprogram innanfor gitte fristar. Også manglande finansiering kan føre til oppseiing. Dette er i tråd med reglane i tenestemannslova. Det blir vidare foreslått at ein stipendiat kan seiast opp dersom ho går over på ein annan grad eller til eit anna forskarutdanningsprogram utan etter avtale med arbeidsgjevar.

Universitetsrådets forslag til nye retningslinjer er oversendt til Departementet. Førebels har ikkje Departementet behandla forslaget.

Forskrifter til lov om studentsamskipnader

Det norske universitetsråd har behandlet departementets høringsutkast til nye forskrifter for studentsamskipnader. Disse forskriftene vil på ulik måte gripe inn i universitetenes daglige virke og ha konsekvenser både for studenter og studentvelferd, samt den måten samskipnadene styres på. Sammensetning og mandat for styret er et viktig punkt her som trenger ytterligere avklaring.

Et annet viktig punkt i forskriftene som Universitetsrådet har kommentert, gjelder studentstatus, og hvordan studentbegrepet skal forstås i forhold til andre grupper, da særlig stipendiater og doktorgradskandidater. Tidligere har f.eks. stipendiatene vært oppfattet både som tilsatte og som studenter. Deres studentstatus har gitt dem rettigheter når det gjelder velferdstilbud, men har skapt problemer bl.a. når det gjelder betingelsene for arbeidsledighetstrygd. I de nye forskriftene er det forutsatt at de skal regnes som tilsatte.

Høringsutkastet har ikke tatt hensyn til at gjestende ERASMUS-studenter har rett til samskipnadstjenester, men betaler ikke studieavgift ved norsk institusjon. Privatistenes status synes heller ikke klar, og fjernundervisningsstudentene kan etter høringsutkastet få problemer med institusjonstilhørigheten. Med etter- og videreutdanningsreformen vil problemene lett bli større hvis man ikke sørger for større presisjon, først og fremst når det gjelder definisjonene i §2.

Disse forholdene ble drøftet i Nasjonalt kontaktforum for læringsmiljø. Representantene fra Universitetsrådet, Høgskolerådet, Samskipnadsrådet og DUK var enige om at man i fellesskap burde prøve å finne fram til bedre definisjoner av de grupper som skal ha rett til å benytte seg av samskipnadens forskjellige tilbud og plikt til å betale studieavgift. På denne bakgrunn har de samarbeidende organisasjoner sendt en felles uttalelse til Departementet gjennom Kontaktforum.

Kopinor-avtalen

Den midlertidige avtalen med Kopinor om kopiering o.l. av opphavsrettslig beskyttet materiale ved universitet og høgskoler gikk ut i juni 1997. Avtalen, som var framforhandlet av KUF, forutsatte at det skulle gjennomføres en statistisk undersøkelse om det faktiske forbruket av opphavsrettslig beskyttet kopimateriale, og at resultatene av denne undersøkelsen ble lagt til grunn ved framtidige avtaler. Undersøkelsen ble gjennomført av Statistisk sentralbyrå. For å kunne gjennomføre denne undersøkelsen ble avtalen med Kopinor midlertidig prolongert til 1 juli 1998.

Etter anmodning fra KUF oppnevnte Høgskolerådet og Universitetsrådet i fellesskap et utvalg som institusjonenes forhandlingspart da avtalen skulle reforhandles. Utvalget fikk denne sammensetningen:

Høgskoledirektør Ole A. Brønmo, Høgskolen i Sør-Trøndelag
Ass. universitetsdirektør Peter Lykke, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Rådgiver Svend-Erik Svendsen, Universitetet i Osl
Økonomisjef Asmund Skåren, Høgskolen i Østfold

Den Kopinor-avtalen som gjaldt fram til juli 1998, var en "hodeskatt"-avtale, dvs. at det ikke ble betalt avgift etter antall sider som faktisk er kopiert, men etter antall studenter/tilsatte. En slik ordning gjorde institusjonene ansvarlige for *alle* avgifter som var knyttet til kopiering foretatt av de ansatte og av studentene, og det var heller ikke mulig å skille mellom kopiering

direkte knyttet til pensumlitteratur og annen kopiering. Den økonomiske rammen for denne avtalen var i 1997 31,1 mill kroner. Avtalen ble forhandlet fram av KUF på vegne av institusjonene, og den ble oppfattet som en midlertidig avtale som bl.a. skulle bidra til å skape ryddigere og enklere rundt bruk av kopibeskyttet materiale.

Den nye avtalen bygger på betaling etter forbruk ved at det legges til grunn et bestemt volum avgiftspliktige kopier pr student og pr tilsatt. Rammen for det første året med ny avtale ble beregnet til 45 mill kroner for den personbaserte kopieringen i universitets- og høgskolesektoren under ett. Fra 1. januar 2000 gir avtalen anledning til å beregne avgiften etter rapportert forbruk, hvor de årlige personbaserte utgiftene reduseres til 33 mill kroner.

Innholdet i en ny avtale med Kopinor ble drøftet på flere styremøter i 1998 og også tatt opp på representantskapsmøtet i oktober. Flere elementer i den nye avtalen har det vært vanskelig å oppnå enighet med Kopinor om. Det gjelder så vel den økonomiske rammen for avtalen som forståelsen av det tallmaterialet som Statistisk sentralbyrå har stilt til disposisjon. Å finne løsninger for institusjoner med store grupper tilsatte som ikke etterspør kopier av beskyttet materiale, har også skapt betydelige problemer. Et spesielt vanskelig punkt har vært knyttet til forståelsen av hvordan kopiering av noteverk skal ivaretas i en ny avtale. Dette siste punktet var sterkt medvirkende til at Kopinor 20. oktober fant å måtte bryte forhandlingene og begjære mekling. Kopinor signaliserte imidlertid at de var innstilt på å fortsette med samtaler til mekling kunne begynne, og i løpet av denne perioden lykkedes det likevel å komme fram til en felles forståelse som gjorde at Kopinor i november kunne akseptere også disse punktene. Institusjonene ble på denne bakgrunn anbefalt å undertegne avtalen.

UTVIKLING AV EGEN ORGANISASJON

Eget styre for Senter for internasjonalt universitetssamarbeid

Universitetsrådets styre vedtok 14. september 1998 midlertidige regler for SIU-styret, og ba samtidig om at det interimsstyret som ble etablert for høsten 98, rapporterte tilbake før årsskiftet.

Selv med en så begrenset erfaring kunne SIU-styret konstatere at virksomheten spenner over flere viktige områder som forlanger oppmerksomhet på høyt nivå i Universitetsrådets organisasjon:

- å fungere som et bedriftsstyre for den betydelige forvaltningsvirksomhet som finner sted
- å gi råd når det gjelder den videre utviklingen av SIUs programportefølje
- å gi råd om den videre utviklingen av SIU som et serviceorgan
- å vurdere SIUs rolle innenfor en strategi for Universitetsrådets internasjonale virksomhet

- å foreta en grenseoppgang og kontinuerlig avveining i forhold til den universitetspolitiske virksomheten som ligger til Universitetsrådets styre

SIU-styrets behandling av virksomhetsplan og budsjett for kommende år og UR-styrets oppfølging på disse punktene vil utvilsomt bidra til en bevisstgjøring av det betydelige forvaltningsansvaret Universitetsrådet har påtatt seg. Det kan være behov for utfyllende bestemmelser for programdriften og programstyrenes virksomhet. Dette bør SIU-styret vurdere nærmere.

Fra tid til annen vil det dukke opp muligheter for nye allianser, oppdrag og programmer i forlengelsen av den aktivitet som allerede er lagt til SIU. SIU-styret bør på et tidlig tidspunkt kunne bistå Universitetsrådets generalsekretær og SIUs direktør med råd og foreløpige vurderinger av slike nye muligheter. Relevansen for UR og medlemsinstitusjonene må her være en hovedsak. Samtidig må SIU-styret føle ansvar for at SIU til enhver tid har en meningsfylt og stabil programportefølje med muligheter for videre utvikling.

SIU-styret er av den klare oppfatning at SIU skal være et serviceorgan. I tillegg til programdriften kan dette omfatte andre oppgaver som er relevant for det internasjonale institusjonssamarbeidet, som utvikling og drift av databaser og kataloger. Generell informasjon om norsk utdanning i utlandet ligger imidlertid til Norgesnetttrådet som en myndighetsoppgave.

Det kan være aktuelt å utvikle en utredningskompetanse i SIU, først og fremst for å betjene Universitetsrådet og institusjonene. Utredningsoppdrag for myndighetene *kan* komme i konflikt med Universitetsrådets og institusjonenes universitetspolitiske interesser. SIUs utredningsvirksomhet bør uansett foregå i tett kontakt med generalsekretæren. Strategiske innspill til myndighetene vil være en sak for Universitetsrådets styre.

En viktig oppgave for SIU-styret vil derfor være å rådggi administrasjonen om nye muligheter og utfordringer og hvordan disse best kan angripes. SIU-styret kan gjennom foreløpige og forberedende drøftinger av et sakskompleks gi signaler om veivalg og strategier. SIU-styret vil også kunne be om videre utredninger som grunnlag for senere beslutninger og tilrådinger til Universitetsrådets styre. SIU-styret kan da utvikle seg til et forum for strategisk tenking når det gjelder Universitetsrådets internasjonale virksomhet.

SIU-styret ser nødvendigheten av å vurdere SIUs virksomhet innenfor en totalstrategi for Universitetsrådets internasjonale virksomhet, og har bedt om å få framlagt egne saker om rammer og strategi for Universitetsrådets internasjonale arbeid og organiseringen av dette. Dette bør etter SIU-styrets oppfatning kunne gi viktige bidrag til den videre utviklingen av Universitetsrådet strategi.

Som en del av Universitetsrådets administrasjon arbeider SIU til enhver tid innenfor de universitetspolitiske rammer som Universitetsrådets styre trekker opp for institusjonenes felles satsing gjennom Universitetsrådet. Siden institusjonene har et selvstendig ansvar for sin virksomhet, vil de ikke nødvendigvis alltid være interessert i felles løsninger - hverken i regi av departementet eller av Universitetsrådet. Dette vil legge universitetspolitiske begrensninger på Universitetsrådets og dermed også på SIUs virksomhet. Dette er et forhold som SIUs styre hele tiden har med seg i sine vurderinger.

Gjennom SIU-styret får SIU nå en vesentlig større oppmerksomhet fra Universitetsrådets valgte organer enn det Universitetsrådets styre selv har hatt mulighet for. Allerede den korte erfaringen man nå har, bekrefter at dette er nyttig både for SIU og for Universitetsrådet.

Nytt standardreglement for nasjonale fagråd

Universitetsrådets standardreglement for nasjonale fagråd ble sist revidert i 1992. Siden den tid har vi fått ny struktur i høgskolesektoren ved etableringen av de statlige høgskolene i 1994. Videre fikk vi i 1996 ny lov om universiteter og høgskoler. De statlige høgskolene har etablert sitt samarbeidsorgan, Det norske høgskolerådet, og vi har fått departementets rådgivende organ, Norgesnettrådet.

Denne utviklingen har gjort det nødvendig å se nærmere på våre nasjonale fagråds sammensetning, oppgaver og tilhørighet. Flere av fagrådene var blitt svært "omfangsrike", og det har vært ønskelig å redusere antall medlemmer for å hindre at råd blir for store til å være velfungerende.

Videre har det blitt nødvendig å klargjøre forholdet til de statlige høgskolene. Stadig flere høgskoler tilbyr tradisjonelle universitetsfag på grunn-og/eller mellomfagsnivå. I noen fagråd har derfor høgskolesektoren hatt et flertall av representantene, mens andre fagråd ikke har hatt høgskolerepresentasjon i det hele tatt, selv om faget undervises i høgskolesektoren.

Det har også blitt nødvendig å sette en minimumsgrense, dvs. hvor mange av våre medlemsinstitusjoner som må tilby et studium før det blir aktuelt å opprette eget fagråd.

Det nye reglementet setter grense for antall representanter fra universitetssektoren, og åpner for at høgskolesektoren kan ha inntil like mange representanter. Høgskolesektorens representanter skal utpekes av Det norske høgskolerådet etter avtale med Universitetsrådet.

Leder av fagrådet behøver ikke nødvendigvis komme fra universitetssektoren. Det skal protokollføres hvordan den enkelte har stemt dersom man ikke oppnår enighet uten avstemning. Det er presisert at fra universitetssektoren skal instituttstyrer være blant representantene dersom ikke helt spesielle grunner tilsier annen representasjon.

Standardreglementet vil danne grunnlag for nye reglementer for det enkelte fagråd. I reglementene vil det framgå hvilket nasjonalt fakultetsmøte det enkelte fagråd er tilordnet. Nye reglementer for de eksisterende fagråd vil bli utarbeidet og tatt i bruk over tid, fortrinnsvis i forbindelse med nyoppnevning av representanter til fagrådene.

INTERNASJONALT SAMARBEID

På vegne av medlemsinstitusjonene ivaretar Universitetsrådet internasjonale kontaktfunksjoner, først og fremst i forhold til de nasjonale universitetsrektorkonferansene i andre land og til internasjonale organisasjoner. I 1998 har dette organisasjonsnettverket bl.a. hatt følgende elementer:

Det nordiske universitetssamarbeidet (NUS)

NUS har vært i funksjon siden 1995 som et samarbeid mellom

- Det norske universitetsråd
- Finlands universitetsrektors råd
- Rektorkollegiet
- Sveriges universitets- og högskoleförbund
- Islands universitet

I tillegg til å ta ansvar for arrangementet av de nordiske universitetsrektormøtene hvert annet år, er den viktigste oppgaven for NUS er å målbære de nordiske universitetenes interesser. Særlig gjelder dette dialogen med Nordisk Ministerråd (NMR) og de rådgivende organer under NMR, herunder Styringsgruppen for nordisk samarbeide innen høgre utdanning (HØGUT) og Nordisk Forskningspolitisk Råd (FPR). I tillegg har NUS utviklet seg til en felles plattform for de nordiske lands engasjement i det europeiske universitetssamarbeidet.

Av de sakene NUS har arbeidet med, kan bl.a. nevnes:

- Kontakten med Nordisk Ministerråd
- Utviklingen av en nordisk forskningspolitisk strategi
- Nordiske institutter i en ny nordisk forskningspolitikk
- Evalueringene av NORDPLUS og NorFa
- HØGUTs fremtidige rolle og virke
- Evaluering av høgre utdanning i Norden
- Samarbeidet med NUAS
- Regional Cooperation in Higher Education
- Samarbeidet i Association of European Universities (CRE) og Confederation of EU Rectors' Conferences

Etableringen av NUS har uten tvil styrket samarbeidet mellom de nasjonale universitetsorganisasjonene i Norden. Det er etablert et godt samarbeid med NUAS og gode kontakter til Ministerrådets sekretariat. Samarbeidet med HØGUT og FPR har utviklet seg positivt. Selv om virksomheten ligger på et beskjedent nivå (årsbudsjettet er av størrelsesorden 70-100 000 DKK) er det likevel over tid mulig å oppnå en viss påvirkning på den nordiske utdannings- og forskningspolitikken.

Universitetsrådets leder og generalsekretær er norske representanter i styringsgruppen for NUS, Universitetsrådets generalsekretær fungerer også som generalsekretær for NUS.

Forholdet til HØGUTs fremtidige rolle og virke

Det nordiske universitetssamarbeidet (NUS) har hatt anledning til å følge utviklingen av HØGUTs strategiske plattform, slik den nå fremstår i de nye vedtektene for Styringsgruppen for nordisk samarbeid innen høgre utdanning (HØGUT) og i HØGUTs Handlingsplan 1999-2000. NUS har gitt uttrykk for at dette er et godt grunnlag for HØGUTs videre arbeid og for vekselvirkningen mellom HØGUT og universitets- og högskolesystemet i de nordiske land.

HØGUT har med sin duale sammensetning av universitetsrepresentanter og embetsmenn gjort det mulig å finne fram til løsninger som har hatt gjenklang i det universitetssystem de skal

virke. NORDPLUS-programmet er et godt eksempel på dette. Universitetenes behov for innsyn og deltagelse i utviklingen av nasjonale og internasjonale løsninger er imidlertid økende, fordi institusjonene har fått større ansvar for utvikling av egne strategier. NUS har derfor ønsket å delta i en organisert meningsutveksling med HØGUT. Et fornyet HØGUT kan være et bindeledd mellom nordiske universiteter og høyskoler og nordiske utdanningsmyndigheter. Samspillet mellom myndighetsstrategier og institusjonsstrategier kan gi nye muligheter for resultater – også når myndighetene har begrensede midler å sette inn.

NUS har påpekt at styrken i det fremtidige nordiske samarbeidet først og fremst vil ligge i vår evne til koordinering og arbeidsdeling, ikke bare på myndighetsplan, men også mellom universiteter og høyskoler. Med begrensede økonomiske midler til disposisjon gjennom Ministerrådet må en vurdere å konsentrere nordisk støtte til faglig virksomhet om fag som har en klar nordisk forankring. I tillegg vil dette f.eks. også gjelde fag som har utspring i nordisk språk og kultur, spesialiteter knyttet til nordens geografi og geologi, til arktiske og subarktiske betingelser eller til nordiske samfunnsforhold. I så fall vil det være aktuelt å utvikle en ny strategi for det nordiske samarbeidet innen høgre utdanning. Da trenger vi et HØGUT-samarbeid hvor universitetene og høyskolene kan bidra på bredere front enn i dag, også når det gjelder innspill til Ministerrådet.

I tillegg til utdanningssakene som tradisjonelt har blitt behandlet i HØGUT, har NUS påpekt at HØGUT også med fordel kan diskutere problemstillinger i grenseflaten mellom utdanning og forskning – og enda viktigere – *fellesskapet* mellom høgre utdanning og forskning. I NUS ser vi et behov for at dette fellesskapet blir synliggjort i det nordiske samarbeidet.

NUS har konstatert, at selv om samfunnsforholdene er ganske like i de nordiske landene, velger vi likevel ofte forskjellige løsninger. Dette gjelder i betydelig grad også høyere utdanning. NUS har derfor foreslått at HØGUT også burde utnytte mulighetene for sammenlignende studier og evaluere de forskjellige løsningene – slik at de nordiske land også kan lære av hverandre.

NUS har derfor foreslått at HØGUT på basis av de tilbakemeldinger man allerede har fått, inviterer sine samarbeidspartnere i det nordiske universitets- og høyskolesystemet til et nordisk seminar hvor vi sammen kan legge grunnlaget for det videre arbeidet. NUS har også foreslått at man f.eks. hvert annet år avholder tilsvarende seminarer som et sentralt element i rulleringen av HØGUTs dagsorden. En sterkere kontakt mellom HØGUT og universitets- og høyskolesystemet er nødvendig for å omsette teori i praksis.

Forholdet til en ny nordisk forskningspolitisk strategi

NUS har med stor interesse fulgt arbeidet i Nordisk Forskningspolitisk Råd (FPR) med utviklingen av den nye nordiske forskningspolitiske strategien. Skal det nordiske forskningssamarbeidet oppnå styrke, må det enkelte prosjekt være av forskningsmessig interesse for de deltagende forskere og de nasjonale delprosjektene må ha slik kvalitet og relevans at de kan få støtte i hjemlandet. Samarbeidet er også avhengig av et godt samspill mellom et nordiske program og nasjonale aktører. At universitetene i de nordiske land vil være viktige aktører, mener NUS det ikke kan være tvil om.

NUS har gitt sin tilslutning til at det nordiske forskningssamarbeidet må ses i sammenheng med de overordnede mål som gjelder for det nordiske samarbeidet. Dette vil bl.a. bety at nordisk språk og kultur bør være et prioritert område i forskningssamarbeidet. Innenfor det

enkelte område må det imidlertid være prosjektets kvalitet og (nordiske) relevans som er avgjørende når man vurderer nordisk støtte.

Den nye nordiske forskningspolitiske strategien som ble utarbeidet av Nordisk Forskningspolitisk Råd (FPR) og vedtatt av Ministerrådet i 1998, legger opp til et rullerende program hvor det hvert år igangsettes et ett eller flere nye nordiske forskningsinitiativ. NUS har gitt sin tilslutning til et slikt opplegg. NUS har fremhevet at et utvidet samarbeid mellom universiteter og høyskoler i de nordiske landene, kan være en effektiv realisering av en øket nordisk samhandling på forskningssektoren. At dette samtidig kan styrke det nordiske samarbeidet innen høgre utdanning, understreker ytterligere betydningen av å trekke universitetssektoren med i utviklingen av det nye programmet, bl.a. ved å styrke sektorens kontakt med FPR.

NUS har også vært i aktiv dialog med HØGUT, styringsgruppen for nordisk samarbeid innen høgre utdanning, spesielt når det gjelder HØGUTs fremtidige rolle og virke. Dette har etablert et grunnlag for et konstruktivt og mer åpent samarbeid mellom NUS og HØGUT. Dette ble bl.a. reflektert i programmet for det nordiske universitetsrektormøtet i Stockholm i august 1998, hvor det nordiske samarbeidet innen høgre utdanning og forskning var et av hovedtemaene.

NUS har også gitt tilslutning til at det nordiske forskningssamarbeidet realiseres gjennom tidsbegrensete programmer. Etablering av nye nordiske institutter kan derfor ikke være aktuelt for fremtiden. NUS har anbefalt at tidsbegrensete programmer fortrinnsvis bør realiseres som et samarbeid mellom de involverte institusjoner (universiteter, høyskoler, forskningsinstitutter) der en av institusjonene påtar seg det operative ansvaret. Dette vil også være et godt utgangspunkt for at vellykkede programmer kan få en nasjonal oppfølging når samarbeidsprosjektet avsluttes.

Et utvidet samarbeid mellom universiteter og høyskoler i de nordiske landene, vil etter NUS's vurdering være en effektiv realisering av en øket nordisk samhandling på forskningssektoren. At dette samtidig kan styrke det nordiske samarbeidet innen høgre høgre utdanning, understreker ytterligere betydningen av å trekke universitetssektoren med i utviklingen av det nye nordiske programmet, bl.a. ved å styrke sektorens kontakt med FPR.

CRE - Association of European Universities

Over 500 universiteter og vitenskapelige høyskoler i 39 land er tilsluttet CRE.

Hovedoppgavene er

- å bidra til informasjonsutveksling og koordinering mellom universitetene i Europa
- å etablere samarbeidsprosjekter når dette er ønskelig
- å virke som rådgiver i universitetsspørsmål for universiteter og internasjonale organisasjoner
- å tjene som bindeledd mellom de nasjonale universitetskonferansene i Europa

De halvårlige konferansene samler et betydelig antall universitetsledere til drøfting av sentrale temaer. Konferansen høsten 1997 "European agenda for change for higher education in the XXIst century" var et fellesarrangement med UNESCO og et ledd i forberedelsen av UNESCOs verdenskonferanse om høgre utdanning i Paris 5-9 oktober 1998. Rektor Lucy Smith deltok på verdenskonferansen som nyvalgt visepresident i CRE, mens generalsekretæren representerte Universitetsrådet.

Et viktig tiltak i CRE er opplegget for institusjonsevaluering: "to conduct institutional reviews in order to help universities to assess their own quality management systems". At CRE i det siste også har engasjert seg sterkere i forhold til EU-kommisjonen har sktualisert et nærmere samarbeid – og en eventuell sammenslutning – mellom CRE og Konfederasjonen (se nedenfor).

Universitetsrådets leder møter som norsk representant i CREs faste komite, generalsekretæren er fast observatør.

Confederation of EU Rectors' Conferences

Deltagelsen i EUs programmer for forskning og høgre utdanning gjør at universiteter og vitenskapelige høgskoler i EU/EØS-området har mange felles interesser. Konfederasjonen er et felles talerør til EU-kommisjonen og til kommisjonæren for høgre utdanning og forskning. Samarbeidet i Konfederasjonen har også gjort det mulig å påvirke Ministerrådet gjennom koordinerte henvendelser til de nasjonale ministerier. Viktige saker den siste tiden har bl.a. vært forberedelsene av de kommende EU-programmene for utdanning og forskning.

Universitetsrådets leder eller en rektor utpekt av lederen er norsk medlem i *Confederation Assembly*. I perioden 1996-98 har rektor Emil Spjøtvoll representert Universitetsrådet. Generalsekretæren er fast observatør.

Concil of Europe's Committee for Higher Education and Research

Europarådets komite for høgre utdanning og forskning har bl.a. til oppgave å

- utveksle ideer og erfaringer i utdanningspolitiske og praktiske spørsmål
- rådgivning om fornyelse av høgre utdanning for myndigheter og organisasjoner
- arbeide for en friest mulig studentmobilitet i Europa
- legge til rette for internasjonalt samarbeid mellom utdanningsinstitusjonene

Alle Europarådets 40 medlemsland er representert i komiteen med en departementsrepresentant og en uavhengig universitetsrepresentant. Det er lang tradisjon for at Universitetsrådets generalsekretær fungerer som norsk univesitetsrepresentant. Generalsekretæren har siden 1996 vært medlem av komiteens byrå og dessuten medlem av styringsgruppen for "Legislative Reform Project", komiteens største program som bistår de nye demokratiene i Øst- og Sentral-Europa med utviklingen av ny universitetslovgivning. Andre sentrale aktiviteter for komiteen har vært fullføringen av det tre-årige projektet "Access to Higher Education in Europe" og samarbeidet med UNESCO om "Joint Convention on the

Recognition of Qualifications concerning Higher Education in the European Region". Det neste store prosjektet (1998-2000) er "Lifelong Learning for Equity and Social Cohesion". Her deltar Olav Hesjedal i arbeidet som norsk ekspert. Per Nyborg er valgt til komiteens viseformann for 1999-2000.

Vekselvirkningen og samspillet mellom organisasjonene og det europeiske myndighets-samarbeidet har betydning også for forholdet mellom nasjonale organisasjoner (som Universitetsrådet) og nasjonale myndigheter. Det nordiske og det europeiske organisasjonssamarbeidet fungerer som et universitetspolitisk nettverk, som bl.a. kan influere på de utdannings- og forskningspolitiske beslutninger som tas nasjonalt, nordisk og i EU. For Universitetsrådet er det en særskilt utfordring å benytte dette nettverket i utviklingen av de nordiske og europeiske programmene som medlemsinstitusjonene deltar i og hvor Universitetsrådet gjennom SIU også har operative funksjoner.

SENTER FOR INTERNASJONALT UNIVERSITETSSAMARBEID

SIU 1998

Senter for internasjonalt universitetssamarbeid (SIU) forvalter i dag EUs allmennutdanningsprogram SOKRATES i Norge, forskningssamarbeid med utviklingsland (NUFU-programmet), NORADs stipendprogram, Samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa, det nordiske utvekslingsprogrammet NORDPLUS samt secondmentordning til EU-Kommisjonen. SIUs oppdragsgivere er Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, Utenriksdepartementet, NORAD, Nordisk ministerråd og EU-kommisjonen. SIUs portefølje var i 1998 ca 134 millioner mot ca 100 millioner året før. Portefølgen forventes å stige til vel 200 millioner norske kroner i 1999.

SIU-styret

SIUs nye styre avholdt to styremøter høsten 1998. Den viktigste oppgaven for styret de første seks månedene har vært å trekke opp retningslinjene for egen virksomhet innenfor universitetsrådssystemet. Følgende saker har vært tatt opp til diskusjon:

- Styrets mandat og arbeidsform
- Utredningsoppdrag for Mjøs-utvalget
- Virksomhetsplan for SIU 1999
- Budsjett for SIU 1999
- Omorganisering av SIU og SIUs framtidige oppgaver og rolle
- Egenevaluering/kvalitetssikring av arbeidet ved SIU

Styret har utarbeidet en rapport om virksomheten høsten 1998 som er oversendt Universitetsrådets styre. Rapporten gir retning for videre arbeid i styret. Nytt styre ble oppnevnt etter nyttår samtidig med øvrige nyoppnevninger i styrer og utvalg i Universitetsrådet.

Informasjon

SIU driver en omfattende informasjonsvirksomhet både gjennom elektroniske medier og i form av mer tradisjonelle informasjonstiltak. Informasjonsvirksomheten er først og fremst knyttet til de enkelte programmene som SIU har ansvar for driften av. Det har også vært arbeidet med å samordne informasjonsvirksomheten til SIU med sterkere vektlegging på strategisk informasjonsarbeid, helhetlig profilering og synergieffekter mellom programmene.

I 1998 er det gradvis innført en ny grafisk profil for SIU og programmene. Den grafiske profilen binder programmene og senteret sammen visuelt. Slik vil publikum kunne kjenne igjen elementer av vignettene fra program til program. Med hjelp av programvignetter og SIU-vignett bygget over en identisk grafisk mal, kan en heretter både profilere senteret og programmene samlet, men også det enkelte program individuelt. Den grafiske profilen ble først innført på SIUs hjemmesider på Internett og er senere utbygget til å omfatte trykt informasjonsmateriell, merkantile trykksaker, presentasjoner med mer.

Universitetsrådet ser behov for at en nasjonal samordning av informasjonstilbudene innen internasjonalisering av norsk utdanning. Det krever en ansvarstildeling eller mandat for nasjonal koordinering og utvikling av samleløsninger basert på moderne informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Det bør her også tas høyde for å samordne norsk deltakelse i internasjonale programmer med tilsvarende nasjonale satsinger fra norske myndigheter. SIU utarbeidet 11 desember 1998 en uttalelse til Universitetsrådet om nasjonal informasjon om høyere utdanning som Universitetsrådet har oversendt Norgesnettrådet. Uttalelsen tar utgangspunkt i behovene omtalt ovenfor, men poengterer samtidig at teknologien gir helt andre muligheter enn for bare 10 år siden for å samordne mange aktører i dag uten voldsomme kostnader. En bør derfor ikke basere seg på en løsning med en større bemannet informasjonsentral i tradisjonell forstand, men heller satse på et aktivt informasjons- og kommunikasjonsnettverk støttet opp av databaser med klart definert ansvarssteder med den nødvendige, profesjonelle informasjons- og IKT-kompetanse dette forutsetter. Brukerne vil da kunne å finne informasjon fra mange kilder ett sted. Universitetsrådet og SIU er i denne forbindelse i dialog med Norgesnettrådet, som har nedsatt en arbeidsgruppe som skal se på spørsmålet fram til 20. april 1999. Norgesnettrådet ønsker å besøke SIU for å se på IKT-løsningene som her er utviklet.

IKT-utvikling

SIU regnes i dag som et av de ledende miljøer innen utvikling og bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi innen internasjonalt utdannings- og forskningssamarbeid. Den høye graden av utvikling innen dette feltet har ytterligere akselerert i 1998.

I året som gikk, ble elektronisk søkning og rapportering utviklet videre og på nye områder. Flere nye interaktive databaser er konstruert og satt i drift med tilgang for eksterne brukere via Internett. Dette gjelder blant annet en nasjonal database over internasjonale prosjekter i skolen og resultater av disse, internettløsning for mottak av NORDPLUS-søknader og den verdensomspennende databasen Higher Education Institutions Registry (HEIR). I løpet av få

måneder ble HEIR verdens største database i sitt slag med adresseinformasjon om over 7000 læresteder over hele verden.

SIU ble i 1998 med på et europeisk prosjekt for utvikling av et nettverk for skoler som bruker IKT til samarbeidet under COMENIUS. Nettverket kalles "CoMuNet" og finansieres under SOKRATES-komplementære tiltak. CoMuNet ble blant annet presentert på "Links '98" konferansen i Stockholm i oktober. I desember inngikk SIU en kontrakt med EU-Kommisjonen om utvikling av en interaktiv Internett-basert database over SOKRATES/ODL-prosjekter og resultater av disse prosjektene. Denne databasen skal danne mal for presentasjon og spredning av SOKRATES-resultater også innen andre deler av programmet.

SIU har presentert sine IT-løsninger på flere seminarer i regi av EU-Kommisjonen og på ulike møter med Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet og Utenriksdepartementet. Under Netd@ys Europe arrangerte SIU i samarbeid med Nasjonalt læremiddelsenter en konferanse om IKT og internasjonalisering i skolen. Konferansen samlet vel 125 deltakere 22. oktober 1998 i Oslo. Hensikten med konferansen var å fokusere på bruk av ny teknologi i skolen til kommunikasjon og samarbeid.

Making it work

SIU arrangerte 9.–10. mars 1998 i Bergen konferansen "Making it work: Internationalisation of higher education in a European perspective" i samarbeid med Association of Academic Cooperation (ACA). ACA la et møte i sin Western Europe Working Group til Bergen i samme tidsrom med ti deltakerne fra tilsvarende organisasjoner som SIU i Sverige, Danmark, Storbritannia, Finland, Nederland, Østerrike og Hellas. Sammen med direktør Julia Race i ACA deltok disse som ressurspersoner, innledere og gruppeledere under konferansen som samlet vel 110 deltakere.

14. oktober 1998 arrangerte SIU i samarbeid med Diakonissehjemmets internasjonale senter (DIS) seminaret "Universitetssamarbeid Nord/Sør: Aktuelle erfaringer – veien framover". Under seminaret ble institusjonsutvikling og –samarbeid i norsk bistand tatt opp med utgangspunkt i evalueringene DIS har utført på oppdrag for Utenriksdepartementet. Seminaret samlet 75 deltakere fra Universitetsrådets medlemsinstitusjoner og forskningsinstitutter som er med i NUFU-samarbeidet.

Bridges to Norway

I september 1998 ble læreverket *Bridges to Norway* tilbudt norske utdanningsinstitusjoner som tar imot utenlandske studenter. *Bridges to Norway* er et språkkurs og en introduksjon til Norge og nordmenn spesielt beregnet på utenlandske studenter på korttidsopphold i Norge. Læreverket er utviklet med støtte av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet.

SOKRATES-programmet

Utformingen av det nye SOKRATES-programmet fra år 2000 og Norges manglende mulighet for å drive studentutveksling med nye deltakerland i Sentral- og Øst-Europa er to saker SIU som nasjonalkontor for SOKRATES har vært opptatt av i 1998. Betydningen SOKRATES-programmet har fått for internasjonalisering av norsk utdanning, begynner å bli godt synlig mot slutten av programperioden.

SOKRATES er EUs allmennutdanningsprogram for alle utdanningsnivå fra barnehage til universitetsutdanning gjennom underprogrammene COMENIUS (skole), LINGUA (fremmedspråk) og ERASMUS (høyere utdanning). Programmet omfatter 15 EU-land og tre EØS-land. I løpet av 1998 har også de sentraleuropeiske og baltiske land kommet med i programmet. Norge kan bare delta i samarbeidet med disse landene dersom det også deltar EU-land. Studentutveksling er dermed umulig.

Som sekretariat for nasjonalt utvalg for SOKRATES og LEONARDO har SIU gitt innspill til Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet i forbindelse med Norges og EØS-landenes posisjon til EUs forslag til ny programperiode for SOKRATES. Inneværende programperiode slutter ved utgangen av 1999. Ny programperiode eller SOKRATES II vil gjelde fra år 2000 og trolig i sju år framover.

SOKRATES II ser i hovedsak ut til bli en videreføring av programmet slik vi kjenner det. Et mål er å gjøre programmet mer publikumsvennlig, blant annet forenkles strukturen i programmet, samtidig som noe mer av midlene skal forvaltes av nasjonalkontorene. Det innføres et eget underprogram for voksenopplæring med navnet GRUNDTVIG, og felles prosjekter som skal kunne omfatte alle EU-programmene, dvs forskning, utdanning, kultur med mer. SIU har i 1998 deltatt på møter og på annen måte informert om SOKRATES II.

Som i resten av Europa merket en også i Norge i 1997 at det begynner å bli trangt om plassen innenfor de fleste deler av programmet. Denne tendensen har forsterket seg i 1998. Likevel har Norge i 1998 fått en ekstratildeling fra EU til den skolerettede delen av programmet. Denne skriver seg fra at de store EU-landene heller ikke dette året klarte å bruke opp det som tilkom dem. I tillegg har Kirke-, undervisnings- og forskningsdepartementet for første gang bidratt med en egen bevilgning til skolene. Skoleåret 98/99 har også vært det første året der Statens Lånekasse har gitt fulle utenlandsstønadssatser til ERASMUS-studenter. Norske ERASMUS-studenter har nå den beste finansieringen i hele Europa uten at dette foreløpig har gitt seg utslag i økt norsk deltakelse i programmet. Trolig er det nødvendig å følge dette tiltaket opp med institusjonelle insitamentordninger på linje med våre nordiske naboland.

Internasjonale samarbeidsprosjekter er et viktig virkemiddel for innføring av informasjons- og kommunikasjonsteknologi i utdanningen. Satt på spissen kan en si at mens en i starten gjorde bruk av PC til å gjøre de samme jobbene som før, bidrar internasjonalt samarbeid gjennom et program som SOKRATES til at PC-en tas i bruk som et kommunikasjonsmiddel og undervisningsmedium innen alt fra skole til voksenopplæring.

ERASMUS-programmet

Norske studenter benytter årlig bare vel halvparten av ERASMUS-stipendene. Å få flere norske studenter til å reise ut er en viktig målsetting for ERASMUS i Norge. Like viktig er det å få flere utenlandske studenter til Norge. Derfor ønsker en også å få til studentutveksling med nye deltakerland fra Øst-Europa selv om EU sier nei.

En hovedproblemstilling i arbeidet med ERASMUS har vært hvordan øke den norske deltagelsen, både når det gjelder utveksling av studenter og lærere og når det gjelder prosjektsamarbeid. Den norske deltagelsen i ERASMUS var i studieåret 1997/98 på 1071 utreisende studenter fra Norge mot 1210 i 1996/97. Avtalene norske universiteter og høyskoler har inngått gjelder imidlertid for godt over 2000 studieplasser. Norge ligger dessverre på jumbo-plass i nordisk sammenheng.

Til fordeling for studentstipend 1998/99 har SIU hatt ECU 1 177 600, tilsvarende NOK 9 430 800 (1 ECU = 8 NOK). Dette er fordelt til i alt 40 institusjoner. Den europeiske kommisjon ønsker generelt at det nasjonalt stimuleres til bedre balanse mellom land og mellom fag. I Norge har ERASMUS-utvalget latt det være opp til de enkelte institusjoner å gjennomføre en slik utjevningpolitikk.

745 utenlandske studenter kom til Norge som ERASMUS-studenter i studieåret 1997/98. Dette tallet har ligget noenlunde stabilt de siste årene. Det er et mål å bedre balansen mellom inn- og utreisende studenter.

Sentral- og Øst-Europa

SIU og Det nasjonale ERASMUS-utvalget har fokusert på norsk deltagelse når programmet utvides mot landene i Sentral- og Øst-Europa. Innenfor SOKRATES-programmet tillates ikke bilateralt samarbeid mellom Norge på den ene siden og Estland, Latvia, Litauen, Polen, Tsjekkia, Slovenia, Ungarn, Bulgaria og Romania på den andre siden. Til utvalgsmøte i september ble det lagt fram forslag om en nasjonal aksjonsplan for bilateralt samarbeid mellom Norge og disse landene. En slik aksjonsplan vil eventuelt kreve ensidig norsk finansiering, men ellers kunne fungere innenfor programmet. Utvalget anbefalte forslaget og sendte det videre til Nasjonalt utvalg for SOKRATES og LEONARDO DA VINCI. Kirke-, utdannings- og forsknings-departementet vurderer nå forslaget etter å ha fått det oversendt fra det nasjonale utvalget for de to programmene. Det har vært holdt tre møter i det nasjonale ERASMUS-utvalget i løpet av året.

Treffpunkt

SIU har i 1998 også arrangert to nasjonale ERASMUS-seminarer. Det første var i Trondheim 15. – 16. oktober med fokus på ny søknadsrunde og første rapportering på institusjonskontrakten. Det siste ble arrangert i samarbeid med NAIC i Oslo 21. – 23. oktober. Tema var European Credit Transfer System (ECTS) og vurdering og godkjenning av utenlandsk utdanning. ERASMUS-kontaktene på lærestedene var hovedmålgruppen for SIUs store konferanse "Making it Work: Internationalisation in a European perspective".

SIU har bistått arrangørene av konferansen "The Future of the Humanities in the Digital Age. Problems and perspectives for humanities education and research" 25. – 28. september 1998. Konferansen ble arrangert av det tematiske nettverket Advanced Computing in the Humanities som koordineres fra Universitetet i Bergen. Nettverket med over 100 europeiske partnere er det eneste som koordineres fra Norge.

COMENIUS- og LINGUA-programmene

Ca 10 000 norske elever og lærere er involvert i europeiske samarbeidsprosjekt gjennom skoleprogrammet COMENIUS. Interessen for å delta i europeiske samarbeidsprosjekter gjennom SOKRATES er fortsatt økende i norsk skole. Det er gledelig å registrere mange søknader fra skoler som ikke har vært med tidligere.

I 1998 har 215 skoler fått tildelt midler til deltakelse i programmet. 35 søknader ble avslått. Fra Kommisjonen hadde Det nasjonale COMENIUS-utvalget til fordeling kr 4 942 600. Takket være en ekstraordinær bevilgning fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet

på kr 320 000, og den ekstra bevilgningen fra Den europeiske kommisjon, var det dermed mulig å svare på en økende interesse i Norge.

17 samarbeidsprosjekter med elevutveksling fikk tildelt støtte i 1998 gjennom fremmedspråkprogrammet LINGUA. Til fordeling hadde det nasjonale LINGUA-utvalget kr 1 837 744. Ni søknader ble avslått.

Stipend til enkeltpersoner

Til etterutdanningskurs for lærere fikk Norge tildelt kr 360 256 gjennom COMENIUS-programmet og kr 1 269 704 gjennom LINGUA-programmet. Til sammen 148 søknader fikk innvilget støtte, 44 søknader ble avslått. I tillegg fikk Norge til fordeling kr 555 912 til språkassistenter. Flere av dem som hadde fått innvilget sin søknad, trakk denne senere grunnet jobbtilbud, fortsatte studier eller sykdom i nær familie. SIU må derfor returnere midler til EU under denne aksjonen. 35 norske skoler tok imot språkassistenter fra EU-land.

Større prosjekter under COMENIUS

Norge satser spesielt på de sentrale aksjonene i SOKRATES-programmet som er knyttet til skole. Generelt stimuleres det spesielt til at nye søkere går inn som partnere i prosjekt som koordineres fra andre land. Grunnen er at Norge på grunn av geografiske hensyn fra Kommisjonens side ikke kan regne med å kunne koordinere særlig mange flere prosjekter.

I alt 14 søknader med norsk deltakelse fikk støtte til å utvikle tverrkulturelle prosjekter i 1998, og 16 søknader med norsk deltakelse fikk støtte til etterutdanningstilbud til lærere.

Større prosjekter under LINGUA

Den norske deltakelsen i de større prosjektene under LINGUA har vært beskjeden, og er det fortsatt. Fire av åtte søknader med norsk deltakelse om støtte til å utvikle etterutdanningskurs for lærere ble godkjent i 1998. Antall norske søknader viser en klar oppgang i forhold til de to foregående år, men antall innvilgede søknader var det samme som i 1997.

Det kom inn to søknader med norsk deltakelse om midler til utvikling av hjelpemidler til språkundervisning og bedømmelse av språkkunnskaper. I 1998 begynte SIU også arbeidet med å få fram et prosjekt for utvikling av læremateriell for felles opplæring i germanske språk. Prosjektet oppmuntres fra Kommisjonen, og vil etter alt å dømme bli ledet fra Norge.

Evaluering

SIU ble i 1998, som et av åtte nasjonalkontor for SOKRATES, bedt om å bidra til en felles evaluering av LINGUA Aksjon E, Gjensidige utvekslingsprosjekt, på europeisk nivå. Som et ledd i denne evalueringen, ble det søkt om midler fra Europakommisjonen til et forberedende møte i Firenze for å utarbeide spørreskjema til rektorer, prosjektansvarlige, foreldre og elever ved den enkelte skole. Evalueringen, som er koordinert av Italia, skal gjennomføres i løpet av vår og forsommer 1999 og er høyt prioritert av Europakommisjonen.

SIU deltar i evalueringsprosjektet "European Evaluation of European Educational Projects" rettet mot europeiske utdanningsprosjekt (COMENIUS Aksjon 1). Prosjektet er finansiert av Europakommisjonen og koordinert av pedagogiske sentre i Frankrike, Belgia og Nederland.

Det foreligger tre dokument, ett som diskuterer begrepet evaluering, ett som foreslår forskjellige evalueringsmetoder og ett sett spørreskjema til elever, lærere og skoleledelse. Prosjektet skal gjennomføres i mars 1999.

Treffpunkt

SIU anser den personlige formidlingen av programmet via møter, seminarer og konferanser til brukere, samarbeidspartnere og myndigheter som viktig og nødvendig. I alle deler av SOKRATES-programmet blir SIU jevnlig invitert til å delta som innledere eller med andre former for bidrag ved kurs og opplæringsmøter i regi av Statens utdanningskontor og fylkesopplæringskontorene. Også andre aktører i internasjonalisering av utdanning benytter SIUs kompetanse ved sine opplæringsmøter og kurs.

Utvalget for COMENIUS hadde fire møter i 1998, mens utvalget for LINGUA hadde to.

Andre satsingsområder

Voksenopplæringsaksjonen i SOKRATES-programmet er av begrenset omfang og med beskjeden norske deltakelse. Det er gledelig at det norske prosjektet SIMULAB fra Statens voksenopplæringsinstitutt innleder EU-Kommisjonens videopresentasjon av denne aksjonen. Prosjektet har utviklet undervisningsmaterieell for voksne. For 1998 kom det inn tre søknader om voksenopplæringsprosjekter. Av disse ble en norskkoordinert søknad innvilget.

Fjernundervisning er den andre norske hovedsatsingen innen SOKRATES. 12 prosjekter med norsk deltakelse ble godkjent innenfor Open and Distant Learning (ODL). Kvaliteten på SOKRATES/ODL-søknadene er høy med adskillig hardere konkurransen nå enn i de første årene. Like fullt går hele 28 prosent av den europeiske bevilgningen til ODL-prosjekter i 1998 (ECU 6 148 143) til prosjekter med norsk deltagelse. Resultatet må derfor anses som svært godt for Norges del. Norge koordinerer seks ODL-prosjekter i 1998. Av disse er det bare én ny søknad, de øvrige er fortsettelsesprosjekter. Det er bare Storbritannia med ni ODL-prosjekter som koordinerer flere enn Norge. Til søknadsfristen 01.02.99 er det kommet inn syv søknader med norsk koordinator og ni med norsk deltaker.

I løpet av 1998 ble det avholdt fire seminar for beslutningstakere innenfor utdanning i Norge med i gjennomsnitt 12 deltakere på hvert seminar. Norge sendte i løpet av skoleåret 1997/98 ut 25 deltakere på tilsvarende seminar i EU-land og skal sende 35 i inneværende skoleår. Mens man i andre europeiske land har sett en nedgang i antall deltakere, opplever Norge en klar oppgang. Dette henger sammen med at Norge arrangerer forholdsvis mange ARION-seminar. ARION-aksjonen under SOKRATES-programmet blir administrert av Statens utdanningskontor i Østfold.

SIU har i programperioden utviklet et mangfoldig register av informasjonsaktiviteter innenfor SOKRATES-programmet. Det er utviklet omfattende informasjonsmaterieell som sammen med SIUs brede informasjonstilbud over Internett og via databaser og distribusjonslister gir brukere, myndigheter og allmennheten motivasjon, veiledning og innsyn i programvirksomheten. Like fullt er tilstedeværelse ved kurs, på konferanser og aktiv deltakelse i nettverk i inn- og utland den viktigste informasjonsvirksomheten. Informasjonsavisen EUROPAVEGEN kom ut for tredje år på rad i september 1998 i et samarbeid mellom nasjonalkontorene for EUs tre store utdannings- og ungdomsprogrammer. EUROPAVEGEN informerer alle skoler i landet, ungdomsorganisasjoner og andre

institusjoner om europeisk utdannings- og ungdomssamarbeid. SIU hadde i 1998 som i tidligere år produksjons- og redaktøransvaret for avisen som kom i et opplag på 50 000 eksemplarer.

NUFU-programmet

NUFU har i 1998 bygget ut sin programportefølge gjennom etablering av samarbeid med Guatemala og Sør-Afrika etter øremerkede ekstratildelinger fra Utenriksdepartementet. Forberedelse av ny programperiode med eventuelle endringer i NUFU-samarbeidet er i gangsett med deltakelse fra institusjoner i Afrika og Norge.

Det norske universitetsråds utvalg for utviklingsrelatert forskning og utdanning (NUFU) har som mål å bidra til oppbygging av forskningskapasitet og -kompetanse ved universiteter og høyskoler i utviklingsland. NUFU-programmet støtter samarbeid om forskning og forskerutdanning mellom universitetsinstitusjoner i Norge og i utviklingsland etter avtale mellom Utenriksdepartementet og Universitetsrådet. NUFU fungerer som programstyre og koordinerende enhet for samarbeidet samtidig som utvalget rådgir Universitetsrådet om forskningssamarbeid med utviklingsland.

For NUFU har arbeidet med utforming av samarbeidet innenfor en ny avtaleperiode stått sentralt da inneværende avtale løper ut i år 2000. En workshop ble i november-98 lagt til Cape Town, Sør-Afrika for å diskutere videreutvikling av NUFU-samarbeidet. Representanter fra NUFUs fire sentrale samarbeidspartnere i Afrika; universitetene i Zimbabwe, Tanzania, Uganda og Etiopia utformet her konkrete forslag i en rapport til NUFU i samarbeid med representanter for norske institusjoner. I årets siste måned oppnevnte NUFU en arbeidsgruppe som i møte i mars 1999 vil legge fram sitt forslag til utforming av innhold i ny NUFU-avtale. I 1998 har det også vært diskutert blant annet på samrådsmøte med Utenriksdepartementet å overføre programmet fra Departementet til NORAD.

1998 har vært preget av stor aktivitet i samarbeidsprogrammene som nå er oppe i 95 totalt. Etter den femårige rammeavtalen har NUFU 46 millioner kroner til rådighet i året. I tillegg til dette kommer tilleggsbevilgninger til øremerkede formål. I 1998 har det vært lagt mye arbeid i å legge til rette for forskningssamarbeid mellom universiteter i Norge og Guatemala etter at Utenriksdepartementet gav en tilleggsbevilgningen på 24 millioner kroner i 1997. Bevilgningen anses som en oppfølging av Norges engasjement for fred og demokratiutvikling i landet. Det er i 1998 etablert samarbeid innen primærhelse og antropologi rettet inn mot Mayabefolkningen i Guatemala.

I 1998 er NUFU tildelt ekstramidler på 16,2 millioner kroner øremerket til samarbeid med sør-afrikanske institusjoner og 5 millioner til supplering av NUFUs ordinære midler til fordeling over de siste tre årene av perioden. Ekstrabevilgningene medførte oppstart av fire nye samarbeidsprogram med Sør-Afrika og tre nye program i henholdsvis Zambia, Mosambik og Namibia. De ordinære midler under avtalen er fordelt til langsiktige samarbeidsprogram tidligere i avtaleperioden.

Evaluering

Det er i 1998 gjennomført en omfattende evaluering av samarbeidsprogrammene ved University of Botswana og University of Zimbabwe. Etter avtale mellom Utenriksdepartementet og Universitetsrådet gjennomførte NUFU en evaluering med et

eksternt, norsk/afrikansk evalueringsteam utpekt med hjelp av Association of African Universities. Evalueringen er generelt positiv og betegner flere samarbeid som suksessrike og som viktige forskningshjørnesteiner innen sine fagfelt. Det har vært stor interesse for resultatene av samarbeidet i regionen – også fra nasjonale myndigheters side.

Parallelt med denne evalueringen av programaktivitetene ved Universitetet i Zimbabwe og Universitetet i Botswana, gjennomførte Norsk Institutt for Forskning og Utdanning (NIFU) en evaluering for SIU av Universitetet i Oslos mangeårige samarbeid med disse to afrikanske universitetene.

Treffpunkt

Helserelatert forskningssamarbeid innen NUFU-programmet og koordinering med andre aktører innen u-landsrelatert forskning, først og fremst Forskningsrådet og NORAD, var tema for det årlige presentasjonsseminaret som ble holdt i Utenriksdepartementet.

SIUs medarbeidere har videre deltatt i en rekke internasjonale møter og drøftelser med organisasjoner som er engasjert i forskningssamarbeid og forskningsbistand. Det gjelder blant annet det årlige møte for Eduardo Mondlane University's internasjonale samarbeidspartnere i Maputo, Mosambik og årsmøte mellom University of Dar Es Salaam i Tanzania og NORAD. Sekretariatet har også besøkt SIUs samarbeidsorganisasjoner NUFFIC i Nederland, SIDA/SAREC i Sverige og DANIDA i Danmark for erfaringsutveksling og drøfting av felles problemstillinger.

NUFU har avholdt to ordinære møter i 1998 og det er likeledes avholdt to samrådsmøter mellom avtalepartene, Utenriksdepartementet og Universitetsrådet om NUFU-samarbeidet.

Samarbeidsprogrammet med Sentral- og Østeuropa

Forsknings- og utdanningssamarbeidet med Sentral- og Øst-Europa ble i lag med andre samarbeidstiltak østover overraskende rammet av sterke kutt i Stortinget før jul med virkning for 1999. Utenriksdepartementet har i februar 99 foreslått overfor Stortinget å øke denne bevilgningen med 100 millioner kroner.

Samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa støtter samarbeidsprosjekter mellom utdannings- og forskningsinstitusjoner i Norge og tilsvarende institusjoner i Sentral- og Øst-Europa. Private forskningsinstitutter og organisasjoner kan også delta. Hensikten med programmet er oppbygging av institusjonell kompetanse og derigjennom bidra til å sikre demokratisk og levekraftig utvikling av de reformerte landene i Sentral- og Øst-Europa. Nord-Vest Russland og Baltikum er prioriterte områder. Programmet er basert på en avtale mellom Universitetsrådet, Forskningsrådet og Utenriksdepartementet med SIU som sekretariat.

Stortingets budsjettvedtak sent i 1998 innebar omfattende kutt i Samarbeidsprogrammets totalbevilgning for 1999. Dette vil sannsynligvis få konsekvenser for de tildelinger som er gjort til prosjektene under utdannings- og forskningsprogrammet. I februar 1999 har midlertidig Utenriksdepartementet foreslått overfor Stortinget å øke denne bevilgningen med 100 millioner kroner for å dempe virkningene av det opprinnelige kuttet på 145 millioner. Stortingets utenrikskomite har støttet forslaget. Programmet vil trolig ikke bli rammet av tilsvarende kutt i år 2000.

Programstyret har i løpet av sine fire møter i 1998 fordelt det meste av gjenværende frie midler for resten av programperioden. Det kom inn litt under 50 nye søknader til søknadsfristen 15. juni 1998. Av disse gjaldt flere fortsettelse av pågående prosjekter. Totalt ble det gjort 16 nye tildelinger til 11 pågående og fem nye prosjekter. Det betyr at det ikke vil bli nye ordinære utlysninger i avtaleperioden (1997-2001). Det ble produsert ny programkatalog i 1998.

Evaluering

I løpet av året har det vært gjennomført en evaluering av et større samarbeidsprosjekt mellom Universitetet i Tromsø og Pomor State University i Arkhangelsk vedrørende norskundervisning for russere. Evalueringsrapporten konkluderer med at prosjektet effektivt har bidratt til å tilfredsstillende et økende regionalt behov for opplæring og undervisning i norsk. Det anbefales at mulighetene for å opprette et permanent sendelektorat i Arkhangelsk undersøkes.

Treffpunkt

Programstyret har hatt studieturer både til Baltikum, Arkhangelsk og St. Petersburg for å få et innblikk i hvordan man ser på samarbeidet fra østeuropeisk side. Det foreligger rapporter fra studieturene til de ulike prosjektene programmet har finansiert.

NORADs stipendprogram

Universitetsrådet undertegnet den 29. juni 1998 en avtale med NORAD om overtakelse av administrasjonen av NORAD stipendprogram. Overtakelsen trådte i kraft den 1. juli 1998.

Stipendprogrammet tilbyr studenter fra utviklingsland stipend for å ta mastergradsutdanning ved universiteter og vitenskapelige høyskoler i Norge.

I 1998 har SIU prioritert:

- Utarbeiding av kurskatalog
- Informasjon til deltakerinstitusjonene om SIUs overtakelse av stipendprogrammet
- Konstituering av programstyre for stipendprogrammet
- Utarbeiding av budsjett- og rapporteringsmaler for deltakerinstitusjonene.
- Utarbeiding av avtaleformular mellom SIU og deltakerinstitusjonene
- Etablering av NORAD Fellows Network
- Fortsette oppbyggingen av database for registrering av søkere til stipendprogrammet
- Innstilling av to nye mastergradsprogram fra Universitetet i Oslo.

- Forberedelse av Vinterseminar i Gausdal som ble holdt uke 1, 1999.

Grunnet forsinket distribuering av informasjons- og søknadsmateriell til søkerlandene ble søknadsfristen forlenget med en måned. Ellers forløp alle planlagte aktiviteter for 1998 i henhold til tidsskjema.

SIU har siden 1997 hatt driftsansvaret for NORADs vinterseminar. I januar 1998 ble seminaret "Knowledge, Competence and Professionalism in a Cultural Context" avviklet. 81 NORAD-stipendiater og 8 kvotestudenter deltok. I tillegg deltok sosialsekretærer, lærere, kontaktpersoner fra institusjonene og representanter fra SIU og NORAD. I sommer ble forberedelsene til Vinterseminaret januar 1999 igangsatt. Avtalen med NORAD om Stipendprogrammet, NORAD Fellows Network og Vinterseminaret beløper seg til ca 54,5 millioner årlig. Av dette er to millioner kroner avsatt til administrasjon.

NORDPLUS-programmet

Etter avtale mellom Nordisk ministerråd og Universitetsrådet overtar SIU driften av NORDPLUS-programmet fra 01.01.99. Budsjettet er på omlag 30 millioner danske kroner årlig.

NORDPLUS er Nordisk Ministerråds (NMR) utvekslings- og samarbeidsprogram for lærere og studenter ved nordiske universitet og høyskoler. Målet med NORDPLUS er å styrke det nordiske utdanningsfellesskapet. Samarbeidet bygger på nettverk mellom institusjoner som kan søke midler hos NMR til studentstipend, lærerstipend, intensivkurs, støtte til nettverket og utviklingsarbeid.

I 1998 har det vært utført forberedende arbeid for Nordisk Ministerråd. Forberedelsene til overtakelsen var mange og kompliserte, dels fordi dette var nytt for SIU og dels fordi NMR ikke hadde fått den elektroniske søknadsbehandlingen til å fungere etter planen. Arbeidet mot årsskiftet ble derfor å legge til rette for en administrativ overtakelse, informere høyere utdanningsinstitusjoner og andre relevante aktører om SIU, utforme kontrakt og å bygge opp et pålitelig og tjenlig elektronisk system for søknader til programmet, søknadsbehandling og behandling av rapporter.

SIU reiste på informasjonsmøter arrangert av NMR i hele Norden, hadde en rekke drøftingsmøter med NMR i København og brukte dataekspertisen ved SIU på høygir for å få det hele i havn til årsskiftet.

Mjøs-utvalget

Utvalget for høgre utdanning (Mjøs-utvalget) har anmodet om at SIU kan bistå utvalget i deres arbeid med å "vurdere behov for endringer i universitets- og høyskolesektoren som følge av auka internasjonalisering, u-landssamarbeid og utvikling av ein internasjonal kompetansemarknad."

I denne sammenheng skal SIU

- identifisere og drøfte den internasjonalisering som finner sted innen høyere utdanning,

- beskrive drivkreftene bak utviklingen,
- peke på mulige konsekvenser dette vil ha for det norske utdanningssystemet
- skissere mulige norske tilpasninger.

Universitetsrådet har inngått avtale med Mjøs-utvalget om at SIU skal utføre et slikt oppdrag og levere en rapport til utvalget pr 20. september 1999.

Administrasjon

Ny organisasjonsplan for SIU

Gjennom året er det arbeidet med ny organisasjonsplan for SIU. Fra sommeren er det arbeidet med stillingsbeskrivelser som et vedlegg til ny organisasjonsplan. Forslag til ny organisasjonsplan er utarbeidet i samarbeid med Universitetsrådets generalsekretær og oversendt Universitetet i Bergen (UiB) for drøfting/forhandling med de tilsattes organisasjoner.

Flere medarbeidere ved SIU

I løpet av 1998 er det tiltrådt tre nye medarbeidere (informasjon, økonomi/personal, rådgiver NORAD). Det er tatt inn vikarer i påvente av tilsetting som regnskapsmedarbeider og førstekonsulent IT. Etter dette har SIU 19,25 "faste" stillinger, jf budsjett for 1999. Det er også utlyst en 1/2-stilling for NORDPLUS.

Administrasjonsavtale med UiB

Det ble i 1991 inngått avtale mellom UiB og Det norske Universitetsråd om tjenester som UiB skal utføre for SIU. I brev av 21.12.98 har generalsekretæren bedt om at arbeidsdelingen og vederlag som skal beregnes til UiB, avtales på nytt.

Nytt regnskapssystem Oracle

Fra 01.01.99 innføres det nytt regnskapssystem for UiB. På grunn av SIUs administrasjonsavtale med UiB, medfører dette at også medarbeidere på SIU med tilknytning til regnskapsfunksjonen, har deltatt i opplæring. På nåværende tidspunkt er det uklart hvilken endelig effektiviseringsgevinst SIU kan oppnå av tiltaket. På kort sikt vil omleggingen medføre ekstraarbeid for SIU. Det vil bl.a. medføre at det legges fram ny inndeling i regnskapskonti for administrasjonsbudsjettet.

DEL 2. NASJONALE NETTVERK

DE NASJONALE FAKULTETSMØTENE

Det nasjonale fakultetsmøtet for historisk-filosofiske fag

Leder for Nasjonalt fakultetsmøtet for historisk-filosofiske fag var i 1998 dekanus Leiv Egil Breivik, Universitetet i Bergen. Fakultetsdirektør Ivar Østerlie, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, var møtets sekretær. Fakultetsmøtet har i meldingsåret hatt tre møter, hvorav det ene ble arrangert i Kautokeino. 39 saker er behandlet.

De viktigste saksområdene i 1997 har vært:

Norgesnett

Fakultetsmøtet har også i 1998 behandlet flere søknader om opprettelse av universitetsstudier ved de statlige høgskolene. De nasjonale retningslinjene bidrar til å forenkle behandlingen. Fagrådene gjør i denne sammenhengen et godt arbeid. I 1998 har andelen ikke-anbefalte søknader økt i forhold til tidligere år.

Flere forhold har bidratt til at diskusjonen om Norgesnett innenfor universitetssektoren har fått ny aktualitet; både St.meld. nr. 39 – dimensjoneringsmeldingen – og statsbudsjettene for 1998 og 1999. Fakultetsmøtet er sterkt bekymret for den nåværende situasjonen og føler at den truer kvaliteten i de historisk-filosofiske fagene. Situasjonen reduserer også mulighetene for nødvendig utviklings- og omstillingsarbeid innenfor forskning, undervisning og etter-/videreutdanning. Nasjonalt fakultetsmøte er seg bevisst den vanskelige økonomiske situasjonen den offentlige sektor i Norge for tiden er inne i, og vil som del av universitetssamfunnet bidra til en god utnyttelse av offentlige ressurser ved egne institusjoner og på tvers av universitetene. Dette gjelder også kvalitetsfremmende arbeid. I denne sammenhengen vil de historisk-filosofiske fakultetene forsterke samarbeidet og arbeide videre med koordinering og arbeidsdeling mellom universitetene om høyt spesialiserte fag og studieretninger.

En viktig dimensjon Norgesnett er dimensjoneringen av de historisk-filosofiske fag ved universitetene og høgskolene. Selv om fakultetsmøtet er svært betenkt over den nedprioritering som nå skjer av de historisk-filosofiske fagene spesielt ved universitetene, mener fakultetsmøtet at et utvidet samarbeid med høgskolene og Norgesnettrådet når det gjelder fagdimensjonering og fagfordeling er viktig. Det nasjonale fakultetsmøte vil delta aktivt i en slik prosess.

Fakultetsmøtet har i alle år lagt vekt på at Norgesnett skal bidra til å øke kvaliteten i de historisk-filosofiske fagene. Samarbeid om den organiserte forskerutdanningen er i denne sammenhengen viktig. Fakultetsmøtet har drøftet erfaringene og har justert sammensetningen av Nasjonalt forskningsutvalg for å forsterke samarbeidet.

Norges forskningsråd

Samarbeid mellom de historisk-filosofiske fakultetene og Norges forskningsråd er viktig. Området for kultur og samfunn er representert i fakultetsmøtet og har faste poster på møtet. I 1998 har fakultetsmøtet særlig bidratt med innspill i forbindelse med ny sammensetning av fagkomiteene i forskningsrådet. Samarbeidet innebærer også at fakultetene trekkes inn i ulike drøftinger med NFR/KS.

Nasjonal utredning om cand.mag.-graden

Nasjonalt fakultetsmøte er fornøyd med at Universitetsrådet har utarbeidet en egen utredning om cand.mag.-graden. I sin høring uttalte fakultetsmøtet bl.a. at "et felles cand.mag.-reglement for universitetene (er) et viktig tiltak. Ikke minst vil et fellesreglement tilfredsstillende en av grunnforutsetningene for å virkeliggjøre Norgesnettets. Fakultetsmøtet viser til rapporten og foreslår at et slikt reglement utarbeides og gjøres gjeldende for HF- og SV-fakultetene."

Fakultetsmøtet er en viktig faglig og fagpolitisk arena for de historisk-filosofiske fakultetene og et viktig redskap for å utarbeide felles faglig politikk både innen utdanning og forskning innenfor humaniora. Samtidig gis det gjennom møtet viktige orienteringer fra medlemmene og andre sentrale aktører som bidrar til å legge grunnlag for felles løsninger på felles utfordringer.

Det nasjonale fakultetsmøtet for realfag

Det nasjonale fakultetsmøte for realfag har hatt 2 to-dagers møter, hvorav ett var fellesmøte med fagrådslederne en av dagene. Arbeidsutvalget har hatt 4 møter, hvorav ett (27. januar 1998) var utvidet med samtlige dekaner, fakultetsdirektører, representant fra NLH og studentrepresentant.

Videre har en etablert Norgesnettgruppe (jfr. nedenfor) hatt 2 møter.

Viktige saker i 1998 har vært:

Nasjonal utredning om cand.mag.-graden (Furre-rapporten)

Fakultetsmøtet anbefalte bl.a. en faglig styrking av innholdet i graden med krav om enten to emnegrupper på 20 vekttall i realfag eller en 30-vektallsgruppe i realfag.

Hovedfagsstudier i universitetsrelaterte fag i statlige høyskoler

Fakultetsmøtet har utarbeidet et forslag til kriterier, som det mener bør legges til grunn ved vurdering av søknader om etablering av slike fagtilbud i høyskolene. Forslaget er fremmet overfor Universitetsrådet.

Norgesnettarbeidet

Det er nedsatt en arbeidsgruppe sammensatt av dekanene, representanter for NLH og fakultetsdirektørene med flg. mandat:

- Det skal utarbeides et forslag til nasjonal arbeidsdeling innenfor Mat.nat.-fagene ved universitetene.
- Gruppen bes framlegge kriterier for og konkrete forslag til framtidig, nasjonal arbeidsdeling innenfor fagene; herunder forslag om nyetableringer/styrking og nedbygging av fagdisipliner ved de forskjellige læresteder.
- I dette arbeidet forutsettes det at gruppen etablerer arbeidsgrupper innenfor hvert av fagområdene der instituttstyrerne er medlemmer.

Med grunnlag i siste punkt er de nasjonale fagrådene supplert med instituttstyrene trukket inn i arbeidet. Det tas sikte på å framlegge et forslag til Nasjonalt fakultetsmøte høsten 1999.

Etter-og videreutdanning

En arbeidsgruppe er nedsatt for å kartlegge MN-fakultetenes ambisjonsnivå når det gjelder videre-og etterutdanning. Gruppen skal vurdere

- mulig arbeidsdeling og samarbeid om undervisningsopplegg,
- opplegg for fjernundervisning og desentralisert modell for å gjennomføre dette
- kostnadsrammer for utvikling og investeringer i IT-utstyr samt prising av tilbud

Forslag skal framlegges til Nasjonalt fakultetsmøte våren 1999.

Rekruttering til realfagene – forkunnskapskrav

Fakultetsmøtet har anbefalt, etter forslag fra Nasjonalt studieutvalg for MN-fag, at det kreves eksamen i 3 Mx for alle som skal studere realfag.

Vurdering av søknader om etablering av universitetsstudier i høgskolesektoren

- Hovedfag i informatikk (menneske- og maskinsytemer) ved Høgskolen i Østfold
- Studium i anvendt IKT i kommunesektoren ved Høgskolen i Lillehammer
- Studium (20 vekttall) i informasjonsvitenskap og beslutningsstøttesytemer ved Høgskolen i Buskerud
- 3-årig studium i anvendt statistikk ved Høgskolen i Hedmark.

De nasjonale fagrådene

- Fakultetsmøtet har behandlet reglementet for Nasjonalt fagråd i geologi.
- Reetablering av Nasjonalt fagråd i geofysikk – forslag til reglement.
- Forslag til representant fra Fysikkmiljøet til NORDITA

Fakultetsmøtet har besluttet (v/ Dekanene) at fakultetene samfinansierer en administrativ støtte for lederne av fagrådene. Dette vil være en generell symbolsk støtte (kr. 5000.-) pr fagråd som kan nyttes til sekretærhjelp, samt at det settes av en sum som kan knyttes til pålagte oppdrag fra fakultetsmøtet.

Det nasjonale fakultetsmøtet for samfunnsvitenskapelige fag

Leder for Det nasjonale fakultetsmøtet for samfunnsvitenskapelige fag var frem til 01.08.1998 dekanus Petter Aasen, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet/Trondheim. Fra 01.08.1998 var dekanus Aanund Hylland, Universitetet i Oslo leder for fakultetsmøtet. Fakultetsdirektør Per Eivind Kjøl, NTNU, var møtets sekretær i 1998. I tråd med ny praksis ble det avviklet ett møte i 1998. Dette skjedde i Rosendal 22. og 23. oktober. I tillegg behandlet møtet saker løpende ved sirkulasjon. Til sammen har fakultetsmøtet tatt stilling til ca 30 saker i 1998.

Forskning og forskningsstrategi

Fakultetsmøtet har, som i 1997, fulgt med i og kommet med innspill til NFR's strategi-arbeid for samfunnsforskningen. Samarbeid mellom NFR/KS og de samfunnsvitenskapelige fakultetene ble spesielt drøftet på årets møte. Hensikten er å komme frem til en klarere arbeidsdeling mellom partene mht virkemidler.

Fakultetsmøtet har – etter forslag fra fakultetsmøtets forskningsutvalg for samfunnsvitenskapelige fag – satt i gang en evaluering av den organiserte forskerutdanningen. NFR/KS har støttet tiltaket økonomisk.

Studie- og undervisningsspørsmål

Fakultetsmøtet står fast på sine tidligere prinsipper om arbeidsdeling og samarbeid innenfor Norgesnett. Det er fortsatt en stor søknadsmasse fra høyskolene om å få opprette universitetsrelaterte fag. Den interne behandlingen av slike søknader har funnet sin form via de nasjonale fagrådene innenfor samfunnsvitenskapelige fag.

Universitetsrådet har gjort styrevedtak om harmonisering av reglementet for cand.mag.-graden, primært for HF- og SV-fag. Fakultetsmøtet har vært engasjert i utarbeidelsen av et felles reglement for å markere universitetsprofilen tydeligere uten å redusere mobiliteten for studentene.

Vurdering

Dialogen med området Kultur og samfunn i NFR har vært konstruktiv. Fakultetsmøtet hadde godt gjennomslag for sine synspunkter både med hensyn til forskningsstrategiske spørsmål og spørsmål om prioritering av virkemidler. Stort sett har myndighetene fulgt fakultetsmøtets anbefalinger når det gjelder etablering av nye fag innenfor Norgesnett. I noen tilfeller har departementet lagt andre vurderinger til grunn. Kontakten mellom medlemsinstitusjonene har vært god selv om antallet formelle møter er redusert til ett møte pr år. Dette skyldes bl. a. at dekanene og fakultetsdirektørene har regelmessig kontakt i tillegg til det formelle møtet. Også kontakten med Universitetsrådet er godt ivaretatt gjennom et par drøftingsmøter i året. Fortsatt er koblingen mellom fakultetsmøtet og de nasjonale fagrådene for svakt bygd ut.

Det nasjonale fakultetsmøtet for juridiske fag

Leder for Det Nasjonale fakultetsmøtet for juridiske fag var i 1998 dekanus Frederik Zimmer, Det juridiske fakultet i Oslo. Fakultetsdirektør Toril Railo fra samme institusjon var møtets sekretær frem til 31.08.1998 og deretter overtok fung. fakultetsdirektør Tove Blix sekretæroppgavene, også hun fra Det juridiske fakultet i Oslo. I 1998 ble det avviklet to møter, ett i Stavanger 27.04.1998 og et i Oslo, 29.10.1998. I tillegg til representantene har

NFR vært representert med en observatør på begge møtene og KUF med en observatør på møtet i Oslo. Fakultetsmøtet har behandlet ca. 25 saker, og følgende saker framheves spesielt:

Dimensjoneringsmeldingen og Statistisk Sentralbyrås undersøkelse

Fakultetsmøtet sendte et brev til Statistisk Sentralbyrå hvor det ble påpekt feil og mangler i utredningen, noe Statistisk Sentralbyrå har bekreftet i sitt svarbrev.

Budsjettsituasjonen og studentkostnader ved de juridiske fakultetene

Saken skal utredes nærmere med tanke på en felles uttalelse, og målsettingen er å komme opp mot samme kostnadsdekning pr. student som den SV-fakultetene har.

Lønnsituasjonen for vitenskapelig ansatte ved de juridiske fakultetene – forhandlingene om dommernes lønninger

Fakultetsmøtet sendte brev til universitetene og redegjorde for situasjonen dersom Dommerforeningen får gjennomslag for sitt krav om en lønnsøkning i størrelsesorden kr. 100.000 for alle dommere. Fakultetsmøtet vil ev. komme tilbake til saken når utfallet av ovennevnte er klart.

Vilkår for advokatbevilling

Fakultetsmøtet kontaktet Justisdepartementet med forespørsel om endringer i et rundskriv slik at flere av de som pr. i dag er ansatt på amanuensis- og stipendiatvilkår, oppfyller praksiskravet for å kunne få advokatbevilling. Justisdepartementet har nå gitt sitt samtykke til å foreta en slik endring.

Overgangsregler ved overgang fra et fakultet til et annet

Det er utarbeidet overgangsregler ved alle fakultetene, men Oslo er misfornøyd med Bergens regler og vil derfor følge dette opp videre.

Eksamensavvikling og sensur

Det var enighet ved fakultetsmøtet om å samarbeide med sikte på best mulig samsvar ved fastsettelse av sensorhonorarsatser.

Ev. samkjøring av spesialfag

Fakultetsmøtet besluttet at fakultetene skal holde hverandre underrettet dersom de planlegger å opprette nye valgfag/valgemner/spesialfag, og at det skal utarbeides en felles oversikt over faglærerne ved fakultetene.

Dekanus ved Det juridiske fakultet i Bergen, professor Ernst Nordtveit, overtar som leder for fakultetsmøtet fra 1.januar 1999.

Det nasjonale fakultetsmøtet for odontologiske fag

Det nasjonale fakultetsmøtet for odontologiske fag ble holdt i Bergen 30. oktober 1998. Møtet ble ledet av dekan Per Johan Whist. I tillegg til representantene fra de to fakultetene møtte representanter fra Sosial- og helsedepartementet, Kirke, utdannings- og forskningsdepartementet, Den norske tannlegeforening, Statens helsetilsyn, Norsk Tannpleierforening og Norges forskningsråd som observatører.

Blant saker som ble tatt opp var:

- Ressurssituasjonen for de odontologiske fakulteter
- Karakterskala grunnutdanningen – bestått/ikke bestått ved UiO, tallkarakterer ved UiB.
- Videreutdanningen
- Rekruttering til vitenskapelige stillinger
- Odontologisk forskning – ressurser
- TSE (Tannlegeforeningens systematiske etterutdanning)
- Ansvarsforsikring for tannleger.

Det nasjonale fakultetsmøtet er et godt redskap for de odontologiske fakulteter i arbeidet med spesielt å koordinere utdanningene på landsbasis. Det er samtidig meget positivt å få anledning til en dialog med representantene for de ulike observatører.

Dekanmøtet i medisin

Dekanmøtet i medisin har i funksjon samme tilknytning til Universitetsrådet som de øvrige nasjonale fakultetsmøter. Ansvaret for møtene og sekretariatsfunksjonen går på omgang mellom de medisinske fakultetene.

I 1998 er det avholdt Dekanmøte i Trondheim 4.-5. juni med representanter fra de medisinske fakultetene og medisinerstudentene fra hvert fakultet, samt observatører fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, Norges forskningsråd, Det norske universitetsråd, Sosial- og helsedepartementet, Statens helsetilsyn og Den norske legeforening.

I høstsemesteret er det avholdt Mini-dekanmøte i Oslo 3.-4. desember, hvor kun representanter for fakultetene og fellesrepresentant for medisinerstudentene var tilstede. Leder og sekretariatsfunksjon var for studieåret 1997/98 lagt til Det medisinske fakultet i Trondheim og for studieåret 1998/99 har Det medisinske fakultet i Oslo ansvar for leder og sekretariatsfunksjon.

Følgende saker er blant de viktigste som er behandlet i 1998:

Nasjonal handlingsplan for rekruttering av leger til medisinsk forskning

Dekanene vedtok å gi handlingsplanen for rekruttering av leger til medisinsk forskning status av nasjonal handlingsplan på minidekanmøtet i desember. Statsråd Jon Lilletun ble overlevert

planen under dekanmøtet. Planen skal bearbeides videre med andre samarbeidspartnere nasjonalt. Det er bl.a. rettet en henvendelse til Kommunenes sentralforbund om meritering av vitenskapelige kvalifikasjoner ved tilsetning i helsevesenet

Ny forskningsmelding 1999

Dekanmøtet sendte innspill til KUFs arbeid med ny forskningsmelding.

Regionsykehusstilskuddet

På bakgrunn av innstilling om funksjonstilskuddet (Slåttebrekkutvalgets innstilling) er det St.prop. nr. 1 1998/99 gitt signaler om ny fordeling av regionsykehusstilskuddet for universitetsfunksjoner. Dekanene er sterkt inne i hvorledes fordelingen i praksis skal gjennomføres, ikke minst for å sikre at de medisinske fakultetene får reell innflytelse på fordelingen i lys av universitetenes behov.

Opptaket i medisin

Fellesopptaket ved NTNU til medisinstudiene i Norge ble drøftet, bl. a. på bakgrunn av at det ble tatt opp for mange studenter til medisinstudiet i Oslo. Dekanmøtet beklaget problemene og forutsetter at opptaket for 1999 blir tilstrekkelig kvalitetssikret.

Sentralsykehuset i Akershus

Spørsmålet om igjen å gjøre Sentralsykehuset i Akershus(SiA) til universitetssykehus for å øke kapasiteten for utdanning av leger ga ikke noe unisont svar fra dekanmøtet. Fakultetene utenom Oslo anbefalte en utsettelse av planleggingen inntil konsekvensene for disse fakultetene og helsevesenet i Norge er klarlagt.

Praksisundervisning for medisinstudenter

ved såkalte samarbeidende sykehus gis allerede og skal tre i kraft ved alle fakultetene etter hvert. Dekanmøtet vil vurdere om det skal nedsettes en nasjonal permanent arbeidsgruppe for koordinering av denne undervisningen utover den koordinering som kan skje i de ordinære organer.

Nasjonal standard for vitenskapelige kompetansekrav

Dekanmøtet vedtok formulering av en nasjonal standard for krav til vitenskapelig kompetanse for professorer i medisin.

Én doktorgradsbetegnelse i Norge?

Spørsmålet om én doktorgradsbetegnelse i Norge ble behandlet av formøtene for forskningssaker i medisin og behandlet i dekanmøtet som vedtok å oversende forslaget til Det norske universitetsråd.

NASJONALE RÅD/FAGRÅD

Nasjonalt råd for sivilingeniørutdanningen

I 1998 har Nasjonalt råd for sivilingeniørutdanningen hatt tre møter i arbeidutvalget og første ordinære møte i rådet ble avholdt ved NTNU 7. okt 1998. Leder for rådet har vært professor Einar Aas, NTNU. De to viktige saker som har vært til behandling er til behandling, har vært rekruttering til realfag og matematiske fag og overgang mellom ingeniørutdanning og siv.ing.-utdanningen. I den forbindelse har det vært viktig å få opprettet kontakt med Nasjonalt råd for ingeniørutdanningen, og en forventer en betydelig grad av samhandling mellom de to rådene i de kommende årene

Nasjonalt råd for psykologiutdanningen

Dette rådet endret status fra nasjonalt fagråd til nasjonalt profesjonsråd under Universitetsrådet i november 1998. Statusendringen medførte også endring av reglement. Det nye rådet hadde ett møte i 1998. Viktige saker for rådet er rekruttering til vitenskapelige stillinger i psykologi ved universitetene og retningslinjer for vurdering av professorkompetanse i psykologi.

Nasjonale fagråd

De nasjonale fagråd er samarbeidsorganer for de faglige grunnenhetene ved universiteter og høyskoler, eller fagområder ved vitenskapelige høyskoler. De skal gi råd i spørsmål av faglig art etter anmodning fra medlemsinstitusjonene eller Det norske universitetsråd, eventuelt vedkommende nasjonale fakultetsmøte. Av oppgaver som fagrådene behandler kan nevnes: Studieplaner og andre undervisningsspørsmål innen faget; forskning, forskeropplæring og forskeropplæringskurs, rekruttering innen faget; samarbeid og oppgavefordeling mellom institusjonene, inkludert utvikling og styrking av Norgesnett-arbeidet og langtidsplaner innen faget

Universitetsrådets styre har vedtatt nytt standardreglement for de nasjonale fagrådene. Dette er det gjort rede for annet sted i årsmeldingen. Det er etablert nytt fagråd i geofysikk, fagrådet for kristendomskunnskap og fagrådet for religion er slått sammen i ett råd med endret representasjon. Fagrådet for pedagogikk har endret navn til fagråd for utdanningsvitenskap. Fullstendig oversikt over de nasjonale fagrådene som er tilsluttet universitetsrådssystemet, framgår for øvrig av vedleggsdelen.

UNIVERSITETSRADETS UTVALG

Universitetsrådets forskningsutvalg

Leiar for Universitetsrådets forskingsutval i 1998 har vore prorektor Kirsti Koch Christensen, Universitetet i Bergen. Prorektor Tore Vorren, Universitetet i Tromsø, har vore nestleiar.

Etter sitt mandat skal utvalet vere eit rådgjevande organ for Universitetsrådet i saker som gjeld forskingspolitikk og forskarutdanning. Innanfor desse områdene skal utvalet tene som eit forum for informasjonsutveksling og drøfting mellom medlemsinstitusjonane. Utvalet har hatt seks ordinære møte i 1998 og eit fellesmøte med Strategiavdelinga i Forskningsrådet om

finansieringsmodellar for universitetssektoren som betre synleggjer forskinga og organisering av forskning ved institusjonane – forholdet mellom fri forskning og institusjonsprofil, og modellar for å profilere institusjonane når det gjeld forskning. Av dei viktigare sakene som hittil har vore oppe i 1998, må nemnast spesielt:

Ny forskingsmelding

Til departementets arbeid med ny forskingsmelding har utvalet utforma eit prinsippnotat på grunnlag av notat frå prorektor Knut Fægri. I notatet er det spesiell bli lagt vekt på følgjande: Dei generelle vilkåra for norsk grunnforskning, tiltak som kan betre kvalitetssikringa av forskning, faktorar som kan bidra til utvikling av berekraftige forskingsmiljø, behovet for nyrekruttering og forskarutdanning og rekrutteringssituasjonen generelt innanfor uh-sektoren, forholdet mellom eksternt finansiert forskning og grunnforskning og behovet for ei oppmjuking i regelverket kring eksternfinansiert forskning, og utforming og bruk av satsingsområde. Prinsippnotatet er oversendt til styret, og har danna basis for styrets innspel til departementet.

Utvalet har også drøfta om det er tenleg med ei separat budsjettering av forskning, og i så fall korleis ei slik ordning kunne utformast. Prinsippnotatet om dette er oversendt til styret, og har gitt premissar til styrets innspel overfor departementet.

Nye retningslinjer for tilsetjing i stipendiatstillingar

Dei gamle tilsetjingsreglane for stipendiatar var utforma før den organiserte forskarutdanninga var etablert, og det var derfor behov for nye retningslinjer som inkorporerte regelverket i forskarutdanninga, og som også tok omsyn til endringar i lover og reglar for personalforvaltning o.l. UiO har utarbeidd forslag til nye felles nasjonale retningslinjer, som utvalet har behandla og førebudd for styret.

Evaluering av EUs rammeprogram for forskning

Utvalet har nedsett ei ad-hoc-gruppe leia av prorektor Tore Vorren, som har gjennomgått universitetssektorens engasjement sett på dette området og vurdert tiltak som kan stimulere institusjonane til auka innsats innanfor EUs forskingsprogram. Innstillinga frå utvalet er behandla i styret og er ekspedert vidare til departementet og til Forskringsrådet.

To doktorgrader

Utvalet har vurdert om det i forskriftene for doktorgradane bør innførast eigne reglar som hindrar ein kandidat som alt har ein doktorgrad, i å framstille seg for ein ny doktorgrad, og har komme til at det ikkje er ønskjeleg med ei slik regulering for dei frie doktorgradane. Når det gjeld dei organiserte gradane, er opptaket der regulert og skjer etter søknad, og dette gir etter utvalets vurdering tilstrekkeleg handlingsrom for institusjonane til å gjere individuelle vurderingar. For dei frie gradane har ikkje utvalet ønskt å foreslå restriksjonar.

Etikk i forskinga

Utvalet har nedsett ei ad-hoc-gruppe leia av prorektor Jessica Kathle, som har gjennomgått etiske problemstillingar knytte til forskning, og vurdert behovet for forskingsetiske retningslinjer for universitetssektoren. Grappa foreslår i si innstilling tiltak som kan bidra til auka interesse for og debatt om etiske problemstillingar knytte til forskning og undervisning,

og også bidra til skjerpa medvit om brot på akseptert forskningsetisk praksis i planlegging, gjennomføring, rapportering eller evaluering av forskning, som presiserer. Representantskapet drøfta denne saka på møtet i oktober, og representantskapet har bedt styret arbeide vidare den.

Universitetsrådets internasjonale utvalg

Nytt utvalg ble oppnevnt på styremøte i Universitetsrådet 09.02.98. Det er holdt tre møter i løpet av 1998. Styreleder fastslo at Universitetsrådets styre ønsket å få signaler i løpet av året om det internasjonale utvalget lyktes i å finne sin plass i Universitetsrådets utvalgsstruktur. På grunn av diskusjonene om etablering av et eget styre for SIU, ble temaet faktisk berørt på samtlige av møtene i 1998. Mandatet ble endret i juli, da følgende ble strøket:

"Utvalget skal vurdere programporteføljen til Senter for internasjonalt universitetssamarbeid (SIU). Utvalget kan fremme forslag for Universitetsrådet om etablering og avvikling av programmer for SIU. Utvalget skal vurdere nødvendig samarbeid og arbeidsdeling med andre aktører i internasjonalt utdannings- og forskningssamarbeid, særlig Norges forskningsråd og Det norske høgskolerådet."

Medlemmene mente at UIU burde bestå som et eget forum/kontaktorgan for samtlige av Universitetsrådets medlemsinstitusjoner, og for å ivareta saker av felles interesse som ligger utenfor SIUs virksomhet.

Orienteringer

På høstens møte hadde UIU besøk fra Det danske rektorkollegium v/Helle Otte. Hun orienterte om internasjonaliseringsprosessen ved danske universiteter, om organiseringen innen Det danske rektorkollegium, og de policy-utredninger som er utarbeidet med sikte på å stimulere til et sterkere statlig engasjement. Danskene har innført en premiering til sine institusjoner for studentmobilitet på kr. 5000 for hver student som reiser inn eller ut av institusjonen. Utnyttelsen av ERASMUS er også langt høyere enn i Norge.

Det er orientert om endringer i praktisering av utlendingsforskriften slik at studenter som er tatt opp til studier i Norge før Kvoteordningen ble innført, nå kan innvilges oppholdstillatelse som ekspert. For alle andre studenter fra land utenfor EU/EØS(inkl. gjestestudenter), gjelder fortsatt karantenetid på 5 år.

Samarbeidspartnere og samarbeidsformer

I løpet av året er det forsøkt lagt opp til en rutine der alle styresaker som berører Universitetsrådets internasjonale virksomhet sendes ut til medlemmene av UIU i forkant av styremøtene. Hensikten er å sikre bedre samordning og saksopplysning innenfor det internasjonale saksfeltet.

To saker er oversendt forskningsutvalget: sal om doble doktorgrader fra institusjon i utlandet og Norge, og Utredning av muligheter for bedre samordning mellom nasjonale midler og EU-midler i forbindelse med Forskningsrådets (NFR) utredning av den norske deltakelsen i EUs fjerde rammeprogram. Sekretæren for utvalget har deltatt i en arbeidsgruppe som laget en uttalelse ang. rammeprogrammet. Medlemmer av utvalget har deltatt i et felles utvalg under Studieutvalget/Internasjonalt utvalg angående innføring av mastergrader ved norske universitet og høgskoler.

Utredninger, uttalelser og lignende

Utvalget har bidratt til å produsere en katalog over engelskspråklige mastergradstilbud ved norske universitet og vitenskapelige høyskoler. Handelshøgskolen hadde sekretariatsansvaret for katalogen, som blir utgitt i Universitetsrådets skriftserie våren 1999.

Utvalget satte ned en arbeidsgruppe som skulle gi et forslag til en felles strategisk handlingsplan basert på "Internasjonalt universitetssamarbeid, Universitetsrådets internasjonale engasjement og strategi ". Utvalget møttes en gang. Videre arbeid ble utsatt i påvente av NIFUs utredning av internasjonalisering ved høyere utdanningsinstitusjoner. Utredningen ventes klar først tidlig i 1999.

Utvalget oversendte Universitetsrådet forslag til uttalelse om Den europeiske kommisjons forslag til neste generasjon av utdanningsprogrammer. Viktigst for Norge i denne sammenhengen er begrensningene som legges på bilateral kontakt mellom deltakerne i programmet som ikke er EU medlemsland.

Det ble oversendt en uttalelse til Universitetsrådet ang. Støtteordning i Statens Lånekasse for utdanning for studenter fra Samveldet av uavhengige stater og land i sentral- og Øst-Europa og utviklingsland, der en viste at Østeuropas andel av ordningen vokser, og at det er uklart etter hvilke kriterier fordelingen mellom institusjonene foretas. Spørsmålet om en evaluering av Kvoteordningen blir trolig inkludert i en Stortingsmelding som legges fram i løpet av første halvår 1999.

Universitetsrådets studieutvalg

Studieutvalget har hatt 4 møter i 1998. Utvalget har avgitt uttalelser til Det norske universitetsråd i følgende saker:

Konkrete og praktiske problemer knyttet til dagens mastergradsprogrammer

Studieutvalget sluttet seg til innstilling fra arbeidsgruppe nedsatt av Studieutvalget og Internasjonalt utvalg i fellesskap og anbefalte overfor Det norske universitetsråd at norske mastergrader fortsatt skal ligge på hovedfagsnivå og at de både skal fremme internasjonalisering og være et tilbud om videreutdanning for norske studenter i et internasjonalt miljø.

Spesielt tilrettelagt eksamen: Omfang og problemstillinger

På bakgrunn av innstillingen Søknad om særordning til eksamen fra en nedsatt arbeidsgruppe sluttet Studieutvalget seg til prinsipper for behandling av søknader om spesielt tilrettelagt eksamen og anbefalte Det norske universitetsråd å legge disse fram for institusjonene samt å orientere Det norske høgskolerådet og Den norske Lægeforening. Arbeidsgruppen ble anmodet om å holde et seminar for saksbehandlere ved universiteter og vitenskapelige og statlige høyskoler (avholdes 1.—2.3.99). Utvalget har i denne sammenhengen også behandlet et forslag om å be KUF legge til rette for dispensasjon fra universitets- og høgskolelovens § 50 med sikte på å prøve ut alternative eksamensformer.

Overgangsordning ved innføring av nytt studieopplegg for førstesemesteret:

Studieutvalget sluttet seg til de hovedprinsipper og rammeregler for overgangsordninger mellom gammel og ny struktur for examen philosophicum/førstesemesterstudier som var fremmet av den nedsatte arbeidsgruppe og anmodet Det norske universitetsråd om å be medlemsinstitusjonene fastsette overgangsordninger i samsvar med disse.

Studieutvalget har i tillegg arbeidet spesielt med følgende problemstillinger:

- Cand.mag.-graden, herunder arbeidsgruppen som skal fremme forslag om felles regelverk for HF og SV-graden samt KUFs reviderte Forskrift for godskriving av grad, yrkesutdanning, utdanningsprogram, fag eller emne fra institusjon under Lov om universiteter og høyskoler som del av cand.mag.-grad.
- Registrering av andel av studenter som ikke går opp til eksamen i en gitt periode hvor de er registrert ved samme universitet (1996 II-1998 I). Registreringen viste at andelen unge studenter som ikke går opp til eksamen er svært lav, mens den er vesentlig høyere blant studenter som er 30 år og eldre.
- Behandling av opplysninger i studentregisteret i forhold til aktuelt lovverk og datakonsesjoner.
- Den foreslåtte begrepsbruk i St.meld. nr 42 (1997-98) Kompetansereformen
- Løpende orientering om arbeidet med innføring av ECTS som karaktersystem ved NTNU.
- Løpende orientering om arbeidet med utviklingen av et "Norgesuniversitet" og andre nettverksbaserte opplegg for etter- og videreutdanning.
- Forslag om å initiere utviklingen av Diploma Supplement i Norge i samsvar med tilråding fra EU/Europarådet og UNESCO/CEPES.
- Spørsmålet om videreføring av KIUP.

Studieutvalget har i sine drøftinger også hatt stor nytte av gjensidige orienteringer bl.a. om lokalt arbeid med opptak og opptaksbestemmelser.

Nasjonalt utvalg for utviklingsrelatert forskning og utdanning

Det vises til omtale av dette utvalget ovenfor.

Nasjonalt utvalg for universitetsmuseene

Utvalgets arbeid skulle opprinnelig avsluttes den 31.12.1997. Universitetsrådets styre forlenget funksjonstiden til museumsutvalget frem til 31.12.1998, bl.a. begrunnet i behov for ferdiggjøring av de museale saker som var tatt opp. Som et resultat av dette arrangerte Universitetsrådet en temadag i Tromsø den 5. mai hvor hovedvekten var lagt på de museale og bibliotekmessige forhold ved universitet og høyskolene. Flere deltagere fra museumsutvalget hadde innlegg under møtet.

I kalenderåret er det avholdt to møter i museumsutvalget (26.03 i Tromsø; 3.12 i Oslo, og tre arbeidsutvalgsmøter. I tillegg har museumsutvalget deltatt med flere representanter, bl.a. på to i Bergen om overføring av museumsobjekter. Av spesielle saker nevnes:

Etiske retningslinjer for museumsansatte

Utvalgets arbeid med ferdigstilling av etiske retningslinjer for våre museumsansatte er avsluttet. Juridisk og språklig justering vil ventelig bli avsluttet våren 1999. Dokumentet er ment å være retningsgivende i museumsetiske spørsmål og baserer seg på internasjonale regler.

Overføring av museumsobjekter

I løpet av året har utvalget tatt del i flere møter om overføring av museumsobjekter til lokal og regionalmuseer. En egen styringsgruppe sammensatt av representanter fra museer og institusjoner tilknyttet både våre universiteter og tilsvarende tilknyttet Kulturdepartementet skal lede arbeidet med utredning av denne saken.

IT prosjekt for universitetsmuseene

KUF bevilget midler til et det søkte IT prosjektet for universitetsmuseene. Midlene vil strekke seg over tre år. Styringsgruppe sammensatt fra de enkelte universiteter ble nedsatt. Leder er prof. Bjarne Hodne, UiO.

Kulturhistorisk materiale fra Svalbard

En forespørsel/høring fra KUF via Universitetsrådet om ansvar for kulturhistorisk materiale fra Svalbard ble besvart. Utvalget la til grunn for sitt svar også de vedtak som er gjort for nasjonal mottaksordning og ansvarsfordeling mellom universitetsmuseene for naturhistorisk referansemateriale, hvor det både faglig og økonomisk er riktig at Tromsø museum må tillegges ansvar for materiale fra Svalbard. Dette gjøres for å unngå unødvendige og kostbar nasjonal dublering av spesialmagasiner og faglig ekspertise.

På oppfordring fra Universitetsrådet foretok arbeidsutvalget i løpet av høsten en egenervaluering av museumsutvalget. Dokumentet ble oversendt Universitetsrådet og ble lagt til grunn for bl.a. museumsutvalgets videre skjebne. Som kjent ble det vedtatt å la utvalget bli et fast utvalg under rådet.

Nasjonalt utvalg for universitetsbibliotekene

Etter prolongert funksjonstid for utvalget ut 1997, ble utvalgets funksjonstid i april på nytt forlenget ut året 1998. Utvalget har derfor bare hatt ett ordinært møte. Utenom dette møtet deltok flere av utvalgets medlemmer på Universitetsrådets temamøte 5. mai i Tromsø der universitetenes bibliotek og muséer var debattemaet. To av utvalgets medlemmer hadde innlegg på møtet.

Bibliotekutvalget er orientert om og drøftet saker om status for elektronisk publisering, studietilbud i bibliotek- og informasjonsfag i Hordaland, erfaringer med organisering der bibliotek- og IT-avdelingene ved Landbrukshøgskolen og Idrettshøgskolen er slått sammen.

Underdirektør Jarle Rønhovd var tilstede på utvalgsmøte for drøfting og evaluering av utvalgets sammensetning og arbeid.

Bibliotekutvalget har drøftet spørsmål/strategier omkring nasjonale fellesavtaler for elektroniske fulltekstdata-baser for å få mest mulig kostnadseffektive og gunstige abonnement. Utvalget inviterte seg selv til møte med Riksbibliotek-tjenesten for å drøfte utredning/forslaget til fellesavtaler som nå foreligger. Møtet fant sted i januar 1999.

Universitetsrådets rådgivende EDB-komite

Universitetsrådets styre vedtok i 1998 å reetablere Universitetsrådets rådgivende edb-komite (UREK). Bak grunnen for at styret valgte å reetablere utvalget, har vært utviklingen på informasjonsteknologiens område de seneste årene, som har understreket behovet for et felles nasjonalt utvalg som kan gi Universitetsrådet og medlemsinstitusjonene råd i saker som gjelder IT. Behovet for IT-kompetanse i samfunnet, både innenfor offentlig og privat sektor, har vokst mer enn en kunne anta, og presset på utdanningstilbud innenfor dette feltet har økt betydelig. Ikke minst gjelder dette universitetssektoren, hvor IT-utdanningen er ett av de feltene hvor det har vært nødvendig å tilføre ekstra ressurser.

I tillegg har Stortinget vedtatt en omfattende etter- og videreutdanningsreform, som vil involvere bruk av IT-basert opplæring og fjernundervisning på en langt sterkere måte enn det som har vært vanlig. I denne sammenhengen blir det viktig med standardisering av nettjenester, valg av tekniske løsninger, felles opptreden overfor forhandlere for å oppnå gunstige avtaler, m.m., og styret har lagt til grunn at UREK vil kunne yte betydelige bidrag her. Også studenters tilgang til nett og nettjenester medfører behov for en nasjonal koordinering, og felles nasjonale løsninger vil være viktige.

På denne bakgrunn ble et nytt UREK ble oppnevnt for perioden 1. januar 1999 – 31. desember 2001 med et revidert mandat.